

Debatt om Fjärde Internationalens grundande

Ur *Fjärde Internationalen 4-88*

Texterna rättade och bearbetade av Martin Fahlgren i december 2007

Innehåll

Trotskij i exil: Fjärde Internationalens grundande (av J. Arch Getty)	1
Trotskij's brytning med Komintern – Svar till J. Arch Getty (av Thomas Twiss).....	11
Svar till Thomas Twiss (av J. Arch Getty).....	17
Appendix	19
Grupperingar inom den kommunistiska oppositionen	19
Den Internationella Vänsteroppositionen – uppgifter och metoder	23
Vänsteroppositionens ursprung i Sovjetunionen.....	23
Vänsteroppositionen i de kapitalistiska länderna	24
Vänsteroppositionens grundläggande principer	26
Fraktion och inte parti	27
Rensa upp i Vänsteroppositionens led – Den internationella konferensens sammansättning	28
Om partidemokrati	29
KPD eller nytt parti?	30
KPDs kollaps och Oppositionens uppgifter	31
Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt	37
Inriktningen på att reformera Komintern	37
Bytet av inriktning.....	37
Realism kontra pessimism!	38
Nya vändningar	38
Sovjetunionen och SUKP.....	39
Sovjetunionen och Komintern.....	40
”Likvidationism”	41
På den nya vägen.....	41
För nya kommunistpartier och en ny international	42
De fyras deklaration	43
Ord- och namnförklaringar.....	45

Trotsky i exil: Fjärde Internationalens grundande (av J. Arch Getty)

Leo Trotskij's formella politiska brytning med Bolsjevikpartiet kom 1933 genom hans beslut om att avsvärja sig sin anslutning till den Tredje internationalen (Komintern) och bilda en Fjärde international. Brytningen hade inte varit lätt för honom. Även om den bolsjevikiska ledningen hade uteslutit honom ur partiet 1927 och utvisat honom från Sovjetunionen 1929, hade Trotsky för sin del aldrig formellt brutit med partiet eller Komintern. Från den tidpunkt han landsförvisades fram till brytningen 1933, hade de kommunister som stödde Trotsky ("bolsjevik-leninister") försökt att arbeta såväl inom som utanför Kominterns officiella partier för att försöka påverka deras politik i en trotskistisk riktning. Trotsky hade varit ovillig att organisera eller godkänna nya bolsjevik-leninistiska partier utanför Komintern. Han hade konsekvent vidhållit lojaliteten med Tredje internationalen och uttryckt sin beredvillighet att försvara Sovjetstaten och bolsjevikernas maktmonopol gentemot inre och yttre klassfiender.

Hans fyra års långa lojalitet mot det parti som hade sänt honom i exil, var delvis grundad på hans rädsla för de faror som lurade på Sovjetregimen. Trotsky definierade under denna period den stalinistiska regimen inte som en högerinriktad eller "thermidoriansk" kontrarevolution, utan snarare som en centristisk politisk fraktion som följde en "tick-zack"-kurs mellan höger och vänster. Han trodde och befarade att den stalinistiska ledningens zick-zackande skulle kunna frambringa en kris under vilken den *verkliga* politiska högern (kulakerna, NEP-männen, de vita eller till och med en man på hästrygg) skulle kunna utnyttja kaoset och iscensätta en verklig kontrarevolution. Under sådana omständigheter skulle Trotsky vara förpliktad att försvara och stödja till och med de stalinistiska centristerna mot en attack från högern, som skulle kunna störta sovjetstaten. Därför motsatte han sig alla förslag om att han skulle anta parollen om att "störta Stalin" eller organisera ett nytt politiskt parti som skulle kunna splittra bolsjevikerna under en krisperiod.¹

När man studerar politiska aktörer och teoretiker är det alltid svårt att skilja det subjektiva från det objektiva. Omfattar en politiker en särskild politik eller inställning som ett resultat av subjektiva personliga strävanden eller en objektiv analys? Behandlingen av de flesta bolsjevikiska (och i synnerhet stalinistiska) politiker har slentrianmässigt understrukit den personliga ambitionen som avgörande för politiska och teoretiska uttalanden. Men bara ett fåtal av de helgonförklarande eller akademiska verken om Trotsky har ifrågasatt hans individuella integritet eller kritiserat de personliga motiv som låg till grund för hans teoretiska och politiska ställningstaganden. Alltsedan Isaac Deutschers banbrytande biografi, har Trotsky varit den "förvisade profeten", en tragisk hjälte vars personliga och politiska liv formades – ofta med förödande följder – av hans objektiva teoretiska synsätt mer än det omvända.²

Trotsky's beslut 1933 att grunda den Fjärde internationalen har främst förklarats som ett resultat av en objektiv ekonomisk, samhälllig och politisk analys av situationen inom

¹ Trotsky-pappren (exilkorrespondens), Houghton Library, Harvard University, 10248, 4777 visar Trotsky's diskussioner med hans son i dessa frågor. Robert H. McNeal, "Trotskyist Interpretations of Stalinism" i Robert C. Tucker, red, *Stalinism: Essays in Historical Interpretation*, New York 1977, s 30-52 analyserar Trotsky's förändrade teoretiska värdering av stalinismen. Se också sammanfattningen i Isaac Deutscher, *Den förvisade profeten*, Rene Coeckelberghs Bokförlag, Stockholm 1973.

² De flesta som skrivit om Trotsky i exil har koncentrerat sig på hans skrifter snarare än hans politiska handlingar. Se Alec Nove, "A Note on Trotsky and the 'Left Opposition' 1929-31", *Soviet Studies* vol 29 nr 4 (oktober 1977 s 576-89). Richard B. Day, "Leon Trotsky on the Problems of the Smychka and Forced Collectivisation", *Critique* nr 13 1981 s 55-68. Warren Lerner, "The Caged Lion"; "Trotsky's Writings in Exile", *Studies in Comparative Communism*, vol 10 1977 s 198-203. Samuel Kassow, "Trotsky and the Bulletin of the Opposition", *ibid* s 184-97. Siegfried Bahne, "Trotsky on Stalin's Russia", *Survey* nr 41 1962 s 27-42. Undantag: Jean van Heijenoort, *With Trotsky in Exile: From Prinkipo to Coyoacan*, Cambridge Mass. 1978 och Deutscher *ibid*.

Komintern och Sovjetunionen. Ändå visar Trotskijs privata skrifter och handlingar att hans teoretiska omvärdering av Sovjetunionen och bolsjevikpartiet åtminstone delvis resulterade ur hans växlande taktiska ställningstaganden och förhoppningar som militant och inte vice versa. Trotskij var politiker men också politisk analytiker och man borde inte bli förvånad över att upptäcka att hans privata politiska handlingar fortsatte under exilen, eller, liksom hos de flesta politiker, påverkade hans offentliga teoretiska uttalanden.

Ett grundande av separata politiska organisationer och ett upphävande av anslutningen till Komintern, skulle ha gjort Trotskij och hans följeslagare till medlemmar av ett separat, anti-bolsjevikiskt parti och skulle ha ställt honom och hans anhängare helt utanför möjligheten att påverka bolsjevikernas politik. En sådan utgångspunkt skulle omintetgöra varje chans för honom att återvända till partiledningen i Moskva. Så här i efterhand ter sig Trotskijs närda förhoppningar naiva och verklighetsfrämmande, men ovissheten under den böljande politiska och sociala krisen 1929-32 gjorde att mycket verkade möjligt. Trotskij trodde och hoppades i själva verket på möjligheten att kunna återvända till partiledningen i Moskva, och arbetade outtröttligt för detta. Sammanbrottet för hans sista förhoppningar om att bli återkallad till Moskva sammanföll med hans beslut att grunda Fjärde internationalen.

Många författare har, efter att ha använt sig av Trotskijs offentliga skrifter under 1930-talet, instämt i att Hitlers krossande av det Tyska Kommunistiska partiet (KPD) och den tyska arbetarrörelsen i februari-mars 1933, slutligen fick Trotskij att ifrågasätta sin lojalitet först med KPD, och sedan med Komintern och dess medlemspartier.³

Trotskij var bitter över att KPD och dess herrar i Komintern inte hade formerat en ”enhetsfront ovan- och underifrån” tillsammans med de tyska socialdemokraterna (SPD) för att förhindra Hitlers seger. I mars skrev han en rad artiklar i vilka han uppmanade till grundandet av ett helt nytt tyskt kommunistiskt parti, och inte ett återupplivande av KPD.⁴ Under pseudonymen ”G. Gurov” skrev Trotskij att beslutet hade tagits motvilligt.

På samma sätt som en doktor inte lämnar en patient som fortfarande har en livsgnist kvar, hade vi satt som vår uppgift att reformera partiet så länge som det minsta lilla hopp fanns kvar. Men det vore kriminellt att binda upp sig vid ett lik.⁵

Även om nu Trotskij godkände grundandet av ett nytt, icke-Komintern-anslutet parti i Tyskland, gick han inte så långt som att avsvärja sig sin lojalitet till Tredje internationalen eller det sovjetiska kommunistpartiet och vägrade att ge sitt samtyckt till att nya kommunistpartier grundades någon annanstans än i Tyskland. Som svar på en retorisk fråga om man inte skulle överge Komintern över huvud taget, svarade ”G. Gurov”: ”Enligt min åsikt vore det felaktigt att ge ett stelbent svar...” Han föreslog då att den tyska katastrofen skulle kunna tjäna som ett skolexempel som skulle kunna verka omskakande på andra kommunistpartiet så att de skulle reformera Kominterns förda politik.

Frågan är ännu inte avgjord för Sovjetunionens vidkommande, där vore proklamerandet av parollen om ett nytt parti felaktigt... Det handlar inte om grundandet av den Fjärde internationalen, utan om att rädda den Tredje.⁶

Den 9 april 1933 vidhöll Trotskij återigen att ”vi bryter inte med Tredje internationalen.” Som svar på frågan om det inte var inkonsekvent att bara bryta med Komintern i Tyskland och inte överallt annars, förringade Trotskij ämnet till en fråga om ”bokföring”.

³ Deutscher, *ibid.* Jean van Heijenoort ”How the Fourth International Was Conceived” i Joseph Hansen red, *Leon Trotsky: The Man and His Work*, New York 1969 s 62. George Breitman och Bev Scott red, *Writings of Leon Trotsky [1933-34]*, New York 1975 s 10. Hädanefter *WLT* [1933-34].

⁴ ”KPD or New Party? (I)”, *WLT* [1932-33] s 137-9. Svensk översättning: ”KPD eller nytt parti” (bilaga nedan)

⁵ *Ibid* s 137.

⁶ *Ibid* s 138

Men om den stalinistiska byråkratin skulle lägga Sovjetunionen i ruiner... då blir det nödvändigt att bygga en Fjärde international.⁷

Under de fyra månader som följde på hans uppmaning att bilda ett nytt tyskt kommunistparti, vägrade Trotskij att utsträcka sitt avståndstagande från KPD till det sovjetiska eller andra kommunistpartier. Det var inte förrän i mitten av juli som han slutligen tillkännagav att man inte kan fortsätta att "låta sig fångas av ens egen formel", och att hoppet för en reformering av Komintern stäckts. I en artikel med titeln *Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en International på nytt* skrev han att det sovjetiska kommunistpartiet inte längre över huvud taget var ett parti utan helt enkelt "en dominerande apparat, kontrollerad av en okontrollerad byråkrati." Det fanns därför inget parti som man kunde bryta med.⁸ Fem dagar senare skrev han att "bolsjevikpartiet inte längre existerar" och att det följaktligen var tid att "överge parollen om en reformering av SUKP".⁹

Trotskij vägrade, ängslig för att han nu allmänt skulle betraktas som en anti-sovjetisk kontra-revolutionär, fortfarande att uppmana till revolution i Sovjetunionen. Enligt Trotskij var Sovjetryssland fortfarande en arbetarstat som "på nytt kan väckas till liv... utan en revolution".¹⁰ Det var inte förrän den 1 oktober 1933 som han fastslog:

Inga normala 'konstitutionella' vägar återstår för att undanröja den härskande klicken. Byråkratin kan *bara med våld* tvingas att överlämna makten i proletariatets händer. (Trotskijs kursiv.)

Fortfarande illa till mods av följderna av detta ställningstagande, argumenterade han att våldet inte skulle vara "en väpnad resning mot proletariatets diktatur, utan avlägsnandet av en dödlig utväxt på den". Han förespråkade inte "inbördeskrigets metoder ... utan snarare åtgärder av polisiär karaktär".¹¹

Trotskijs maning i oktober till användandet av våld gentemot det sovjetiska partistyret var inte något kvalitativt nytt. Han satte bara pricken över "i:et" med hans uttalanden i juli, i vilka han tog avstånd från bolsjevikpartiet och förnekade dess existens.¹² Om en reform var omöjlig och om den stalinistiska klicken vägrade att uppge makten, medförde redan hans ställningstagande i juli att den skulle avlägsnas med våld. Trotskijs avståndstagande i juli från Kommunistiska internationalen och bolsjevikpartiet och hans samtidiga uppmaning till bildandet av en ny International utgör den avgörande vattendelaren i de politiska aktiviteterna under exilen.

Varför tog det Trotskij, efter artiklarna om Tyskland i mitten av mars, fyra månader att följa upp den klara logiken i sina ställningstaganden och bryta med Komintern? Hans beundrande levnadstecknare Isaac Deutscher fann förseningen "ologisk", men förklarade helt enkelt att "logiken i hans nya vågspel snart hann ikapp Trotskij" under månaderna som följde. Deutscher tillskrev Trotskijs underliga tvekan i frågan hans långvariga lojalitet gentemot Komintern och hans rädsla för en rysk kontrarevolution.¹³ Medan dessa faktorer var relevanta för

⁷ "The Collapse of the KPD and the Tasks of the Opposition", *WLT* [1932-33] s 189-197. Svensk översättning: "KPDs kollaps och Oppositionens uppgifter" (se bilaga nedan)

⁸ "It is Necessary to Build Communist Parties and an International Anew", *WLT* [1932-33] s 309. Svensk översättning i bilaga nedan och även här: [Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt](#) (på marxistarkiv.se)

⁹ "It is Impossible to Remain in the Same 'International' with Stalin, Manuilsky, Lozovsky and Company", *WLT* [1933-34] s 20.

¹⁰ *Ibid* s 20-21

¹¹ "The Class Nature of the Soviet State", *WLT* [1933-34] s 118. Svensk översättning: [Sovjetunionens klasskaraktär](#) (på marxistarkiv.se). Under Moskvarättegångarna 1936-38 citerade prokuratorn Vysjinskij från denna artikel som ett bevis på att Trotskij förespråkade ett våldsamt störtande av sovjetregeringen,

¹² Redaktörerna för *WLT* ser artikeln från 1 oktober som en kvalitativ utveckling i Trotskijs tänkande. Se *WLT* [1933-34], s 10. Jean van Heijenoort anmärker emellertid helt riktigt att "reformperspektivet helt hade givits upp" i juli. "How the Fourth International..." s 62.

¹³ Deutscher *ibid*.

perioden 1929-32, förklarar de inte helt och fullt det ologiska, fyra månader långa uppehållet mellan brottet med KPD och fördömandet av dess politiska beslutsfattare i Komintern. Var det antingen faran från höger, eller Trotskijns lojalitet gentemot Komintern som avtog så dramatiskt efter KPDs katastrof i mars?

Trotskij själv räknade med frågor om förseningen. Han hade i april skrivit att en Fjärde international inte skulle vara nödvändig såvida inte den stalinistiska klickens bringade Sovjetunionen ned i fördärvet. Eftersom han aldrig hävdade att någon av Stalins handlingar mellan mars och juli förde Sovjetunionen närmare avgrunden än det redan var, behövde både förseningen och förslaget om en Fjärde international förklaras. I själva verket medgav Trotskij den 27 juli 1933 att det hade varit ologiskt om brytningen med Komintern hade kommit i april. För det första, förklarade han, att oenigheten mellan honom och hans ”tyska kamrater” kring frågan om ett nytt parti hade orsakat motsättningar inom ”Vänsteroppositionen” och försenat den fullständiga brytningen. Trotskij hade varit tvungen att övertyga sina tyska följeslagare om nödvändigheten av en brytning. För det andra hävdade han att han mellan mars och juli hade väntat för att se om partierna eller Kominterns ledning skulle ”vakna upp” och plötsligt förändra sin politik.¹⁴

Det är svårt att se vilken betydelse som dessa faktorer spelade för Trotskijns osedvanliga o beslutsamhet. Det är sant att de tyska trotskisterna, med vilka han korresponderade, motsatte sig bildandet av ett nytt parti, även om Trotskij inte tagit dem på stort allvar att han på förhand rådgjorde med dem och att han aldrig hade visat särskilt mycket motvilja mot att bryta med de små europeiska vänstergrupper som trotsade honom.¹⁵ Den andra förklaringen, att Trotskij väntade fyra månader på att Komintern skulle erkänna sina irrfärder, är än mindre övertygande. Ingen hade mindre orsak än Trotskij att var optimistisk över Komintern och ingen hade så oförsonligt dokumenterat dess misslyckanden under det föregående årtiondet. Trotskij kunde inte varit så naiv eller blind inför Kominterns politik att han förväntade sig att vare sig Kominterns exekutivkommitté skulle ta på sig skulden eller en självständig och trotsig politik från dess anslutna partier. Därför tycks det som om avsaknaden av en reformering av Komintern inte kan förklara tidpunkten för uppmaningen till bildandet av en Fjärde international

Ändå har Trotskijns typiskt polemiska, tvärsäkra och själv rättfärdigande skrifter fått lärda män att acceptera hans version av beslutet om Fjärde internationalen och inte ställa några frågor om förhållningen. Frågan är inte enbart av antikvariskt eller psykologiskt intresse, eftersom både publicerade och i arkiven liggande dokument visar på en annan sida av Trotskijns liv under 1930-talet. En sida som är ganska skild från hans journalistiska och redaktionella aktiviteter. Bakom ridåerna för hans offentliga reflektioner om Komintern, försökte Trotskij både organisera illegala oppositionsgrupper i Sovjetunionen och förhandla med Moskva om sitt legala återvändande.

Långt före katastrofen i Tyskland 1933 hade Trotskij försökt upprätthålla kontakten med sina anhängare i Sovjetunionen. Sedan 1929 hade han korresponderat med de av sina anhängare som var i inre exil i Sibirien eller Centralasien.¹⁶ Han hade försökt smugla in kopior av *Oppositionens Bulletin* i Sovjetunionen, och genom sin son Leon Sedov (som levde i Berlin) upprätthållit kontakter med turister och representanter för Sovjetunionen som reste till och från Sovjetunionen. Då det stod klart att hans brev till Sovjetunionen blev lästa och upp-

¹⁴ ”For New Communist Parties and the New International”, *WLT* [1933-34], s 26-27. Svensk översättning i bilaga nedan: ”För nya kommunistpartier och en ny international”

¹⁵ Se ”The German Decision Against a New Party”, *WLT* Supplement [1929-33], s 218-9. ”We must have a Decision on Germany” Ibid, s 223-5.

¹⁶ Sedovs adressbok innehöll exiladresser för trotskister i Sovjetunionen. *Trotsky Papers* 15741. Exilkorrespondenssektionen för *Trotsky Papers* innehåller kopior av sådana brev.

snappade av den hemliga polisen, bytte han till vykort, eftersom han trodde att de undersöktes mindre noggrant.¹⁷

Vid tiden för skådeprocesserna i Moskva, förnekade Trotskij att han hade haft några förbindelser med de anklagade sedan landsförvisningen 1929. Det står dock nu klart att han 1932 sände hemliga personliga brev till forna ledande oppositionella såsom Karl Radek, G Sokolnikov, E Preobrazjenskij och andra. Emedan innehållet i dessa brev är okänt, verkar det troligt att de innebar ett försök att övertyga dem om att återvända till Oppositionen.¹⁸

Vi vet emellertid mer om en annan hemlig förbindelse mellan Trotskij och hans anhängare i Sovjetunionen 1932. Någon gång i oktober sammanträffade E. S. Goltzmann (eller Holtzman som det även skrivs), en före detta trotskist och nuvarande representant för Sovjetunionen, med Leon Sedov i Berlin och överlämnade ett förslag från en av de trotskistiska veteranerna Ivan Smirnov och andra vänsteroppositionella i Sovjetunionen om bildandet av ett förenat oppositionellt block.

Det föreslagna blocket skulle inkludera trotskister, Zinovjev-anhängare, medlemmar av Lominadze-gruppen och andra. Sedov skrev till Trotskij för att vidarebefordra förslaget, och Trotskij gav sitt samtycke. ”Förslaget om blocket tycks mig vara fullt acceptabelt”, skrev Trotskij, ”men det är frågan om ett block, inte en sammanslagning.” ”Hur skall blocket manifesteras? För närvarande främst genom ömsesidig information. Våra allierade kommer att hålla oss *à jour* om det som rör Sovjetunionen, och vi kommer att göra det samma vad gäller Komintern.”¹⁹

Trotskij menade att blocket skulle utesluta de som kapitulerade och avsvor sig sin uppfattning: kapitulationistiska känslor ”kommer obevekligt och skoningslöst nedkämpas av oss.”²⁰ Goltzmann hade vidarebefordrat den åsikt som framförts av dem som i Sovjetunionen tyckte att Högeroppositionens deltagande i blocket var önskvärt och att formerandet av blocket skulle uppskjutas tills deras medverkan kunde garanteras. Trotskij reagerade mot detta förslag: ”De allierades ståndpunkt att man måste vänta till högern kan ansluta sig har inte mitt godkännande...” Trotskij var otålig över Högeroppositionens, som han tyckte, passivitet. ”Man slåss mot förtrycket genom anonymitet och konspiration, inte genom tystnad.”²¹ Sedov

¹⁷ Se Trotskijs förklaring till dessa svåra kommunikationer i *The Dewey Commission, The Case of Leon Trotsky*, New York 1937 s 128-32, 261-2, 271-3. Denna volym innehåller transkriptionerna av 1937 års Undersökningskommissionen, ledd av John Dewey, som undersökte anklagelserna mot Trotskij vid Moskvarättegångarna 1933-37. Trotskij deltog villigt i undersökningen.

¹⁸ *Trotsky Papers*, 15821. Till skillnad från nästan alla andra av Trotskijs brev (däribland även de mest känsliga) finns det inga kopior kvar bland dessa i *Trotsky Papers*. Det verkar troligt att de någon gång avlägsnats från arkivet. Endast de rekommenderade breven finns kvar. Karl Radek vittnade vid Moskva-rättegången 1937 om att han hade mottagit ett brev från Trotskij innehållande ”terroristiska instruktioner”, men vi vet inte om det var brevet i fråga.

¹⁹ *Trotsky Papers*, 13095 och 10107. Se även Pierre Broué, ”Trotsky et le bloc des oppositions de 1932”, *Cahiers Léon Trotsky* nr 5 (jan-mar 1980), s 5-37 för en bakgrund till detta block [Se även Broué-artikeln: [Oppositionen i partiet mot Stalin \(1930-32\) och den första Moskvarättegången](#), *MF anm*]. I filen 13095 finns en anteckning gjord av Trotskijs sekreterare van Heijenoort som visar att Trotskij och Sedov påmindes om blocket vid tiden för Deweykommissionens undersökning, men att de undanhöll saken från undersökningen.

²⁰ Trotskij var alltid en hätsk motståndare till de som kapitulerade inför Stalin eller som avsvor sig sin oppositionella inställning. Han tog helt avstånd från sådana personer.

²¹ *Trotsky Papers*, 13095. Alec Nove har visat att trots att det fanns vissa skillnader, liknade Trotskijs kritik av Stalins industrialisering och kollektivisering Bucharins och högeroppositionens. (Nove ”A Note on Trotsky and the ‘Left Opposition’” a. a. s 576-84). I själva verket liknade Trotskijs hängivna försvar av marknadsförhållandena inom jordbruket, hans kritik av den ultravänsteristiska kampanjen mot kulakerna [de rika bönderna] och hans förespråkande av planering på grundval av ”en verklig potential”, till stor del Bucharins *En ekonoms anteckningar*. (Richard B. Day tar en annan utgångspunkt i vilken han ser en kontinuitet i Trotskijs kritik under 1920- och 30-talet i ”Trotsky on the Problems of the Smychka”.) Eftersom Trotskijs och Bucharins kritik var så likartad, var Trotskij mycket angelägen om hålla fast vid Vänsteroppositionens särskilda identitet. Han skrev 1932 att även om ”praktiska oenigheter med Högeroppositionen knappast kommer att försvinna... går det inte att

svarade sedan att blocket hade organiserats. ”Det omfattar Zinovjev-anhängarna. Sten-Lominadzegruppen och trotskisterna (gammel-trotskisterna).”²² ”Safarov-Tarkhanov-gruppen har ännu inte formellt anslutit sig – de har en mycket extrem ståndpunkt; de kommer snart att gå med.”

Ironiskt nog blev ledarna för blocket inne i Sovjetunionen just då utsatta för en razzia. Ivan Smirnov och hans närmaste kontakter (inklusive ekonomen Preobrazjenskij) hade arresterats ”av misstag.” Det verkar som om en provokatör mitt ibland dem hade angivit dem.

Dessutom hade Zinovjev och Kamenev arresterats och deporterats för att de kände till Rjutins oppositionella plattform och inte rapporterat om den till myndigheterna. Fastän dessa händelser givetvis ledde till att blocket upplöstes, var inte Sedov missmodig. Han var helt säker på att polisen inte hade hittat några dokument eller ”trotskistisk litteratur hos Smirnov, och även om arresteringen av ’de gamla’ är ett svårt slag, går de lägre medarbetarna säkra.”²³

Ungefär vid denna tid försökte Trotskij ta kontakt med sina ”lägre medarbetare” direkt. Under en kortvarig vistelse i Köpenhamn överlämnade han ett brev till en engelsk supporter vid namn Harry Wicks som skulle medföra det till oppositionella i Ryssland. Brevet började: ”Jag är inte säker på om ni kan tyda min handstil. Om inte, kommer ni säkert att hitta någon annan som gör det.” Trotskij fortsatte att uppmana lojala oppositionella att bli aktiva.

De kamrater som sympatiserar med Vänsteroppositionen är *förpliktigade* att ta sig ur sin nuvarande passivitet, samtidigt som de givetvis fortsätter att vidta alla *försiktighetsåtgärder*.”(Trotskijs kurs.)

Vidare uppgav han namn och adresser på alla säkra kontakter i Berlin, Prag och Istanbul till vilka meddelanden till Trotskij kunde sändas, och de avslutande orden:

Jag är övertygad om att den hotande situation som partiet befinner sig i kommer att tvinga alla kamrater som är revolutionen trogna att aktivt samlas kring Vänsteroppositionen.²⁴

Det står alltså klart att ett förenat vänsteroppositionellt block bildades 1932. I Trotskijs ögon existerade blocket bara med syftet att upprätthålla förbindelser och utbyta information. Med utgångspunkt av bevismaterialet ovan verkar det klart att Trotskij inte föreställde sig att blocket skulle spela någon hemlig ”terroristisk” roll, vilket Moskva skulle komma att tillvita det fyra år senare. Det finns också skäl att tro att organisationen, efter sönderstyckningen av blocket (genom undanröjandet av Zinovjev, Kamenev och Smirnov), huvudsakligen omfattade den lägre nivån, mindre framstående oppositionella: Zinovjev-anhängare, men inte Zinovjev själv. Slutligen verkar det som om Trotskij försökte upprätthålla direkt kontakt med de ”allierade”. Omfattningen och styrkan på 1932 års block kan inte avgöras och man vet inte hur mycket det hotade regimen. I vilket fall skulle händelserna visa att både trotskister och stalinister tog det seriöst.

Vid sidan av blocket förde Trotskij under dessa månader en annan strategi. Under hösten 1932 hade han skrivit till sin son Sedov att det vore strategiskt viktigt att erbjuda sig att ”samarbeta med regimen vid makten” för att inte alienera potentiella anhängare inom den

tolerera att man blandar samman medlemmarna och inte längre bryr sig om distinktionerna”. (*WLT Supplement [1929-33]* s 174). I ett hemligt brev till Leon Sedov om 1932 års block, varnade han denne för att ”lämna fältet öppet för Högern” (*Trotsky Papers*, 13095.) Trots Trotskijs ansträngningar lyckades den hårda linjens män i Moskva utmåla Trotskij som en intrigant ”principlös” oppositionell och fördöma ”vänstern-högerns” konspiratörer under Moskva-rättegångarna.

²² *Trotsky Papers*, 13095 (bortstrukna ord i originaldokumentet). Kort därefter skrev Trotskij kryptiskt att ”så vitt det gäller bolsjevik-leninisternas illegala organisation, har bara de första stegen tagits på väg mot en omorganisering.” *WLT* [1932-33], s 34.

²³ *Trotsky Papers*, 4782.

²⁴ *Trotsky Papers*, 8114. Se även *The Case Leon Trotsky*, s 274-5. Redaktörerna för *WLT* hävdar att avsikten med brevet var att stärka Wicks trovärdighet bland ryska trotskister i London, *WLT* [1932], s 328, men kopian i arkivet innehåller en anteckning som visar att brevet avsedda destination var Sovjetunionen.

stalinistiska apparaten.²⁵ I mars 1933 gjorde Trotskij ett sista försök att ”samarbeta” med Moskva genom storsinta erbjudanden om att återvända till ledningen i Moskva.

Tre dagar efter hans ”G. Gurov”-artikel, vilken innebar en brytning med KPD, framställde Trotskij ett formellt erbjudande om att återvända till politbyråledningen under vissa villkor. Han ställde sitt förslag i ett anmärkningsvärt, hemligt brev som sändes till politbyrå den 15 mars.²⁶ Trotskijs brev grundades på hans uppfattning om att en ekonomisk katastrof nu överväldigade partiledningen som behövde stöd från och deltagande av alla fraktioner för att på nytt kunna bygga upp partiet och behålla makten.

Jag anser det vara min plikt att göra ytterligare ett försök att appellera till ansvarighetskänslan hos de som för närvarande leder Sovjetstaten. Ni känner till villkoren bättre än jag. Om [landets] inre utveckling fortsätter på sin nuvarande kurs, är katastrofen oundviklig.

Trotskij refererade till Politbyrå för hans senaste artiklar i *Oppositionens bulletin*. Han anförde Hitlers nyvunna seger i Tyskland som bevis för Kominterns bankrutta politik och hävdade att sådana katastrofer hade lett till en ”minskad tilltro för ledningen”.

Vad som behövdes var en ”pånyttfödelse av partiorganisationen” för att på nytt kunna återupprätta tilltron, och Vänsteroppositionen var villig att ingå ett samarbete. En del av er kommer att säga, grubblade Trotskij, att Vänsteroppositionen bara vill ha en väg till makten och erbjuder sig att samarbeta bara för att komma tillbaka till ledningen. Frågan gäller, emellertid, inte makten (!) för den ena eller andra fraktionen, svarade Trotskij, utan snarare arbetarstatens och den internationella revolutionens överlevnad under lång tid framöver.

Bara ett öppet och ärligt samarbete mellan de av historien skapade fraktionerna, genom att helt och hållet omvandla dem till tendenser inom partiet och kanske upplösa dem inom det, kan under konkreta villkor återupprätta tilltron till ledningen och återuppliva partiet.

Trotskij lovade så att en återvändande Vänsteropposition inte skulle förfölja några parti-medlemmar som förut hade motsatt sig den.

Efter att ha beskrivit villkoren som krävde att oppositionen skulle återvända, gjorde Trotskij ett anmärkningsvärt erbjudande. Med hänvisning till Vänsteroppositionens plattform, insisterade han:

Ett uppgivande av detta program kommer givetvis inte på fråga... Men vad gäller sättet att presentera och försvara detta program inför centralkommittén och partiet, för att inte tala om hur vi skall genomföra det, kan och måste det uppnås en preliminär överenskommelse med målet att förhindra sammanstötningar och splittringar.²⁷

Trotskij föreslog alltså att Vänsteroppositionen skulle tillåtas att återkomma till ledningen som en ”tendens” inom partiet, och insisterade att hans gruppering inte offentligen skulle ta avstånd från sin kritik och sitt program. Han lämnade, emellertid, dörren öppen för en uppgörelse som innebar att agitation för detta program skulle ligga nere under en icke tidsbegränsad period. Trotskij var villig att gå in i ledningen utan det sedvanliga avsvärjandet, med det förslaget om att han för partiets enhet skulle avhålla sig från kritik. Detta var ett nytt förslag. Tidigare hade han krävt obegränsad frihet för oppositionen att föra fram kritik inom partiet, men nu gjorde han oppositionell kritik villkorlig och baserad på en ”överenskommelse” som skulle utarbetas. Motsättningen till Trotskijs tidigare villkor och krav för-

²⁵ *Trotsky Papers*, 10248 och T-3485.

²⁶ *Trotsky Papers*, T-3522. Se även *WLT* [1932-33], s 141-3,

²⁷ Den hårda linjens män i ledningen i Moskva måste ha lagt märke till och argumenterat att Trotskijs förslag om att hans ”fraktion” skulle hålla fast vid sitt eget program efter att ha återanslutits till partiet gick stick i stäv med Lenins berömda bannlysande av fraktioner och fraktionella plattformar 1921 (*Om partiets enhet*, antagen på den tionde kongressen 1921).

klaras hemlighetsmakeriet bakom brevet.²⁸ Till skillnad från tidigare öppna brev till den sovjetiska ledningen, blev aldrig detta brev frisläppt eller publicerat av Trotskij.²⁹ Han avslutade brevet med att informera politbyrån om att de mottog den enda kopian av detta dokument. Detta skulle ge politbyrån möjlighet att ”fritt välja sättet” för att inleda diskussionen.

Artikeln *KPD eller ett nytt parti?* från den 12 mars och det hemliga brevet den 15 mars hängde ihop. För det första kan Trotskij ha trott att hans uppmaning till bildandet av ett nytt parti i Tyskland skulle sätta press på ledningen i Moskva, som allvarligt skulle överväga att ta Trotskij tillbaka, hellre än att se en splittring inom Komintern. För det andra bidrar det hemliga brevet till politbyrån också till att förklara varför han skrev artikeln den 12 mars under pseudonym. I avvaktan på ett svar på hans erbjudande den 15 mars var Trotskij ännu inte fast övertygad om att bilda Fjärde internationalen och pseudonymen gjorde det möjligt för honom att senare förneka att han hade brutit med Kominterns partier. Denna ”möjlighet att förneka” skulle ha varit betydelsefull för honom om Moskva hade givit ett positivt svar på hans erbjudande om att återvända. I så fall hade Trotskijs återuppräktade ställning inom ledningen i Moskva varit oförenlig med uppmaningen att bryta med KPD och det hade varit nödvändigt att förkasta ”G. Gurov”.

Trotskijs avvaktan på att bryta med de andra partierna inom Komintern (inklusive bolsjevikerna) kan alltså delvis förklaras. Efter mars väntade han på att Moskva skulle besvara hans hemliga brev innan han offentligt kunde sluta upp bakom en Fjärde international. I sin väntan på att Komintern skulle erkänna sina misstag och reformera sig själv, uppsköt Trotskij sin brytning med Moskva för att kunna hålla sina personliga alternativ öppna.

En och en halv månad senare, gav Trotskij upp hoppet om att få ett svar från politbyrån. Den 10 maj 1933 sände han ett argt *Post Scriptum* till marsbrevet, som han gav titeln *Förklaring*.³⁰ Detta kortfattade uttalande inleddes med anmärkningen att politbyrån bara hade svarat honom med tystnad. Han underströk åter igen den fara som hotade bolsjevikpartiet och poängterade varnande att regimen skulle kunna falla på grund av de misstag som stalinfraktionen begått. Vidare varslade han politbyrån om att han nu kände sig fri att agitera inom den stalinistiska byråkratins lägre led.

Vi sänder detta dokument [marsbrevet plus förklaringen i maj] till ansvarskännande arbetare i tron om att det bland de blinda, karriärister och de feiga, finns ärliga revolutionärer för vilkas ögon man inte kan dölja sakernas verkliga tillstånd... Vi uppmanar dessa ärliga revolutionärer att ta kontakt med oss. Sök, och ni skall finna.

Förklaringen den 10 maj utgjorde slutet på Trotskijs försök att återvända ”legalt” till ledningen i Moskva. Katastrofen i Tyskland, byråkratins tafatta ekonomiska politik och slutligen Stalins vägran att förhandla med honom, övertygade Trotskij om att varje form av samarbete med den stalinistiska fraktionen var omöjlig. Men hans artikel *Det är nödvändigt att på nytt bygga upp Kommunistiska partier och en ny International* från den 15 juli låg fortfarande två månader framåt i tiden. Varför uppsköt han ytterligare sin fullständiga brytning med bolsjevikerna och Komintern?

²⁸ Utan att avslöja sitt erbjudande till Moskva, skrev Trotskij att ”ömsesidig kritik... kan ha olika karaktär beroende på i vilken grad den medvetet är förberedd av båda sidor och inom vilka organisatoriska ramar den äger rum”. Dessa kryptiska anmärkningar kan ha publicerats som förberedelse inför att hans anhängare i Moskva möjligen skulle kunna acceptera Trotskijs förslag om att göra oppositionens kritik villkorlig och begränsad.

²⁹ För ett exempel på ett vanligt ”Öppet brev”, se *Trotsky Papers*, T-3423.

³⁰ *Trotsky Papers*, T-3522. På sista sidan i julinumret av *Oppositionens bulletin* hänvisade Trotskij vagt till brevet till politbyrån den 15 mars. Samtidigt som han varken nämnde sitt erbjudande om att dra tillbaka oppositionens program, eller sin ”förklaring” i maj, hävdade Trotskij något felaktigt att marsbrevet helt enkelt upprepade hans gamla erbjudande om att återvända till bolsjevikpartiet ”på villkor att vi garanterades rätten att försvara våra åsikter”.

Samtidigt som helt enkelt obeslutsamhet givetvis var en del av svaret, kan det lika väl ha varit så att Trotskij tyckte att 1932 års block fortfarande innebar en möjlighet i stället för en fullständig brytning med Komintern. Som vi sett, hade Zinovjev och Kamenev för kännedomen om Rjutin-plattformen uteslutits ur partiet och förvisats i oktober 1932. I en artikel om deras uteslutning daterad den 19 oktober 1932, hade Trotskij intagit en allmänt mjuk, sympatisk och försonlig attityd gentemot de två ledarna. (De var trots allt fortfarande medlemmar av det kortlivade blocket.) Deras uteslutning ur partiet och deras uteblivna avsvärjelse ställde dem fortfarande på Trotskijns sida, som han uppfattade det.³¹

Varje förhoppning om att Trotskij övervägde blockets livsduglighet grusades i maj 1933. Mindre än tio dagar efter att Trotskij tillfogade sin maj-”förklaring” till det hemliga brevet, fick han reda på att Zinovjev och Kamenev hade kapitulerat inför Stalin, avsvurit sig sina synder och betygat sin lojalitet till den stalinistiska fraktionen. Deras avsteg från oppositionen förbittrade Trotskij. I en artikel den 23 maj beskrev han de två som ömkliga, tragiska och underdåniga.³² Den 6 juli rasade han återigen mot dem och brännmärkte i starka ordalag deras kapitulation.³³ Ledarna för blocket (om än inte de lägre medarbetarna) hade försvunnit.

Båda Trotskijns icke-offentliga strategier låg nu i spillror. Politbyrå hade ignorerat hans erbjudande om att återvända och Zinovjev och Kamenevs avsvärjelser hade huggit huvudet av 1932 års block. De utvägar Trotskij hade försökt att hålla öppna var nu stängda och han kunde inte längre hoppas på ett återvändande till Moskva under den närmaste framtiden. Nio dagar efter hans bittra artikel mot Zinovjev, skrev han den avgörande 15 juliartikeln, i vilken han bröt med de traditionella kommunistpartierna och Komintern. Det låg inte längre något förnuftigt i att vara ”fångad av sin egen formel”. Partiet som Trotskij en månad tidigare hade försökt återförena sig med ”existerar inte längre” och kunde inte längre reformeras. Det är nästan som om Trotskij jämställde en reformering av partiet med sitt återvändande till det.

Det fanns annat i Trotskijns liv i exil än att teoretisera och skriva. Om man ser grundandet av Fjärde internationalen som en fallstudie, kan man se att hans politiska handlingar påverkade karaktären och tidpunkten för hans teoretiska ståndpunkter. I själva verket var misslyckandet för Trotskijns hemliga politiska strategier en avgörande beståndsdel i hans beslut att bryta med Komintern och att ta steget på egen hand. Hans konspiratoriska ränksmidier var inte de enda faktorerna bakom beslutet, men de var viktiga och kanske ger de förklaringen till den fyra månader långa förseningen i brytningen med Moskva bättre än hans officiella förklaringar.

Det verkar vidare rimligt att anta att Trotskijns handlingar var ett välkommet bidrag till de hårdföra moskvapolitiker som förespråkade repression mot oppositionen. Hans handlingar kunde bara ha försett de i Kreml som krävde hårda tag med politisk ammunition. Trotskijns hemliga brev till anhängarna i Sovjetunionen, hans organisering av 1932 års block, hans grundande av Fjärde internationalen, hans uppmaning till störtandet av partiledningen med våld och hans fortsatta opposition mot Kominterns politik (främst mot folkfronten) gjorde det senare lättare för den hårda linjens män att ge en bild av Trotskij som en bedräglig och ”principlös” konspiratör som planlade för att återvända, konspirera och motsatte sig kommunistpartierna både politiskt och organisatoriskt.

När man ser tillbaka på Sovjets historia sedan 1933, kan Trotskijns handlingar och skrifter först te sig poänglösa och irrelevanta. I själva verket finns det ett mycket stort patos i dessa handlingar och skrifter. Efter årtal i exil skrev han som om han vore en del av ledningen. När han kritiserade den första femårsplanen använde han ofta första person pluralis:

³¹ ”The Expulsion of Zinoviev and Kamenev”, *WLT* [1932], s 283-95.

³² ”Zinoviev and Kamenev Capitulate Again”, [1932-33], s 242-3.

³³ ”Zinoviev on the Party Regime”, *WLT* [1932-33], s 286.

Vi har inte gått in i det socialistiska stadiet. Vi har långt ifrån lärt oss behärska metoderna för en planerad reglering. Vi uppfyller bara de första råutkasterna, och på ett otillräckligt sätt, och utan att ännu ha tänt våra pannlampor.³⁴

I efterhand verkar hans försök att organisera hemliga block och hans propåer om att återvända till Moskva sorgliga. Alec Nove observerade, på samma sätt som Isaac Deutscher med flera, ”hur få hans anhängare var, hur politiskt ineffektiva, till och med meningslösa, hans klara, om än dogmatiska, ord var.”³⁵

Men facit kan vara missvisande. Bolsjevikpartiets historia visade hur snabbt de politiska villkoren kunde förändras. I slutet av 1916 måste Lenin och hans krets av landsflyktiga utan tvekan ha framstått som tvivelaktiga kandidater till att styra det ryska tsardömet. Men krig, samhällsmotsättningar och politisk förlamning förändrade snabbt situationen. 1930-talets samhällseliga och politiska kaos i kombination med det fascistiska krigshotet erbjöd en möjlig liknande instabil och dynamisk situation. Stalins störtande och Trotskijs återkomst verkade inte så långsökt för någon av dem.

Det verkar som om stalinisterna åsåg denna möjlighet med stort allvar och lättade aldrig på trycket mot Trotskij och trotskismen. Den stalinistiska pressen svartmålade trotskismen som ”kontrarevolutionens förtrupp”. Trotskijs brev till Sovjetunionen uppsnappades och hans följeslagare infiltrerades av stalinistiska agenter.³⁶ Säkerhetspolisofficeren Jacob Blumkin sköts just för att han träffade Trotskij utomlands.³⁷ Senare, 1936, blev 1932 års block den självklara grunden för skådeprocesserna i Moskva och massakern på trotskisterna under Jezjov-terrorn som följde på dessa. Under det spanska inbördeskriget tog de hårt ansatta spanska och ryska kommunisterna sig besväret att göra razzior bland och skjuta trotskister.³⁸ Den sovjetiska regeringen satte en fortlöpande press på de norska, belgiska, franska och mexikanska regeringarna i ett försök att förneka Trotskij en fristad i exilen eller operationsbas.

1940, med det annalkande kriget vid horisonten, mördades slutligen Trotskij i Mexiko. På så sätt säkerställde Stalin att historien inte skulle upprepa sig. Oavsett den kris som skulle kunna följa, skulle det inte finnas någon lysande landsförvisad revolutionär personlighet som kunde återvända hem i ett förseglat tåg, som Lenin hade gjort 1917.

University of California, Riverside.

Översättning: *Lars Kaage* från *Soviet Studies*, nr 1, januari 1986.

³⁴ ”Soviet Economy in Danger”, *WLT* [1932], s 300-30. Citatet s 323.

³⁵ Nove, ”A Note on Trotsky” a a s 589.

³⁶ Van Heijenoort (*With Trotsky in Exile*, s 93-102) vidhåller att Sedovs nära medarbetare Mark Zborowski (alias ”Etienne”) var en stalinistisk agent. NKVD-avhopparen Alexander Orlov pekade i ett vittnesförhör inför den amerikanska senaten ut Zborowski och kom med detaljerad information.

³⁷ Se Rex Winsbury ”Jakob Blumkin in Russia, 1892-1929”, *History Today*, vol 27 nr 11 1977, s 712-18, och Deutscher, *Den förvisade profeten*, s 84-8.

³⁸ Se J. Arch Getty, *Origins of the Great Purges: The Soviet Communist Party Reconsidered, 1933-38* (New York, 1985), kapitel 5 för en diskussion om hur 1932 års block kan ha påverkat det sovjetiska partiets politik 1936.

Trotskijs brytning med Komintern – Svar till J. Arch Getty (av Thomas Twiss)

I den föregående artikeln omvärderar J. Arch Getty Leo Trotskijs beslut att bryta med Komintern.¹ Getty avfärdar Trotskijs egna förklaringar till beslutet och när det fattades som ”självrättfärdigande”, och argumenterar för att båda bättre kan förklaras av det misslyckade i Trotskijs hemliga strategi för att komma tillbaka till ledningen för Sovjetunionens Kommunistiska Parti (SUKP). På så sätt avvisar han bilden av Trotskij som en kompromisslös revolutionär kämpe ledd av den marxistiska teorin, och presenterar i stället en bild av Trotskij som en opportunistisk intrigmakare. En noggrann genomgång av det tillgängliga bevismaterialet visar emellertid att Gettys teser inte håller måttet. Tvärtom bekräftar den återigen teorins betydelse som vägvisare och gränsdragare för Trotskijs politiska uppträdande.

Getty inleder med att ifrågasätta Trotskijs förklaring till den fyra månader långa förseningen mellan hans brytning med det Tyska Kommunistiska Partiet (KPD) och Komintern i sin helhet. Den 12 mars 1933 uppmanade Trotskij för första gången sina anhängare att ge upp ansträngningarna att reformera KPD. Han motiverade detta med partiets ansvar för att fascismen segrat i Tyskland. Även om han ansåg att ledningen för Komintern bar lika stort ansvar, hävdade Trotskij att man inte skulle bryta med Komintern på samma sätt förrän i mitten av juli. Trotskij tillskrev senare förseningen hans strävan ”att genomföra en avgörande vändning utan att framkalla en splittring” bland sina anhängare, i synnerhet de tyska trotskisterna. Det hade också varit nödvändigt ”att se vilket inflytande den tyska katastrofen skulle ha på de övriga sektionerna inom Komintern.”² Getty tillbakavisar båda förklaringarna.

Vad gäller de tyska trotskisterna, argumenterar Getty att ”Trotskij inte tagit dem på stort allvar att han på förhand rådgjorde med dem och att han aldrig hade visat särskilt mycket motvilja mot att bryta med de små europeiska vänstergrupper som trotsade honom.”³ Tyvärr nämner Getty inte de faktiska exempel där Trotskij smärtfritt bröt med grupper som ”trotsade” hans diktat. Men det finns rikliga belägg för att Trotskij lade stor tonvikt vid att övertyga sina anhängare om behovet av att bryta med KPD. Till och med i hans brev den 12 mars erkände han att förändringen ”inte skulle godtas omedelbart av alla våra kamrater”.⁴ Och under de följande månaderna framlade han flera bidrag till den Internationella Vänsteroppositionens (IVO) interna diskussion där han argumenterade för en ny orientering i Tyskland.⁵

Mot Trotskijs andra förklaring invänder Getty att ”Trotskij kunde inte varit så naiv eller blind inför Kominterns politik att han förväntade sig vare sig att Kominterns exekutivkommitté (EKKI) skulle ta på sig skulden eller en oberoende, trotsig politik från dess anslutna partier”.⁶ Trotskij var emellertid inte helt övertygad om att inte antingen den centrala Komintern-ledningen eller de nationella partiledningarna frivilligt skulle initiera en reformering av

¹ Jag vill tacka Paul Le Blanc för hans många värdefulla förslag, George Breitman för hans kommentarer och José R. Chiappin för hans hjälp.

² *Writings of Leon Trotsky*, [1933-34], New York, 1975 s 26. Hädanefter *WLT*.

³ Getty, *ibid*.

⁴ *WLT* [1932-33], s 26.

⁵ *Ibid*, s 140, 161-3, 189-97, 206-9; Leo Trotskij, *The Struggle Against Fascism in Germany*, New York 1971 (Hädanefter *Struggle*), s 375-84. [Finns på svenska på marxistarkiv.se: [Kampen mot nazismen i Tyskland](#). Ett urval av texterna vinn även i bokform utgiven av Rättviseböcker: *Kampen mot nazismen i Tyskland – MF anm.*] En del av orsaken till att Trotskij lade så stor tonvikt vid att övertyga sina anhängare var att han var övertygad om att de kunde övertalas. Se *WLT Supplement 1923-33*, New York 1979 s 218. (Hädanefter *Supplement*.) De tyska trotskisterna hade just röstat för att på nytt bekräfta sin gamla ståndpunkt. Trotskij ville undvika att ge intrycket att ledningen för IVO framtvingade ett nytt ställningstagande inom organisationen mot medlemmarnas vilja. (*Ibid*, s 223-4, 235-6.)

⁶ Getty, *ibid*.

Komintern. På samma sätt som förr ställde han nu sina förhoppningar till det tryck som gräsrotsmedlemmarna skulle kunna utöva inom sektionerna.⁷ Nu ansåg han det möjligt att uppriordheten över följderna av Kominterns ultravänsteristiska kurs i Tyskland skulle frambringa ett sådant tryck. Långt ifrån att ”förvänta” sig att detta skulle inträffa, var Trotskij uttalat pessimistisk. Ändå var han ovillig att bryta med Komintern tills denna ”teoretiska möjlighet” var uttömd.⁸

Efter att summariskt ha avfärdat Trotskijns förklaringar, försöker Getty förklara förseningen i termer av två av Trotskij anförda ”hemliga strategier” för att återta makten. Den första innefattar ett brev den 15 mars 1933 som Trotskij tillställde SUKPs politbyrå. I Gettys ögon var detta ett ”anmärkningsvärt hemligt brev” som innehöll ”ett anmärkningsvärt erbjudande”. Getty hävdar att Trotskij faktiskt begärde att ledningen i Moskva skulle kalla honom tillbaka till makten i utbyte mot löftet om att Vänsteroppositionen helt och hållet skulle avstå från kritik. För Getty kan hemlighållandet av Trotskijns brev förklaras av motsättningen mellan dess förslag och Trotskijns tidigare krav. Getty utmålar Trotskijns brott med KPD den 12 mars som mest en ploj för att sätta tryck på Moskva att ta honom tillbaka hellre än att få se en splittring inom Komintern. Och han argumenterar för att Trotskij undertecknade uppmaningen att bryta med KPD med ”Gurov” för att ändå behålla möjligheten att inte längre kännas vid sin handling om han kallades tillbaka till makten.⁹

I själva verket är det inte så mycket Trotskijns brev som Gettys tolkning av det som kan karaktäriseras som ”anmärkningsvärt”. För det första finns det ingen grund för att framställa det som ett försök i egen sak att återvända till partiledningen i Moskva. Om Trotskijns enda syfte med att skriva detta brev var att få ledningen att återkalla honom till makten, borde man förvänta sig att frågan klart uttalades i ett hemligt brev till politbyrån.¹⁰ Trotskij antyder dock inte detta på ett enda ställe i brevet. Brevet krävde bara ”möjligheten till normalt arbete inom partiet” för Vänsteroppositionen.¹¹ Trotskij förklarade senare offentligt att hans brev till politbyrån bara på nytt hade upprepat Vänsteroppositionens gamla ståndpunkt:

vi stod och vi står fortfarande helt och hållet i Sovjet-republikens tjänst, och vi är beredda att genomföra varje uppgift som tjänar dess intressen.¹²

Inte heller innehöll brevet nya betydande eftergifter vad gäller diskussionen inom partiet. Trotskijns förslag om en ”preliminär överenskommelse” var bara ett erbjudande om att förhandla om hur partidiskussionen skulle föras mot bakgrund av en explosiv situation inom Sovjetunionen.¹³ Det är möjligt att han hade varit villig att förhandla om valet av tidpunkt för diskussionen, men det finns inga tecken på att han var villig att uppskjuta den på obestämd tid eller att avstå från kritik över huvud taget. I själva verket innehåller hans officiella uttalanden omedelbart före och efter brevet just det motsatta. Där insisterade Trotskij på att det enda

⁷ Se *WLT* [1930], s 15, 18-19; *WLT* [1930-31], s 341; *WLT* [1932-33], s 30, 35-6.

⁸ (7) *WLT* [1932-33], s 138, 163, 305. I efterhand kan vi se att Trotskijns förhoppningar var fåfänga. Men före deklARATIONEN den 1 april från EKKIs presidium om att KPDs linje varit ”fullständigt korrekt”, fanns det tecken på att Komintern skulle överge den ”tredje periodens” politik till förmån för en enhetsfront tillsammans med socialdemokrater. (E. H. Carr, *Twilight of the Comintern 1930-35*, New York 1982, s 85; *Struggle*, s 377-82.) Och till och med efter uttalandet den 1 april uppmanade Klement Gottwald EKKI om att bilda en enhetsfront – detta var okänt för Trotskij. Liknande åsikter uttrycktes inom de franska och österrikiska sektionerna. Carr, *ibid*, s 91.

⁹ Getty, *ibid*, s 29-30.

¹⁰ Tidigare hade Trotskij öppet uttalat sitt villkorliga stöd för parollen om en koalitions-centralkommitté *WLT* [1930-31], s 54-5, 307-8.

¹¹ *WLT* [1932-33], s 142.

¹² *Ibid*, s 235. För tidigare uttalanden i denna ståndpunkt se *WLT* [1929], s 341; *WLT* [1932], s 125-6. Trotskij upprepade också sin ståndpunkt två veckor senare i sitt brev till politbyrån. *WLT* [1932-33], s 168.

¹³ *WLT* [1932-33], s 142.

sättet att rädda Sovjetunionen från sammanbrott var genom en seriös diskussion med öppen kritik, plattformar, fraktionella grupper och en nödkongress för partiet.¹⁴ Skulle Trotskij ha argumenterat så kraftfullt för en öppen diskussion om han i hemlighet förberedde sig på att ge upp denna diskussion över huvud taget?

Det är därför inte förvånande att Getty även misstar sig när han påstår att Trotskij försökte undanhålla sitt förslag om en ”preliminär överenskommelse” från sina anhängare. Den 30 mars skrev Trotskij en artikel i vilken han skrev att ”ömsesidig kritik [inom SUKP]... kan få en annan karaktär, beroende på i vilken utsträckning den medvetet är förberedd av båda sidor och inom vilka organisatoriska ramar den äger rum.”¹⁵ I ett försök att framställa det på båda sätt, beskriver Getty dessa som ”kryptiska anmärkningar” avsedda att förbereda Trotskijs anhängare på att Moskva skulle kunna acceptera han erbjudande.¹⁶ Men Trotskij sträcker sig bortom dessa ”kryptiska anmärkningar” i nästa mening, där han uttalat kräver en ”överenskommelse” mellan Vänsteroppositionen och partiledningen. Och i det avslutande stycket slänger han ur sig förslaget om ”en överenskommelse inom partiet” och ”en ärbar överenskommelse inför partiets och den internationella arbetarklassens ögon.”¹⁷ Titeln på artikeln var *Vi behöver en ärlig överenskommelse inom partiet*.

Det är sant att Trotskij aldrig publicerade sitt 15 mars-brev. Men det är inte nödvändigt att leta efter motsättningar till hans tidigare förslag för att förklara detta. I brevet förklarade Trotskij att dess begränsade spridning hade syftet att ”tillförsäkra sig den nödvändiga friheten att välja metod om det anses nödvändigt att inleda förberedande samtal utan offentlighet.”¹⁸ När han den 10 maj drog slutsatsen att det inte skulle komma något svar från politbyrån, fanns det inte längre något behov av att hålla något hemligt. Följaktligen skrev han tre dagar senare en kort men ändå uttömmande sammanfattning av dess innehåll för publicering.¹⁹ Trotskij brydde sig aldrig om att själv publicera brevet, troligen på grund av att appellen snart förlorade all politisk betydelse när han förkastade perspektivet på en reformering av Sovjetunionen.

Vidare går det helt enkelt inte att begripa varför Trotskij skulle ha föreställt sig att en brytning med KPD skulle ha pressat partiledningen i Moskva till att ta honom tillbaka hellre än att få se en splittring inom Komintern. Den stora majoriteten av Trotskijs anhängare stod redan utanför Komintern, efter att under åren innan ha blivit uteslutna från sina respektive partier. Trotskij förstod helt och fullt att splittringen i Moskva-ledningens ögon redan hade avslutats långt tidigare. Inte heller kunde Trotskij ha hoppats på att hålla fast vid möjligheten att inte längre stå för ”Gurovs” brytning med Komintern. För under samma tid som ”Gurov” uppmanade till en brytning med KPD, publicerade Trotskij vid upprepade tillfällen uttalanden med samma innebörd i sitt eget namn.²⁰

Den andra av dessa ”hemliga strategier” som Getty tillskriver Trotskij innefattar ett block av diverse grupper av oppositionella som med Trotskijs hjälp upprättats i Sovjetunionen 1932.

¹⁴ Ibid, s 114, 166.

¹⁵ Ibid, s 167-8

¹⁶ Getty, ibid, s 34.

¹⁷ *WLT* [1932-33], s 168. Trotskij sammanfattade denna artikel i ett brev den 12 april till en anhängare: ”I Tyskland är kommunistpartiet dött. Men i Sovjetunionen föreslår vi en överenskommelse med den högsta ledningen inom partiet.” *WLT Supplement* [1929-33], s 226.

¹⁸ *WLT* [1932-33], s 142.

¹⁹ Ibid, s 235.

²⁰ Uttalanden i denna fråga publicerade med Trotskijs namn före den 10 maj innefattar ”The Tragedy of the German Proletariat...”, *Struggle*, s 375-84, ”KPD or New Party” (II), *WLT* [1932-33] s 140, (undertecknat ”L. D.” för Lev Davidovitj Trotskij), och ”The Collapse of the KPD and the Tasks of the Opposition”, Ibid s 189-97. Från 1929 till 1934 undertecknade Trotskij åtminstone 24 artiklar och brev med ”G. Gurov” eller variationer på denna pseudonym. (Se Louis Sinclair, *Leon Trotsky: A Bibliography*, Stanford, 1972.) Dessa innefattar de två artiklarna i juni 1933 i vilka Trotskij uppmanade till en brytning med Komintern.

Getty hävdar att detta block utgör nyckeln till Trotskijs fortsatta ovilja att bryta med Komintern sedan hans brev till politbyrån inte lett till något svar. När han fick reda på att Zinovjev och Kamenev hade kapitulerat inför Stalin, tvingades emellertid Gettys Trotskij att ge upp sina förhoppningar om en snabb återvändo till Moskva.²¹ Strax efter bröt han med Moskva.

Vi bör först lägga märke till att det inte finns något här som stöder Gettys insinuation om att Trotskijs stöd för blocket motiverades av personliga ambitioner i motsättning till målsättningen att reformera SUKP. Det är troligt att Trotskij hoppades att blocket förhoppningsvis skulle bli en politisk kraft inom partiet. Om blocket kunde övertygas om att anta hela eller delar av Vänsteroppositionens program, kunde det bli ett verktyg för att tvinga ledningen att reformera partiet. Bland andra krav skulle blocket kunnat ha tryckt på för att alla uteslutna oppositionella, bland dem Trotskij, skulle få komma tillbaka till partiet. Men Vänsteroppositionen hade alltid sett sin återanslutning som en nödvändig del av reformprocessen.²² Detta är en riktig iakttagelse i Gettys resonemang: ”Det är nästan som om Trotskij jämställde en reformering av partiet med sitt återvändande till det.”²³ (För Getty verkar det å andra sidan som om varje genuint försök av Trotskij att reformera partiet uteslöt hans egen återkomst till det.) Det viktiga här är inte att Trotskij saknade personliga ambitioner, utan att det är grundlöst att tro att han ställde sig över dessa ambitioner i motsättning till hans uttalade ideal eller bara cyniskt omdefinierade dem så att de skulle passa hans personliga intressen.

Ett annat problem rör Gettys påstående om att Trotskij gav upp sina förhoppningar om blockets framtid som en konsekvens av Zinovjevs och Kamenevs kapitulation. Detta är möjligt (om än inte av den orsak som Getty för fram).²⁴ Men det är lika troligt att blockets framtidsutsikter spolierades flera månader innan arresteringen av ett stort antal oppositionella under hösten och vintern 1932-33.²⁵

Mer problematisk för Getty är förseningen mellan kapitulationerna och Trotskijs brytning med Komintern. Hela syftet med Gettys diskussion om blocket är att förklara förseningen mellan Trotskijs kommunikation med politbyrån den 10 maj och hans beslut att bilda en ny International. Även om Trotskij gav upp blockets möjligheter när han hörde om kapitulationerna, rör det sig bara om 13 dagar, medan sju veckor lämnas därhän utan förklaring.²⁶

Gettys försök att förklara den fyra månader långa förseningen och hans invändningar mot Trotskijs egna förklaringar håller vid närmare påseende inte måttet. Detta innebär emellertid inte att det inte finns ytterligare förklaringar som kompletterar Trotskijs. En, som innefattar en del av det som är giltigt i Gettys argument, leder oss tillbaka till den teoretiska grund som Getty redan från början övergivit.

Under flera år hade Trotskij främst grundat sin vägran att bryta med Komintern på det faktum att massor av revolutionära arbetare förblev Internationalens partier trogna. Å ena sidan

²¹ Getty, *ibid*, s 31.

²² Se t ex: *WLT* [1939], s 150, 185; *WLT* [1932], s 254.

²³ Getty, *ibid*, s 31.

²⁴ Getty vill göra gällande att Zinovjev och Kamenev var oersättliga ledare och hävdar att deras kapitulation ”högg huvudet av 1932 års block”. Om de var oersättliga, borde blocket krossats genom arresteringen av dem 1932. (Utan logiskt samband hänvisar Getty också till arresteringen av dem och andra oppositionella under hösten 1932 som en ”halshuggning av blocket”). Alla förhoppningar som Trotskij fortfarande hade om blocket måste emellertid ha grusats genom kapitulationerna om han såg dessa som bevis för demoralisering inom oppositionen. Trotskijs son beskrev senare kapitulationerna på detta sätt (Leon Sedov, *The Red Book on the Moscow Trial*, London 1980, s 58).

²⁵ Denna slutsats drar Pierre Broué, den förste forskare som upptäckte existensen av 1932 års block.

²⁶ Getty försöker fylla igen det sju veckor långa gapet genom att hänvisa till ”en bitter artikel mot Zinovjev” skriven den 6 juli 1933 i vilken Trotskij ”skällde ut” kapitulanterna och ”å det kraftigaste fördömde deras kapitulationer”. Getty ger en helt felaktig bild av karaktären av detta uttalande. (Se *WLT* [1932-33], s 286.) Men viktigare är att hänvisningar till detta uttalande inte på något sätt förklarar den sju veckor långa förseningen.

argumenterade han att detta utgjorde ett sätt att reformera Komintern. Å andra sidan dömde det redan på förhand varje ny International till en isolerad och sekteristisk tillvaro. Bara en ”stor historisk händelse” kunde skaka om de revolutionära arbetarnas tilltro till Komintern och bana väg för en Fjärde international.²⁷

Trotskijs insisterande på ett reformperspektiv för SUKP innehöll emellertid ytterligare en beståndsdel. Han argumenterade för att det var otillåtligt att bryta med SUKP så länge som det fortfarande var det regerande partiet i en arbetarstat.²⁸ Detta medförde ett potentiellt dilemma: vilken inställning skulle Trotskij ha om en ”stor historisk händelse” påvisade Kominterns politiska bankrutt, samtidigt som ett kapitalistiskt statsskick inte tog makten i Sovjetunionen? Hur skulle han kunna bryta med Komintern utan att också bryta med SUKP?

Före mars 1933 ställde frågan aldrig på sin spets. Under de föregående åren hade Trotskij förutspått att antingen den sovjetiska arbetarstaten eller fascismens seger i Tyskland skulle nödvändiggöra bildandet av en ny International. Men en fascistisk seger skulle, enligt Trotskij, ytterligare öka möjligheten av, eller t o m det troliga i, en kapitalistisk restauration i Sovjetunionen.²⁹

Det var först när han hade dragit slutsatsen att fascismen verkligen hade segrat i Tyskland som Trotskij ställdes inför detta dilemma. Han uppmanade omedelbart till en brytning med KPD, men han drog sig inför utsikten att överge Komintern. En av Trotskijs sekreterare mindes senare att det största hindret för Trotskij att bryta med Komintern i detta skede var hans uppfattning att Sovjetunionen förblev en arbetarstat.³⁰ Detta bekräftas också av Trotskijs egna skrifter från denna period. I hans första uppmaning till en brytning med KPD avvisade Trotskij en liknande brytning med Komintern, delvis på grund av att han ansåg att parollen om ett andra parti var felaktig i Sovjetunionen.³¹ Och i senare artiklar skrev han att grundandet av en ny International endast skulle vara tillåtet om stalinisterna förde Sovjetunionen över ruinens brant.³²

Trotskij försökte till en början undvika dilemmat, eftersom möjligheten att det av verkligheten skulle få en lösning. Alltså väntade han tills han fick se om den tyska katastrofen skulle leda kommunisterna i Väst att reformera Internationalen. Och han fortsatte hoppas att SUKP och sovjetstaten kunde reformeras. Trotskij väddade till politbyrån en sista gång utifrån möjligheten att den ekonomiska och politiska krisen i Sovjetunionen och Hitlers seger i Tyskland skulle tvinga partiledningen att återuppliva partiet. Det är också möjligt att han fortfarande trodde att det missnöje som inspirerat det oppositionella blocket skulle kunna utvecklas till en rörelse för reformering av partiet. Mer pessimistiskt befarade Trotskij att den ekonomiska krisen i Sovjetunionen skulle leda till att kapitalismen återupprättades.³³

Under sommaren 1933 stod det klart att varken Trotskijs mest optimistiska förhoppningar eller hans värsta farhågor skulle besannas inom den närmaste framtiden. Trotskij argumenterade nu i privata diskussioner med sina anhängare för en brytning med alla Kominterns partier med undantag för SUKP.³⁴ Men denna inställning var klart ohållbar, med tanke på att

²⁷ *WLT* [1930], s 369-70; *WLT* [1932-33], s 178-9; *WLT* [1930] s 254.

²⁸ *Challenge of the Left Opposition [1928-29]*, New York 1981, s 293-4; *WLT* [1930], s 16; *WLT* [1932-33], s 54-5.

²⁹ *WLT* [1932], s 23, 179; *WLT* [1932-33], s 54.

³⁰ Jean van Heijenoort, ”How the Fourth International Was Conceived” i Joseph Hansen, red *Leon Trotsky: The Man and His Work*, New York 1969, s 63.

³¹ *WLT* [1932-33], s 138.

³² *Ibid*, s 163, 193.

³³ Trotskij hade varnat för denna fara i sin artikel den 3 mars ”Alarm Signal”, *Ibid*, s 95-115.

³⁴ Heijenoort, *Ibid*, s 63.

Komintern kontrollerades av SUKPs partiledning. Strax efteråt uppmanade han sina anhängare att överge hela Komintern.

Som Getty anmärker ”var Trotskij politiker men också politisk analytiker”. Men mer än kanske någon annan politiker vägledades och uppbands Trotskij i sina politiska handlingar av teoretiska överväganden. Det är genom en förståelse av Trotskijs teoretiska ramar, och inte påstådda försök att återvinna personlig makt, som vi bäst kan förstå hans tvekan inför en brytning med Komintern under våren 1933.

Översättning: *Lars Kaage* ur: *Soviet Studies*, nr 1 januari 1987

Svar till Thomas Twiss (av J. Arch Getty)

Thomas Twiss kommentar till min artikel illustrerar det engagemang som många i Västvärlden fortfarande visar för Leo Trotskij. På grund av Trotskijs vältalighet, hans tillfälliga hyllande av partidemokratin, och hans nederlag mot Josef Stalin, utsätts han fortfarande för ett oftast okritiskt smicker. Till skillnad från Stalin, eller för många till och med Lenin, tycks Trotskij vara den bolsjevik man kan gilla.

Twiss livfulla försvar av denne ”kompromisslöse revolutionäre kämpe” är till stor del baserat på den ofullständiga engelska översättningen av Trotskijs skrifter. Varken Trotskijs tidning eller de nyligen öppnade Trotskij-arkiven från den perioden citeras. Mer anmärkningsvärt, och säkerligen oavsiktligt, lyckas dessa bevisa flera av mina ursprungliga anmärkningar. Det är svårt att välja ur en så rik uppsjö av krystade konstruktioner och motsägelsefyllda påståenden i Twiss kommentar, men några exempel borde illustrera svagheten i hans argumentation.

Twiss klandrar det sätt på vilket jag ”summeriskt rackade ner på” två av Trotskij uttalade orsaker till den fyra månader långa förseningen mellan brytningen med Tyska Kommunistpartiet (KPD) och Komintern (som han uppsköt för att kunna övertyga de tyska kamraterna och på grund av att han väntade på att en revolt skulle bryta ut inom Komintern). Ändå håller Twiss med mig om att Trotskij inte rådgjorde med de tyska kamraterna innan hans artikel den 12 mars och bara diskuterade sitt beslut med dem ”under de följande månaderna” – vilket även Stalin skulle ha gjort. Twiss godtar sedan Trotskijs påstående om att han fortfarande upprätthöll hoppet om att gräsrotsmedlemmarna i Kominterns partier skulle kräva en reformering av Kominterns politik i den riktning han strävade efter. Twiss pekar själv på att detta bara var en ”teoretisk möjlighet” (Trotskijs ord), men det är svårt att ens uppfatta det så. Twiss lägger på ett annat ställe märke till att ”den stora majoriteten” av Trotskijs anhängare sedan länge varit uteslutna från Komintern. För att denna revolution skulle äga rum, skulle det ha krävts att Kominterns medlemmar plötsligt hoppade strömhopp över till ett politiskt ställningstagande de hade bekämpat i årtal. Ett ställningstagande som efter Trotskijs 12 mars-artikel var uttalat och omedelbart ”trotskistiskt”. Kunde antingen Trotskij eller hans lärjungar vara så naiva att de trodde på denna möjlighet? Vidare kan inte Twiss förklara varför Trotskij använde sig av en pseudonym för denna och andra känsliga artiklar, annat än att det senare skulle bli lättare att förneka att han skrivit dem. För Twiss var detta uppenbarligen något nyckfullt.

Twiss närsynta tolkning av Trotskijs hemliga brev till politbyrån den 15 mars förbiser dess betydelse, vilket inte var kravet på någon ”preliminär överenskommelse” mellan stalinister och trotskister. Det nya i brevet var Trotskijs erbjudande att uppskjuta, förändra, eller förhandla om ”hur detta program skulle presenteras och försvaras... för att inte tala om hur det skulle sättas i verket...” Denna eftergift från Trotskij går knappast ihop med hans högröstade offentliga krav på en öppen kritik och en ovillkorlig rätt att försvara oppositionella plattformar inom det sovjetiska partiet. Denna skillnad mellan Trotskijs offentliga och privata ställningstagande förklarar helt och hållet hans vägran att publicera detta brev. Twiss kan inte förklara varför Trotskij tonade ner detta brev och vill få oss att tro att Trotskij ”aldrig brydde sig om” att publicera ett så viktigt dokument som ett brev till politbyrån, därför att det helt enkelt hade mist sin betydelse. Givetvis publicerade Trotskij ofelbart sina mindre betydelsefulla ”öppna brev” till sovjetiska partiorganisationer.

Twiss har rätt i att det som skiljer oss åt handlar om huruvida Trotskijs teoretiska utgångspunkter bestämde eller var resultatet av hans personliga politiska ställningstaganden. I själva

verket informerar han oss om att ”mer än kanske någon annan politiker” leddes Trotskijs politiska handlingar av teoretiska överväganden. Ändå försvagar hans egna bevis hans sak.

Twiss upprepar Trotskijs gamla teoretiska uppfattning om att Sovjetunionen fortfarande var en arbetarstat. Den därtill vidhängande politiska strategin var därför att inte bryta med det sovjetiska partiet. Trots detta förändrade Trotskij mellan mars och juli 1933 sin politiska inställning helt och hållet. I ”teoretiska” termer förde stalinisterna under perioden mars-juli inte landet närmare ruinen än de redan hade gjort, inte heller förändrades sovjetstatens klassbas. Politbyrån befattade sig under samma tid inte med Trotskijs sista hemliga erbjudande och hans underjordiska sovjetiska politiska organisation halshöggs. Eftertänksamma och objektiva läsare kan själva bedöma de troliga orsakerna till Trotskijs politiska helomvändning, och själva bestämma huruvida den teoretiska svansen viftade på den politiska hunden.

Översättning: *Lars Kaage*. Översatt ur: *Soviet Studies*, nr 2, april 1987

Appendix

Grupperingar inom den kommunistiska oppositionen *Groupings in the Communist Opposition* 31 mars 1929 – Writings 1929-30, s 80-85;

Den Internationella Vänsteroppositionen, dess uppgifter och metoder *The International Left Opposition, Its Tasks and Methods* Januari 1933 – Writings 1932-33, s 54-63;

KPD eller nytt parti? *KPD or New Party?* 12 mars 1933 – Writings 1932-33, s 138-9;

KPDs kollaps och Oppositionens uppgifter *The Collapse of the KPD and the Tasks of the Opposition* 9 april 1933 – Writings 1932-33, s 189-197;

Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt *It Is Necessary To Build Communist Parties and an International Anew* 15 juli 1933 – Writings 1932-33, s 304-311;

Vänsteroppositionens ”Elva punkter” *The ”Eleven Points” and the Revised Point 10 of the International Left Opposition* 15 juli 1933 – Notebooks 9, s 9;

För nya kommunistpartier och en ny international *For New Communist Parties and the New International* 27 juli 1933 – Writings 1933-34, s 26-7;

De fyras deklARATION *Declaration of Four* 26 augusti 1933 – Documents of the FI, s 56-9.

Källor:

Writings of Leon Trotsky En serie på 14 volymer täckande perioden 1929-40. Utgiven av Pathfinder, New York, 1969-79;

Documents of the Fourth International. The Formative Years 1933-40. Utgiven av Pathfinder, New York, 1973;

Notebooks for Study and Research. En serie som utkommer med 5 nummer per år från 1987-, utgiven av International Institute for Research and Education, Nederländerna.

Grupperingar inom den kommunistiska oppositionen

31 mars 1929

Kära vänner,

Jag är fortfarande ur stånd att ägna mej åt något som helst systematiskt arbete. Jag har heller inte kunnat bekanta mej med den europeiska oppositionens publikationer. Därför är jag tvungen att skjuta på utvärderingen av de oppositionella tendenserna till en senare tidpunkt. Vi närmar oss så svåra tider att varje sympatisör, varje potentiell sympatisör, är värdefull för oss. Det vore ett oförlåtligt misstag att stöta bort en sympatisör, och än värre en grupp sympatisörer, genom vårdslös uppskattning, ensidig kritik eller genom att överdriva skillnaderna.

Inte desto mindre anser jag det vara absolut nödvändigt att lämna några få allmänna omdömen vilka, enligt min mening, är avgörande för värderingen av den ena eller andra oppositionella gruppen eller strömningen.

Oppositionen håller nu på att ta form på en bas av *ideologisk gränsdragning*, och inte på basis av *massaktioner*. Det motsvarar vår tids karaktär. Liknande formeringar inträffade inom den ryska socialdemokratin vid tiden för kontrarevolutionen och inom den internationella socialdemokratin under krigsåren. Massaktioner brukar spola bort åsiktsskillnader av tillfällig

eller andrarangskaraktär, och befrämjar samgåendet hos kamratliga och närstående strömningar. Omvänt gäller att ideologiska grupperingar i tider av stagnation eller ebb, uppvisar starka tendenser till särgående, splittringar och interna strider. Vi kan inte hoppa av den tid vi lever i. Vi måste gå genom den. En klar och precis gränsdragning är ovillkorligen nödvändig. Den bereder vägen för framtida framgångar.

Vi har mer än en gång betecknat Komintern-ledarskapets generallinje som centrism. Självklart betyder centrismen, och än mer en centrism beväpnad med förtryckets hela arsenal, att inte bara genuina marxistiska element utan också de mer opportunistiska tvingas ut i opposition.

Kommunistisk opportunism kommer till uttryck i strävan att återupprätta, under aktuella förhållanden, förkrigstidens socialdemokrati. Det visas särskilt klart i Tyskland. Dagens socialdemokrati är oändligt långt borta från Bebels parti. Men historien vittnar om att Bebels parti förbyttes till dagens socialdemokrati. Det betyder att Bebels parti hade blivit helt otillräckligt redan under förkrigstiden. Än mer hopplöst är försöket att återskapa Bebels parti, eller ens vänstern inom det partiet, under nuvarande förhållanden. Ändå går, så långt jag kan bedöma, Brandlers, Thalheimers och deras vänners ansträngningar i den riktningen. I Frankrike drar Souvarine åt samma håll, om än inte lika konsekvent.

Jag menar att det finns tre klassiska frågor som ger oss de avgörande kriterierna för att värdera tendenserna inom världskommunismen. Dessa frågor är: 1) den Anglo-Ryska Kommitténs politik; 2) den kinesiska revolutionens förlopp; 3) Sovjetunionens ekonomiska politik, i samband med teorin om socialism i ett land.

Vissa kamrater kanske blir förvånade att jag här utelämnar frågan om partiets ledning och struktur. Jag gör det inte av förbiseende, utan med avsikt. Hur partiets styrs är inte en villkorlös, självständig fråga. Den härleds ur partiets politik. De mest skilda strömningar kan stödja kampen mot stalinistisk byråkratism. Även Mensjevikerna är beredda att applådera den ena eller andra attacken från oss på byråkratin. Inom parentes sagt, utgör detta grunden för stalinisternas dumma bluff, som vill likställa vår politik med mensjevikernas. För en marxist är demokratin i ett parti eller ett land inte en abstraktion. Demokratin är alltid beroende av kampen mellan levande krafter. Med byråkratism menar opportunisterna, i det lilla likväl som i det stora, revolutionär centralism. Uppenbarligen kan de inte utgöra våra sympatisörer. Den skenbara samstämmigheten uppstår här ur ideologisk förvirring eller, vilket är vanligare, fientlig spekulation.

1. Om den *Anglo-ryska kommittén* har jag skrivit en hel del. Jag vet inte hur mycket som har publicerats utomlands. Jag har fått veta att rykten cirkulerar utomlands att jag motsatte mej den Anglo-ryska kommitténs upplösning och gav efter enbart för trycket från Zinovjev och Kamenev. I verkligheten är det motsatta sant. Den stalinistiska politiken i den anglo-ryska frågan är ett klassiskt exempel på *centrism som glider åt höger*, en politik som lägger ut mattan för rena förrädare och som bara får slag och sparkar som tack. För en europeisk kommunist kan det vara svårt att förstå frågor kring Kina eller Ryssland, på grund av de speciella förhållanden som råder där. Det är annorlunda med frågan om att ingå ett politiskt block med ledarna för de brittiska fackföreningarna. Här är det frågan om ett grundproblem i *europeisk politik*. Den stalinistiska linjen i den frågan utgör det mest skändliga, cyniska och skadliga brott mot bolsjevismens principer och den teoretiska marxismens ABC. Erfarenheterna av den Anglo-ryska kommittén har reducerat nästan till noll lärdomarna från de stora strejkerna 1926, och försenat med flera år utvecklandet av den brittiska arbetarrörelsen. Den som inte förstått detta, är inte en marxist, inte en proletarietets revolutionära politiker. En sådan persons protester mot stalinistisk byråkratism, är av inget värde i mina ögon. Den Anglo-ryska kommitténs kurs kunde bara genomföras i strid med de

genuint revolutionära elementen inom arbetarklassen. Och det är, i sin tur, omöjligt utan användandet av tvång och förtryck, speciellt i ett parti med ett så revolutionärt förflutet som det bolsjevikiska.

2. Om *Kina* har jag också skrivit en hel del under de senaste två åren. Kanske kommer jag lyckas med att samla alla dessa texter i ett band. Studiet av den kinesiska revolutionens problem är en nödvändig förutsättning för skolningen av Oppositionen och den ideologiska gränsdragningen inom våra led. De som inte har intagit en klar och precis ställning i denna fråga, avslöjar därmed en nationell inskränkthet som i sig självt är ett omissskäligt tecken på opportunism.

3. Till sist, den *ryska frågan*. På grund av de förhållanden som skapats av Oktoberrevolutionen, kommer de tre klassiska tendenserna inom socialismen – 1) den marxistiska tendensen; 2) den centristiska tendensen; och 3) den opportunistiska tendensen – till sina klaraste och exaktaste uttryck i den sovjetiska situationen, dvs i ett samhälle där tendensernas klassmässiga position är som mest obestridliga. I Sovjetunionen finns en högerflygel knuten till den kvalificerade intelligentsian och småägarna; en center som balanserar mellan klasserna på apparatens spända lina; och en vänsterflygel som representerar förtruppen hos proletarietets förtrupp i reaktionens tidevarv. Naturligtvis vill jag inte med detta säga att vänsterflygeln är befriad från misstag eller att vi kan gå vidare utan allvarlig och öppen intern kritik. Men den kritiken måste ha en klar klassbas, dvs den måste vila på en av de tre historiska tendenserna. Försök att förneka existensen av dessa tendenser och dessas klasskaraktär, försök att ställa sig ovanför dem, kommer ofelbart att sluta i ett eländigt haveri. Den vägen väljer allt som oftast högerelementen, vilka ännu inte är självmedvetna eller som vill hålla tillbaka sin egen vänsterflygel så att den inte skräms bort i förtid.

Såvitt jag vet har Brandler och Thalheimer under alla dessa år ansett SUKPs Centralkommittés politik i ekonomiska frågor vara absolut korrekt. Så låg det till fram tills dess sicksack-kursen hamnade till vänster. De måste nu stödja det program som öppet följdes 1924-27, och som nu förespråkas av den flygel som leds av Rykov, Bucharin m fl. Souvarine lutar uppenbarligen åt samma håll.

Jag kan förstås inte här ta upp Sovjetunionens ekonomiska problem i dess fulla vidd. Uttalandena i vår plattform är fortfarande fullt giltiga. Det skulle vara fruktbart om Högeroppositionen gav en klar och precis kritik av vår plattform på den punkten. För att underlätta det, låt mig här få framföra några grundläggande aspekter.

Högern tror att om det enskilda bondeföretaget ges större svängrum, skulle de nuvarande svårigheterna kunna lösas. Jag tänker inte förneka detta. Genom att satsa allt på ett kort – den kapitalistiske bonden (en europeiserad eller amerikaniserad kulak) – kommer man otvivelaktigt att kunna skörda frukter, men det kommer att bli kapitalistiska frukter, som i något av de följande stegen skulle leda till den politiska Sovjetmaktens fall. 1924-26 togs bara de första stegen i riktning mot att satsa allt på den kapitalistiske bonden. Inte desto mindre ledde detta till att självsäkerheten hos småbourgeoisien i stad och på land tilltog i en oerhörd omfattning. De tog över många lägre sovjeter, makt och självförtroende hos byråkratin ökade, trycket på arbetarna ökade och partidemokratien avskaffades helt. De som inte förstår de ömsesidiga relationerna mellan dessa fakta, har i allmänhet ingen som helst förmåga att förstå revolutionär politik. Kursen till förmån för den kapitalistiske bonden är fullständigt oförenlig med proletarietets diktatur. Här måste man välja.

Låt oss emellertid se på den rent ekonomiska sidan av problemet. Mellan industri och bondeekonomi har vi en dialektisk växelverkan. Men den drivande kraften är industrin, som varande den mer dynamiska faktorn. Bonden behöver fabriksvaror i gengäld för spannmål. Den demokratiska revolutionen under Bolsjevikernas ledarskap gav jord åt bönderna. Den socialistiska

revolutionen under samma ledarskap ger fortfarande bönderna färre varor och till högre priser än vad kapitalismen gjorde på sin tid. Just av den orsaken är den socialistiska revolutionen till skillnad från dess demokratiska bas, fortfarande hotad. Böndernas svar på knapphet på industrivaror är en passiv jordbruksstrejk; han för inte sin spannmål till marknaden, ej heller utökar han sin åkerareal. Högern framhåller det som nödvändigt att ge större utrymme åt kapitalistiska tendenser i byn, att ta mindre från den, och sänka tempot i industritillväxten. Men sammantaget betyder detta att mängden jordbruksvaror på marknaden kommer att öka medan mängden industrivaror kommer att sjunka än mer. Ojämnheten mellan de bägge typerna av varor, som är grunden för nuvarande ekonomiska krisen, skulle bli än större. En möjlig väg ut ur detta vore att exportera bondens spannmål och i utbyte mot detta importera europeiska industrivaror för bonden, dvs för den rike bonden. Med andra ord, istället för en smytjka (sammanlänkning) mellan den kooperativa bondeekonomin och den socialistiska industrin, kommer detta att betyda etablerandet av en smytjka mellan en exporterande storbondeekonomi och världskapitalismen. Staten omvandlas, inte till en byggare av en socialistisk ekonomi, utan till en förmedlare mellan inhemsk och utländsk kapitalism. Utan tvivel, skulle snart dessa bägge handelspartners ställa förmedlaren åt sidan, till att börja med genom avskaffandet av monopoliet på utrikeshandeln. För en fri utveckling av storbondeekonomin, som erhåller vad den behöver genom import i utbyte mot sin spannmålsexport, förutsätter fri varucirkulation och inte en cirkulation över gränserna som monopoliserats av staten.

Högern säger ibland att Stalin tillämpat Oppositionens plattform och påvisat dess olämplighet. Sanningen är att Stalin blev rädd när han stötte sin empiriska panna mot "bonde-" (kulak-) kursens konsekvenser, som han så blint drev 1924-27. Sanningen är att Stalin i genomförandet av en vänstersväng, använde sig av strimlor från Oppositionens program. Oppositionens plattform utesluter först och främst inriktningen på en instängd, isolerad ekonomi. Det är absurt att försöka skilja Sovjets ekonomi från världsmarknaden med en tegelmur. Sovjetekonomins öde (inklusive jordbruket) avgörs i det allmänna tempot i utvecklingen, och inte alls av dess grad av "oberoende" från den internationella arbetsdelningen. Alla ekonomiska planer som det stalinistiska ledarskapet framställt har hittills byggt på en minskning av utrikeshandeln under den kommande fem- eller tioårsperioden. Detta kan inte kallas annat än småborgerlig kretinism. Oppositionen har inget gemensamt med en sådan inriktning. Men en sådan inriktning följer av teorin om socialism i ett land.

Stalins försök att öka industrialiseringen för honom ytligt sett närmare Oppositionen. Men bara ytligt sett. Socialistisk industrialisering förutsätter en stor och noggrant genomtänkt plan, där den inhemska utvecklingens inriktning är nära förbundet med ett ständigt växande utnyttjande av världsmarknaden, och med ett oeftergivligt försvar av utrikeshandelsmonopolet. Bara på det sättet är det möjligt att, inte likvidera eller ta bort, men väl lindra motsättningarna för en socialistisk utveckling i en kapitalistisk omvärld; bara på det sättet är det möjligt att stärka Sovjetrepublikens ekonomiska styrka, förbättra de ekonomiska relationerna mellan land och stad, och förstärka proletariats diktatur.

Sådana är de tre kriterierna för den interna gränsdragningen inom Oppositionen. Dessa tre kriterier har tagits från en levande erfarenhet i tre länder. Naturligtvis har varje efterblivet land sina egna speciella problem, och attityden till dem kommer att bestämma varje enskild grupp och varje enskild kommunist ställningstagande. Några av dessa nya frågor kan i morgon träda i förgrunden och skjuta alla andra åt sidan. Men *idag* synes mej de tre nämnda frågorna vara avgörande. Om man inte tar en klar och precis ställning i dessa frågor, är det omöjligt att hitta sin plats bland kommunismens tre grundläggande grupperingar.

Det är allt jag nu kan säga om de frågor ni ställer. Om det skulle visa sig att jag, på grund av min bristande kunskap om tillgänglig litteratur, har misslyckats förstå Brandler, Souvarine

och deras sympatisörer – då måste jag naturligtvis skynda mig att i min bedömning införa sådana korrigeringar som kan sällas fram ur de fakta och dokument som kommer till min kännedom.

L Trotskij

Översättning: *Mats Bladh*

Den Internationella Vänsteroppositionen – uppgifter och metoder

December 1933¹

Uppgiften på Vänsteroppositionens (bolsjevik-leninisterna) kommande konferens är att anta en klar och tydligt formulerad plattform och organisatoriska stadgar, samt att välja en ledning. Vänsteroppositionens föregående teoretiska, politiska och organisatoriska arbete i olika länder under framför allt de senaste fyra åren har skapat tillräckliga förutsättningar för att denna uppgift skall kunna lösas.

Vänsteroppositionens grundläggande programmatiska och politiska dokument har publicerats på inte mindre än femton språk. Vänsteroppositionen publicerar trettiofå tidningar eller tidskrifter i sexton länder. Vänsteroppositionen har reorganiserat och förstärkt sektionerna i nio länder och byggt upp nya sektioner i sju länder under de senaste tre åren. Men det mest betydelsefulla och värdefulla som uppnåtts är den obestriddiga höjningen av den Internationella Vänsteroppositionens teoretiska nivå, ökningen av dess ideologiska soliditet och det ökade revolutionära initiativet.

Vänsteroppositionens ursprung i Sovjetunionen

Vänsteroppositionen växte fram för tio år sedan, 1923, i oktoberrevolutionens land, inom den första arbetarstatens regerande parti. Världsrevolutionens försenade utveckling framtvängde en politisk reaktion i oktoberrevolutionens land. En fullständig *kontrarevolution* innebär att en härskande klass ersätts av en annan. *Reaktionen* inleds och utvecklas om än fortfarande under den revolutionära klassens styre. De som bar fram reaktionen mot oktober var småborgerskapet, främst de mer välbärgade bönderna. Byråkratin, som är nära förbunden med småborgerskapet, ställde sig i spetsen som talesman för denna reaktion. Understödd av trycket från de småborgerliga massorna, fick byråkratin stor handlingsfrihet gentemot arbetarklassen. Efter att ha ersatt den internationella revolutionens program med den nationella reformismens, gjorde den teorin om socialismen i ett land till sin officiella doktrin. Arbetarklassens vänsterflygel dukade under från attackerna från Sovjetbyråkratin i allians med de småborgerliga, främst bönderna, massorna och de bakåtsträvande skikten bland arbetarna själva. Detta är dialektiken bakom leninismens ersättande av stalinism.

Efter Vänsteroppositionens organisatoriska nederlag, blev den officiella linjen definitivt en politik av empiriskt manövrerande mellan klasserna. Byråkratins beroende av arbetarklassen

¹ ”The International Left Opposition, Its Tasks and Methods”, *Militant*, 6, 8, 10, 18 och 25 mars 1933, och *Internal Bulletin*, Communist League of America, nr 11, 31 mars 1933. Översatt ur *Writings of Leon Trotsky [1932-33]*, Pathfinder Press, New York 1972. Osignerad. Ett utkast till detta dokument skrevs och redigerades av Trotskij till den Internationella Vänsteroppositionens internationella förkonferens i Paris 4-8 februari 1933. Förkonferensen antog dokumentet efter att ha lagt till flera avsnitt – om Vänsteroppositionen på Balkan, Vänsteroppositionen i Tjeckoslovakien, det Internationella Sekretariatets omorganisering, förberedelser inför den internationella konferens som förberetts till juli 1933, tillägg till de ”interna” avsnitten om Spanien och Tyskland /utelämnade här ö.a./, och ett internt avsnitt om den amerikanska sektionen. Trotskijs första utkast skrevs i december 1932 för diskussion och antogs 1933. När det står ”i år” innebär det 1932.

kom samtidigt till uttryck i det faktum att den, trots en rad angrepp, inte vågade eller var mäktig nog att avskaffa oktoberrevolutionens viktigaste landvinningar: nationaliseringen av jorden, nationaliseringen av industrin, monopolet på utrikeshandeln. När partibyråkratin 1928 utmanades av sina småborgerliga allierade, i synnerhet av kulakerna [de rika bönderna], ledde partibyråkratins rädsla för att helt förlora stödet hos arbetarklassen till en skarp vänstersväng. Den slutgiltiga följden av denna zick-zack-kurs blev den adventuristiska forceringen av industrialiseringen, den storskaliga kollektiviseringen av jorden och kulakernas administrativa nederlag. Den ekonomiska ordning som skapats av denna blinda politik ledde i början av detta år till en ny högersväng.

På grund av sin privilegierade ställning och konservativa tankebanor har sovjetbyråkratin många gemensamma drag med de reformistiska byråkratierna i de kapitalistiska länderna. Den är vida mer benägen att sätta sin tilltro till det ”revolutionära” Kuomintang, ”vänster”-byråkratin inom de brittiska fackföreningarna², småborgerliga ”vänner till Sovjetunionen”, och liberala och radikala pacifister, än till arbetarklassens revolutionära initiativ. Men behovet av att försvara sin egen ställning i arbetarstaten tvingar allt oftare den sovjetiska byråkratin in i skarpa sammanstötningar med kapitalets lakejer. På så vis skiljdes under unika historiska villkor en byråkratiskt centristisk fraktion ut från den proletära bolsjevismen. Den har lagt sin tunga hand över en hel utvecklingsperiod för sovjetrepubliken och hela världens arbetarklass.

Byråkratisk centralism kännetecknar den värsta formen av urartning för arbetarstaten. Men till och med i sin byråkratiskt urartade form förblir Sovjetunionen en arbetarstat. Att omvandla kampen mot den centristiska byråkratin till en kamp mot sovjetstaten är att ställa sig på samma nivå som den stalinistiska klicken, vilken förklarar: ”Staten, det är jag”.

Ovillkorligt försvar av Sovjetunionen mot världsimperialismen är en så grundläggande uppgift för varje revolutionär arbetare att Vänsteroppositionen inte tolererar någon vacklan eller tvivel om denna fråga inom sina led. På samma sätt som förut, kommer vi skoningslöst att bryta med alla grupper och individer som försöker inta en ”neutral” hållning mellan Sovjetunionen och den kapitalistiska världen (Monatte-Louzon i Frankrike, Urbahns-gruppen i Tyskland).

Vänsteroppositionen i de kapitalistiska länderna

Tredje internationalen växte fram som ett direkt resultat av de medvetna arbetarnas erfarenheter under epoken av imperialistiskt krig och revolutioner efter Första världskriget, framför allt oktoberrevolutionen. Detta bestämde den ryska bolsjevismens ledande roll inom den Tredje internationalen, och därför även det inflytande som partiets interna strider fick för de andra nationella sektionernas utveckling. Ändå är det helt felaktigt att betrakta utvecklingen inom Komintern under de senaste tio åren som bara en avspegling av den fraktionella kampen inom det Ryska Kommunistpartiet. Det var orsaker som var djupt rotade i själva den internationella arbetarrörelsens utveckling som drog Kominterns unga sektioner till den stalinistiska byråkratin.

De första åren efter första världskriget var år av allmän förväntan på att störtandet av det borgerliga styret var nära förestående, i synnerhet i Europa. Men då den interna krisen inom det sovjetiska partiet bröt ut hade de flesta av de europeiska sektionerna lidit sina första nederlag och förhoppningarna grusats. Det mest deprimerande var den tyska arbetarklassens

² ”Vänster”-byråkratin i de brittiska fackföreningarna gick samman med representanter för Sovjetunionen för att bilda den Brittisk-Ryska förenade fackföreningskommittén i maj 1925. För briterna var detta ett billigt sätt att uppvisa en ”progressiv” framtoning och skydda sig mot kritik från vänstern, något som var mycket användbart då, strax innan den brittiska generalstrejken bröt ut 1926. Kommittén bröt samman när de brittiska medlemmarna gick ur 1927, då de inte längre behövde ett vänsteralibi.

impotenta reträtt i oktober 1923. En ny politisk inriktning blev nödvändig för flertalet av de kommunistiska partierna. När den sovjetiska byråkratin, i det att den utnyttjade de ryska arbetarnas besvikelse över den uppskjutna europeiska revolutionen, drev igenom den nationellt-reformistiska teorin om socialismen i ett land, drog de unga byråkratierna i andra sektioner en lättades suck. Det nya perspektivet erbjöd dem en väg till socialismen som var fristående från den internationella revolutionens process. På så sätt sammanföll den reaktionära vågen i Sovjetunionen med reaktionen i de kapitalistiska länderna och skapade förutsättningar för att den centristiska byråkratin skulle kunna genomföra en framgångsrik administrativ repression mot Vänsteroppositionen.

Men under de officiella partiernas fortsatta utveckling högerut, råkade de i konflikt med Kuomintang, de verkliga byråkraterna inom fackföreningarna och socialdemokratin, på samma sätt som stalinisterna råkade i konflikt med kulakerna. Den nya zick-zack-kursen mot en ultravänsteristisk politik som följde ledde till en splittring av den officiella Komintern-majoriteten i en styrande center och den högeroppositionella flygeln.³

På så vis har det under de tre senaste åren varit möjligt att se tre huvudgrupper inom det kommunistiska lägret: den marxistiska flygeln (bolsjevik-leninister); den centristiska fraktionen (stalinister); och slutligen den höger- eller snarare högercentristiska flygeln (Brandler-anhängare) som direkt leder till reformism. Den politiska utvecklingen i nästan alla länder har undantagslöst bekräftat och bekräftar dagligen i det verkliga livet det riktiga i denna klassificering.

Det var och fortsätter att vara kännetecknande för centrismen att den går hand i hand med högern eftersom den strömningen ligger principiellt närmast, men att aldrig bilda ett block med bolsjevik-leninisterna mot högern. Högerflygeln utmärks i internationell skala på samma sätt som alla former av opportunistisk och oerhörda skillnader och motsättningar inom de nationella grupperna, samtidigt som det som förenar dem är en fientlighet mot bolsjevik-leninisterna.

I Sovjetunionen håller Högeroppositionen, under diktaturens villkor och utan legala oppositionella partier, oundvikligen på att bli ett instrument, genom vilket klasskrafter som är fientligt inställda till arbetarklassen utövar påtryckningar. Detta som är det farligaste med Högeroppositionen. Å andra sidan paralyserar medvetandet om denna fara de ledare inom Högeroppositionen som binds upp vid partiet genom sitt förflutna.

I de kapitalistiska länderna, där alla sorters reformism till höger om Kommunistpartierna kan operera, har högerflygeln inget utrymme för handlingar. I den mån som Högeroppositionen har massorganisationer, leder den dem direkt eller indirekt till socialdemokratin (Tjeckoslovakien, Sverige⁴), med undantag av de revolutionära individer och grupper som finner sin väg till bolsjevik-leninisterna (Tjeckoslovakien, Polen). De Brandler-anhängare som på sina håll förblivit oberoende (Tyskland, USA) sätter sina förhoppningar till att förr eller senare uppmanas att komma tillbaka och få förlåtelse av den stalinistiska byråkratin. Med detta perspektiv har i sann stalinistisk anda en förtalskampanj satts igång mot Vänsteroppositionen.

³ Högeroppositionen i Sovjetunionen leddes av Bucharin, Rykov och Tomskij. I Tyskland leddes en liknande strömning av Brandler och Thalheimer. I USA av Lovestone.

⁴ Det på 1930-talet i Sverige verksamma Socialistiska Partiet hade internationella kontakter med bl a London-byrån, till vilken många av de socialistiska eller kommunistiska partier som stod utanför Tredje Internationals och socialdemokratin anslutit sig. Många av London-byråns partier hade klara sympatier med Högeroppositionen i Sovjetunionen. /ö.a./

Vänsteroppositionens grundläggande principer

Den Internationella Vänsteroppositionen sluter upp bakom Kominterns fyra första kongresser. Detta innebär inte att den böjer sig inför varje bokstav som står skriven i kongressbesluten. Många av besluten har en rent konjunkturrell karaktär och har motsagts av den senare händelseutvecklingen. Men alla de grundläggande principerna (i förhållandet till imperialismen och den borgerliga staten, till demokrati och reformism; upprorets problem; proletariats diktatur; i inställningen till bönderna och de förtryckta nationerna; arbetarråden; arbetet i fackföreningarna; parlamentarismen; enhetsfrontens politik) har än i denna dag förblivit det mest utvecklade uttrycket för den proletära strategin i den kapitalistiska krisens epok.

Vänsteroppositionen tillbakavisar de beslut som fattades vid Kominterns femte och sjätte världskongress och anser det nödvändigt att radikalt omskriva Kominterns program, vars marxistiska kärna förvanskats av centristerna.

I enlighet med andan och innebörden i besluten på de fyra första världskongresserna, och i kontinuitet med dessa beslut, ställer sig Vänsteroppositionen bakom följande principer, utvecklar dem teoretiskt och genomför dem i praktiken:

1. *Arbetarpartiet* skall alltid och under alla villkor vara *självständigt*. Därför fördömer vi: politiken gentemot Kuomintang 1924-28; den anglo-ryska kommitténs politik; den stalinistiska teorin om partier grundade på två klasser (arbetare och bönder)⁵ och hela den praktik som grundats på denna teori; Amsterdam-kongressens politik, genom vilken de kommunistiska partierna gick ner sig i det pacifistiska träsket.
2. Erkännandet av den internationella och därmed *permanenta karaktären på den proletära revolutionen*. Avvisandet av teorin om socialismen i ett land och den nationella bolsjevistiska politiken i Tyskland som kompletterar den (den "nationella befrielsens" plattform).⁶
3. Erkännandet av att *sovjetstaten är en arbetarstat*, trots att den byråkratiska regimen alltmer urartar. Varje arbetares ovillkorliga plikt är att försvara sovjetstaten gentemot imperialism så väl som inre kontrarevolution.
4. Fördömandet av den stalinistiska fraktionens ekonomiska politik både i det *ekonomiskt opportunistiska* stadiet 1923 till 1928 (kampen mot "superindustrialiseringen" där allt satsades på kulakerna) och i det *ekonomiskt äventyrliga* stadiet 1928 till 1932 (ett alltför hastigt tempo i industrialiseringen, 100 procents kollektivisering, administrativ likvidering av kulakerna som klass). Fördömandet av den kriminella byråkratiska legenden om att "sovjetstaten redan inträtt i det socialistiska stadiet". Erkännandet av det nödvändiga i att återvända till den realistiska ekonomiska politiken under Lenins tid.
5. Erkännandet av nödvändigheten av att kommunisterna arbetar systematiskt i arbetarnas massorganisationer, främst i de reformistiska fackföreningarna. Fördömandet av de Röda fackföreningsorganisationernas teori och praktik i Tyskland [RGO] och liknade organisationer i andra länder.
6. Fördömandet av formeln "*arbetarklassens och böndernas demokratiska diktatur*" som en separat form av makt, särskild från *proletariatets diktatur*, som vinner böndernas och de

⁵ De på två klasser grundade "arbetar- och bondepartierna" var en formel som användes av stalinisterna på 1920-talet för att rättfärdiga stödet till Kuomintang och andra borgerliga partier i Asien. Trotskijs kritik finns i *The Third International After Lenin* [på svenska: [Tredje internationalen efter Lenin – Red](#)] och *Problems of the Chinese Revolution*.

⁶ De tyska stalinisterna utvecklade en agitation för "en nationell befrielse" av Tyskland för att kunna tävla med nazisterna som de främsta förespråkarna för tysk nationalism i motsättning till det förtryckande Versaillesfördraget som slöts efter Första världskriget. Det var bara nazisterna som tjänade på denna tävlan.

förtryckta massornas stöd över allt. Avvisandet av den anti-marxistiska teorin om den demokratisk diktaturens fredliga ”övergång” till den socialistiska.

7. Erkännandet av nödvändigheten av att genom *övergångsparoller*, som svarar mot en konkret situation i ett land, sätta massorna i rörelse, och i synnerhet genom *demokratiska paroller*, så länge som det handlar om en kamp mot feodala förhållanden, nationellt förtryck, eller olika former av öppen imperialistisk diktatur (fascism, bonapartism, etc).

8. Erkännandet av nödvändigheten av en utvecklad *enhetsfrontspolitik* i förhållande till arbetarklassens fackliga och politiska massorganisationer, inklusive socialdemokratin som parti. Avvisandet av den ultimativa parollen att detta ”bara skall ske underifrån”. Detta leder i praktiken till att man avvisar enhetsfronten – och i sin förlängning att man inte kommer att bygga upp arbetarråd. Avvisandet av den opportunistiska tillämpningen av enhetsfrontpolitiken som i fallet med den anglo-ryska kommittén (ett block med ledarna utan deltagande av arbetarmassorna och som riktades mot massorna). Fördömandet av den nuvarande centralkommittén i det Tyska Kommunistpartiets politik, som kombinerar den ultimativa parollen om ”enhetsfront underifrån” med den opportunistiska praktiken och parlamentariska överenskommelser med ledarna för socialdemokratin.

9. Förkastandet av teorin om *socialfascismen* och hela den praktik som följt av den genom att man å ena sidan tjänat fascismen och å den andra socialdemokratin.

10. Särskiljandet av *tre strömningar* inom det kommunistiska lägret: marxisterna, centristerna och högern. Erkännandet av det aldrig är tillåtet att ingå en politisk allians med högern mot centrismen. Stödet till centrismen gentemot klassfienden. Oförsonlig och systematisk kamp mot centrismen och dess zick-zack-politik.⁷

11. Erkännandet av *partidemokratin*, inte bara i ord utan också i handling. Skoningslöst fördömande av den stalinistiska plebiscitära regimen (usurpatorerna⁸ vid makten, som tystar ner partiets tänkande och vilja, det avsiktliga undertryckandet av partiinformationen etc).

De grundläggande principer som radats upp ovan är av avgörande betydelse för arbetarklassens strategi i den nuvarande perioden. De innebär att Vänsteroppositionen står i oförsonlig motsättning till den stalinistiska fraktion som för närvarande dominerar Sovjetunionen och den Kommunistiska internationalen. Ett erkännande av dessa principer, på grundval av besluten på Kominterns fyra första kongresser, är ett ofrånkomligt villkor för att enskilda organisationer, grupper och individer skall kunna ansluta sig den Internationella Vänsteroppositionen.

Fraktion och inte parti

Den Internationella Vänsteroppositionen betraktar sig som en fraktion inom Komintern och dess separata nationella sektioner som fraktioner av de nationella kommunistiska partierna. Detta innebär att Vänsteroppositionen inte ser det organisatoriska styre som skapats av den stalinistiska byråkratin som slutgiltigt. Tvärtom är dess målsättning att slita den bolsjevikiska fanan ur händerna på den byråkrati som tillskansat sig makten och få den Kommunistiska internationalen att återvända till Marx och Lenins principer. Att denna politik är den enda

⁷ När Trotskij och Vänsteroppositionen 1933 beslutade att ge upp ansträngningarna att reformera Komintern och arbeta på att bygga upp en ny International, var denna punkt 10 den enda som de ansåg vara nödvändigt att förändra. Orsaken var Kominterns vägran att dra lärdomarna av fascismens seger i Tyskland. Punkt 10 ändrades till: ”Kampen för att omgruppera de revolutionära krafterna inom världens arbetarklass under den internationella kommunismens fana. Erkännandet av nödvändigheten av att skapa en ny genuin Kommunistisk International som förmår tillämpa de ovannämnda principerna.”

⁸ Usurpator är den som tillskansar sig makten och missbrukar den. /ö.a./

riktiga under de givna villkoren bevisas av både teoretiska analyser och historiska erfarenheter.

Även om de speciella villkoren för den ryska utvecklingen hade lett bolsjevismen till en slutgiltig brytning med mensjevismen så tidigt som 1912, stannade bolsjevikpartiet kvar i den Andra internationalen till slutet av 1914. Världskrigets lärdomar var nödvändiga för att resa frågan om en ny International; Oktoberrevolutionen var en nödvändig förutsättning för att utropa den nya Internationalen.

Den historiska katastrof som sovjetstatens sammanbrott skulle innebära, skulle naturligtvis dra med sig den Tredje internationalen i fallet. På liknande sätt skulle fascismens seger i Tyskland och krossandet av den tyska arbetarklassen knappast göra det möjligt för Komintern att överleva följderna av dess katastrofala politik. Men vem i det revolutionära lägret vågar i dag säga att inte sovjetmaktens sammanbrott eller fascismens seger går att undvika eller förhindra? Absolut inte Vänsteroppositionen. Tvärtom är dess politiska inriktning att försvara Sovjetunionen mot Thermidors faror, som genom centrismen närmast sig, och att hjälpa den tyska arbetarklassen att inte bara besegra fascismen utan också att erövra makten. Fast förankrad i Oktoberrevolutionens och den Tredje internationalens traditioner, förkastar Vänsteroppositionen idén om parallella kommunistiska partier.

Hela ansvaret för kommunismens splittring ligger hos den stalinistiska byråkratin. Bolsjevik-leninisterna är beredda att omedelbart återvända till Kominterns led och iakttä strikt disciplin i handling, och samtidigt föra en oförsonlig kamp mot byråkratisk centrism inom partidemokratins ramar. I dag kan vår trohet mot den Kommunistiska internationalen, mot bakgrund av den rådande splittringen, inte uttryckas genom organisatorisk självbegränsning, genom vägran att ta självständiga politiska initiativ och ingripande i massarbetet. Den måste komma till uttryck genom att vår politik förs ut. Vänsteroppositionen sluter inte upp bakom den stalinistiska byråkratin, tiger inte still om dess misstag och förbrytelser. Tvärtom utsätter vi den för oförsonlig kritik. Men syftet med denna kritik är inte att bygga upp partier i konkurrens med de existerande kommunistiska partierna, utan att vinna över den proletära kärnan inom de officiella partierna och på så sätt på nytt bygga upp partier på marxismens grund.

Denna fråga ställs klarare och skarpare i Sovjetunionen än någon annanstans. Inriktningen t byggas upp ett *annat parti* där skulle innebära en politik som leder till väpnat uppror och en ny revolution. Den politiska innebörden i en *fraktion* är att styra in på en kurs mot reformering av partiet och arbetarstaten. Trots alla rykten från den stalinistiska byråkratin och dess beundrare, håller oppositionen uteslutande och fullt ut fast vid ett reformperspektiv.

Vårt förhållande till den Kommunistiska internationalen bestäms genom namnet på vår fraktion: Vänsteroppositionen. Våra idéers och metoders innebörd framgår med önskvärd tydlighet av namnet *Bolsjevik-Leninister*. Varje sektion måste utmärkas av båda dessa komplementär drag.

Rensa upp i Vänsteroppositionens led – Den internationella konferensens sammansättning

Vänsteroppositionen kan bara växa och stärkas genom att rensa bort tillfälliga och främmande element ur sina led.

Det revolutionära uppsvinget efter kriget innebar inte bara att den unga generationen arbetare vanns. Dessutom återupplivades en hel del sekteristiska grupper som sökte sig ut på anarkismens, syndikalismens och den rena propagandismens vägar. Många av dem hoppades att de skulle hitta en tummelplats för sina förvirrade idéer i den Kommunistiska internationalen.

Småborgerliga bohemiska element, utkastade ur sina gamla hjulspår av kriget och upproren efter kriget, flockades under kommunismens baner. En del av denna brokiga armé av kämpar upplöstes i den kommunistiska rörelsen och blev en del av dess apparat; tjuvskyttar blir oftast de bästa gendarmerna... De missnöjda drevs å andra sidan antingen bort från politiken eller försökte efter hand att närma sig oppositionen. Sådana element är beredda att i ord acceptera de mest fullödiga principer, på villkor att de inte hindras från att förbli goda borgare (Paz & Co.), och att de inte tvingades följa disciplinen i tanke och handling (Souvarine), eller att de inte tvingas att överge sina syndikalistiska och andra förhandsinställningar (Rosmer).

För att genomföra uppgiften att samla sina led i nationell och internationell skala, var Vänsteroppositionen tvungen att utgå ifrån de olika grupper som redan existerade. Men redan från början stod det klart för Vänsteroppositionens fasta kärna att en mekanisk kombination av skiljda grupper som räknar sig till Vänsteroppositionen bara är möjlig som utgångspunkt, och att den nödvändiga sovringen, på grundval av teoretiskt och politiskt arbete liksom intern kritik, måste genomföras senare. Faktum är att de senaste fyra åren för den Internationella Vänsteroppositionen inte bara varit en tid av klagörande och teoretisk vidareutveckling vad gäller de enskilda länderna, utan också när det gällt att rensa ut främmande, sekteristiska och adventuristiska bohemiska element, som saknat en principiell inställning, som inte varit saken hängivna på ett seriöst sätt, som saknat band till massorna, utan sinne för ansvar och disciplin, och därför allt mer intresserat lyssnat till karriärismens röst (Landau, Mill, Graef, Well och andra).

Principen om partidemokrati är på intet vis identisk med principen om öppna dörrar. Vänsteroppositionen har aldrig ställt krav på stalinisterna att de skulle omvandla sitt parti till en mekanisk summa av fraktioner, grupper, sekter och individer. Vi anklagar den centristiska byråkratin för att den genomfört en i grunden felaktig politik, som i varje del fört dem i motsättning till arbetarklassens kärna och till att försöka finna en väg ut ur denna motsättning genom att strypa partidemokratin. Mellan byråkratins organisatoriska politik och dess ”allmänna linje” finns det ett oupplösligt band. I motsats till stalinismen, är Vänsteroppositionen bäraren av den marxistiska teorin och leninismens strategiska landvinningar inom världens arbetarrörelse.

När det handlar om principiella metoder har den Internationella Oppositionen aldrig brutit med någon grupp eller någon individuell kamrat utan att först ha använt sig av alla metoder för ideologisk övertalning. Just därför visar arbetet med att välja ut kadern att det har en organisk och permanent karaktär. Genom att noggrant kontrollera var och ens uppträdande kan Vänsteroppositionen konsekvent genomföra en utrensning av främmande element ur sina led, eftersom erfarenheten visat att det bara är på detta sätt den kan öka och skola sin proletära kader. Den internationella konferensen kan bara ta sin utgångspunkt i det arbete som redan är gjort, och fördjupa och konsolidera resultatet av detta arbete.

Förslaget om att sammankalla en konferens med varenda grupp som räknar sig till Vänsteroppositionen (Landaus och Rosmers grupper, Mahnruf, Spartakos, Weisbords grupp etc) utgör ett försök att ta ett steg tillbaka och visar på en fullständig avsaknad av förståelse för en revolutionär organisations villkor och utvecklingslagar och metoden för väljandet och skolningen av dess kader. Förkonferensen inte bara avvisar utan fördömer även en sådan inställning såsom varande i fullständig motsättning till marxismens organisatoriska politik.

Om partidemokrati

Vänsteroppositionens sektioner, som kommer ur små propagandagrupper, håller steg för steg på att omvandlas till arbetarorganisationer. Denna omvandling ställer frågan om partidemokrati i första rummet. Fasta organisatoriska förhållanden måste slutgiltigt ersätta ett

förhållande där ett fåtal kamrater med nära band till varandra förstår varandras mest informella antydningar och fattar alla beslut på ett likgiltigt sätt.

Partidemokratins grundvalar är en regelbunden och fullständig information, tillgänglig för alla medlemmar i organisationen och som tar upp alla de viktiga frågorna i deras liv och kamp. Disciplin kan bara skapas genom att alla medlemmar medvetet förstår organisationens politik och har förtroende för dess ledning. Ett sådant förtroende kan bara vinnas gradvis, under den gemensamma kampen och genom ömsesidig påverkan. Den järnhårda disciplin som krävs kan inte uppnås blott och bart genom order. Den revolutionära organisationen fungerar inte utan att de odisciplinerade oroselementen bestraffas; men sådana disciplinära åtgärder kan bara tillämpas i sista hand och dessutom under förutsättning att den allmänna opinionen som en majoritet av organisationen ger sitt helhjärtade stöd.

De vanligt förekommande praktiska invändningarna, som grundas på ”att det tar för mycket tid” att använda sig av demokratiska metoder, utgör en kortsiktig opportunistisk. Skolningen och stärkandet av organisationen är en mycket viktig uppgift. Varken tid eller ansträngningar kan sparas för att uppnå detta. Dessutom ökar slutligen inte partidemokratien, som den enda möjliga garanten mot konflikter utan principiell grund och omotiverade splittringar, hela utvecklingskostnaden utan minskar den. Det är bara genom en ständig och samvetsgrann uppslutning bakom demokratin som ledningen på eget ansvar kan fatta beslut om viktiga åtgärder i verkliga nödsituationer utan att framkalla oordning eller missnöje.

Förkonferensen uppmanar sekretariatet att tillämpa principen om partidemokrati till innehåll såväl som till form, inom varje sektion såväl som i det ömsesidiga förhållandet mellan sekretariatet och sektionerna, i synnerhet i förberedelserna inför den internationella konferensen.

Översättning: *Lars Kaage*

KPD eller nytt parti?

12 mars 1933

Till Internationella sekretariatet Kära kamrater.

Den tyska stalinismen faller ihop, mindre på grund av de fascistiska vindarna, än dess egen interna ruttenhet. Precis som en läkare stannar vid sin patient så länge det finns minsta livstecken, såg vi som vår uppgift att reformera partiet så länge det fanns en strimma hopp. Men det vore kriminellt att binda sig vid ett lik. Dagens KPD är ett lik.

Det förakt som de tyska arbetarnas avantgarde visar för byråkratin som bedragit dem, kommer att bli så starkt att de upplever parollen om reform som falsk och löjlig. De kommer att ha rätt. Timmen är slagen! Frågan om förberedelserna för att skapa ett nytt parti måste ställas offentligt. I vilken form ska detta arbete utföras? Det måste givetvis baseras på de element som skapades av den föregående utvecklingen. Men de nya perspektiven och parollerna kommer att öppna nya möjligheter för Vänsteroppositionen. Det är nödvändigt att slå fast att skilsmässan från den stalinistiska byråkratin i Tyskland är ett faktum. Den skarpa vändningen i vår politik, provocerad av den förändrade situationen (4 augusti är ett fullbordat faktum), kommer inte till fullo att omfattas av alla våra kamrater på en gång. Därför är det nödvändigt att analysera frågan i våra egna grupper, och framför allt, bland våra tyska kamrater. Den uppgiften kommer att bli lättare om sekretariatet genast intar en fast och resolut hållning.

Den stalinistiska byråkratin håller på att ordna en ny ”Amsterdam-kongress”, denna gång mot fascismen. Om den blir av, måste vi dra mer fördel av den än vi gjorde av antikrigs-kongressen. Alla sektioner, utan undantag, måste hitta ett sätt att bli representerade på

kongressen. Att flytta förtroendeposter så att det går till de kamrater i det land där kongressen ska hållas, är ett sätt. Principdeklarationer måste komma från alla sektionerna (inte i deras egna namn, utan i namn av olika arbetarorganisationer).

Eftersom det är en fråga om att, inför kongressen, uppträda som opponenter mot de centristiska byråkraterna och de liberala antifascisterna, måste vi försöka nå överenskommelser med organisationer som Sneevliets parti (och fackföreningarna) i Holland, SAP i Tyskland, och liknande organisationer. För det ändamålet, tillsammans med vår egen deklaration som bör uppmana Tysklands arbetare att bygga ett nytt parti, blir det nödvändigt att i förväg ta fram ett kortare och enklare dokument som, efter preliminära samtal, våra allierade kan ansluta sig till (avslöjande felet med den här kongressen som det genomgående temat). Detta är ett väldigt viktigt steg med tanke på det faktum att det kommer att gynna våra allierades politiska självbestämmande och borde underlätta bildandet av ett nytt parti i Tyskland.

Åsiktsskillnader på en eller annan punkt får inte bli det betydelsefulla och kommer att åsidosättas av vårt arbetes utveckling om vi är överens om principerna, dvs om nödvändigheten av en kraftig vändning i vår attityd gentemot KPD.

Vändningen består självklart inte i att ”proklamera” oss själva som det nya partiet. Det kan inte bli frågan om det. Men vi måste deklarerat följande: Det officiella tyska partiet är politiskt dött, det kan inte pånyttfödas. De tyska arbetarnas avantgarde måste bygga ett nytt parti. Vi Bolsjevik-leninister erbjuder dem vårt samarbete.

Här är det naturligt att fråga hur vi agerar gentemot Kominterns andra sektioner och Tredje internationals som helhet. Bryter vi med dem omedelbart? Som jag ser det, vore det fel att ge ett stelbent svar – ja, vi bryter med dem. KPDs kollaps minskar chanserna att återuppbygga Komintern. Men å andra sidan skulle katastrofen kunna skapa en hälsosam reaktion i en del av sektionerna. Vi måste vara beredda på att underlätta den processen. Frågan är ännu inte avgjord för Sovjetunionens vidkommande, där vore proklamerandet av parollen om ett nytt parti felaktigt. Idag efterlyser vi skapandet av ett nytt parti i Tyskland, för att erövra Komintern från den stalinistiska byråkratin. Det handlar inte om grundandet av den Fjärde internationals, utan om att rädda den Tredje.

Den interna situationen i Tyskland, och framföra allt KPDs situation, dikterar motsatsen. Vi måste ställa målet högt, utan att bränna ut oss själva med detaljer. I praktiken betyder det att vi först av allt skapar ett tyskt teoretiskt och politiskt organ utomlands för Vänsteroppositionen. Vi måste göra detta genast för att ge de avancerade arbetarnas tankar en stödpoint i denna tid av förvirring. Vi måste komma överens med de tyska kamraterna om detta offentliggörande.

G Gourov [L Trotskij]

Översättning: *Per-Erik Gustafsson*

KPDs kollaps och Oppositionens uppgifter

9 april 1933

Frågan om den tyska kommunismens framtid står nu i centrum för våra sektioners intresse. Så långt jag kan bedöma, är majoriteten av kamraterna benägna att tro att frågan i Tyskland är en fråga om ett nytt parti. Det finns emellertid andra som menar att en sådan formulering är oriktig och vidhåller att den gamla parollen om att ”reformera” partiet i leninistisk riktning ska behållas. Den inställningen har till exempel två spanska och två tyska kamrater, vilka talar i namn av hela grupper, och en rysk kamrat. Jag betvivlar inte att deras invändningar speglar stämningarna hos en betydande del av Oppositionen. Det skulle vara onaturligt om behovet av

en sådan förändring inte framkallade olika nyanser och skiljaktigheter. Det vore ovärdigt Oppositionen om vi vore oförmögna att diskutera på ett kamratligt men ändå sakligt sätt de åsiktsskillnader som uppstått. En sådan diskussion kan bara leda till Oppositionens tillväxt och verka stärkande på den inre demokratin. Jag delar inte kärnan i de invändningar som rests, även om jag kan förstå dem psykologiskt. Misstaget hos de ovan nämnda kamraterna består i att de utgår från gårdagens formler istället för dagens fakta. Vi måste lära oss korrigera och ersätta formuleringar i ljuset av nya händelser.

Under de senaste tre åren har våra beräkningar grundats på KPDs förmåga att ändra sin politik i tider av tryck från massorna. Om vår prognos från igår definieras skarpare, skulle den kunna uttryckas på följande sätt: ”Vi kan ännu inte veta i vilken utsträckning den tyska arbetarklassen är försvagad av gångna misstag, sick-sack-kurser och nederlag, och i vilken grad den stalinistiska byråkratins sabotage tillsammans med socialdemokratins kapitulation har paralyserat proletariatets energi.” Vi har ofta uttryckt hoppet att själva hotet från den fascistiska faran skulle sluta leden bland proletariatet och ge upphov till en motståndsrörelse som inte skulle tillåta Hitler att ta alla maktpositioner i besittning på en gång. Varje gång Hitlers frammarsch hejdas, även när han befinner sig i regeringsställning, skulle oundvikligen befrämja självtilliten bland arbetarna. Om ett inbördeskrig satte igång skulle det ha påbörjat en upplösning i regeringskretsarna och i fascistarmén själv. Vacklan i fiendeläget skulle i sin tur återigen befrämja de offensiva krafterna hos proletariatet, osv, osv. Sådant var det dialektiska perspektiv som vi ansåg troligt, i alla fall inte uteslutet. Därför var vi tvungna att – det var vår plikt att – uttömma alla de möjligheter som låg förborgat i gårdagens situation.

Det skulle dock vara vansinnigt att låta sig ledas av ett gammalt perspektiv som utdömts av händelsernas gång. De spanska kamraterna frågar sig: ”Är det möjligt att dessa få veckor kan ersätta ett perspektiv från inbördeskrigets långa månader?” Naturligtvis har de ersatt det. Några få veckor, t o m dagar, har fullständigt förstört utsikterna för den mer gynnsamma variant som vi räknade med. Hitler intog maktens materiella apparat. Han jagade bort, utan minsta motstånd, KPDs organisation, berövade de tyska arbetarna sin press, och tvingade reformisterna att bryta med den Andra internationalen och underkasta sig den fascistiska regimen.

Det tvära kastet i situationen avslöjas skarpast i frågan om enhetsfronten. Att i Tyskland idag föreslå en enad front mellan de bägge partierna, skulle vara doktrinärt vansinne. Vi hade tidigare en period då den socialdemokratiska apparaten befann sig under det fascistiska oket å ena sidan, och under trycket från sina egna massor å den andra – den situationen borde ha utnyttjats. Nu, efter nederlaget, slickar socialdemokratins Hitlers stövlar, och ser däri sin enda räddning. Om Breitscheid för två år sen ansåg det nödvändigt att skrämja bourgeoisien med ett block med kommunisterna, så är nu Wels & Co intresserade av att demonstrativt ta avstånd från inte bara kommunisterna utan också från självaste Andra internationalen.

Förslaget om en enad front idag skulle bara försätta kommunisternas centralkommitté i en pinsam ställning och skulle bara betjäna det socialdemokratiska partiets administration. Politiken känner inga absoluta formler. Dess paroller är konkreta, dvs anpassade till bestämda omständigheter. (Det som sagts ovan utesluter naturligtvis inte ens idag, överenskommelser mellan kommunistiska och socialdemokratiska organisationer i fabrikerna, i distrikten, osv, eller överenskommelser med andra vänstergrupper som obönhörligen kommer att bryta med den officiella socialdemokratins.)

Den genomsnittlige tyske arbetaren såväl som den genomsnittlige kommunisten känner sig som en resande som lidit skeppsbrott. Hans organisationer, press, förhoppningar om en bättre framtid – allt har dränkts i fascismens vågor. De förlistas tankar går inte i riktning mot att bygga en ny båt, utan de söker skydd och en bit mat. En mörk stämning och politisk likgiltig-

het är de oundvikliga konsekvenserna av sådana gigantiska katastrofer. Men det politiska uppvaknandet hos de mer uthålliga, av de stabila och modiga, kommer oundvikligen att vara knutet till tanken på ett nytt skepp.

För att karaktärisera den nuvarande situationen i vilken de djupaste lagren av det tyska proletarietet befinner sig, finner jag rapporten om att majoriteten i de gamla fackklubbarna kastats ut och ersatts med Nazi-celler viktigast. Denna ”reform” försiggick så tyst att inte ens utländsk press rapporterade den. Men här är det inte frågan om en tidnings redaktion, eller om Liebknecht-huset (KPDs högkvarter), eller ens om en parlamentarisk fraktion, dvs det är inte frågan om något avlägset, utan om proletarietets själva bas i produktionen – klubben. Bristen på motstånd mot utkastandet av fackklubbarna avspeglar en akut paralysering av massornas vilja under inflytandet och sabotaget från toppen.

Under de senaste åren samlade KPD upp emot sex miljoner röster. Ändå drog det in i kampen inte ens hundra tusen. Inte ens partimedlemmarna hörsammade centralkommitténs appeller. Enbart detta faktum påvisar apparatens fruktansvärda isolering. För varje dag kommer denna isolering att växa. Massorna är inte intresserade av dunkelheter och småsaker. De tar händelserna i dess helhet. Massorna kommer oundvikligen att vända det parti ryggen som tystade ned sin ängslan med tomma formler, med skryt om morgondagens segrar, och som sen gick rätt in i katastrofen.

KPDs ställning ändrades så radikalt under de två eller tre veckorna i mars, som det under ”normala” eller ”fredliga” tider inte skulle ha gjort på två decennier. Den imperialistiska epoken är i allmänhet en epok av skarpa vändningar. Man måste lära sig att följa dem vaksamt så att man inte ramlar och slår i huvudet. Vi får inte lura oss själva, vi måste skaffa oss en fullständig bedömning av katastrofens omfattning – inte så att vi blir tårögt modfällda förstås, utan så att vi kan påbörja det långa och envisa arbetet som avkrävs oss enligt den nya planen uppgjord på en ny historisk bas.

Nästan alla som invänder mot jämförelsen mellan 4 augusti 1914 och 5 mars 1933 säger: Socialdemokraterna, förstär du, förrådde proletarietet medvetet och kom därigenom närmare maktens boningar; stalinisterna däremot ”visste inte” hur man försvarade proletarietet och hamnade därigenom i fängelse. Skillnaden är förstås fundamental och inte av tillfällig natur. Men vi behöver inte överdriva dess politiska betydelse. För det första var socialdemokratin, även 1914, inte ute efter att göra karriär utan att ”rädda” de proletära organisationerna, precis som ledarna för KPD i sin blinda lydnad för Moskva-byråkratins befallningar, först och främst tänker på sin apparat. För det andra, om socialdemokratin 1914 kom närmare makten, kom den 1933 närmare fängelset – trots dess lumpenhet och förfall. Vi behöver inte tvivla på att de till slut kommer att krossas och att de kommer att få sina Matteotti. Men ändrar detta vår generella bedömning av reformistisk politik?

Vi fördömer KPD-apparaten, inte för ”vansinne” eller ”oförmåga” (som vissa kamrater helt felaktigt uttrycker saken), utan för *byråkratisk centrism*. Det är frågan om en speciell politisk strömning som baserar sig på ett speciellt socialt skikt, först och främst i Sovjetunionen, och anpassar sin politik till detta skikts behov. Fram till de senaste händelserna, stod frågan om vilken faktor som skulle vinna inom KPD – den stalinistiska byråkratins intressen eller klasskampens krav – helt öppen. Nu har frågan besvarats till fullo. Om händelser med sådan gigantisk inverkan inte förmådde korrigera KPDs politik, betyder det att den byråkratiska centrismen är helt hopplös. Därav följer behovet av ett nytt parti.

”Men frågan löses på det internationella planet!”, utbrister opponenter, som därmed förvandlar en korrekt historisk insikt till en över-historisk abstraktion. Frågan om proletarietets seger – och inte bara dess nederlag – löses också på det internationella planet. Det förhindrar inte att Rysslands proletariat som vann sin seger 1917, att fortfarande vänta på

segrar i andra länder. Även den motsatta processen kan utvecklas ojämnt: Medan det officiella KPD likvideras politiskt, har partiet i andra länder, främst Sovjet, inte utsatts för ett avgörande test. Historien följer inte Kominterns schema.

Men är det inte Komintern som bär ansvaret för det tyska nederlaget? Helt riktigt. Men i historiens domstol, liksom i en vanlig borgerlig domstol, läggs skulden inte på den som bär det principiella ansvaret, utan på den som blivit ertappad. Nu har tyvärr KPD-apparaten fångats i historiens grepp. Bestraffningen är verkliga ”orättvis”. Men rättvisa är i allmänhet inte historiens dygd. Och där finns ingen nåd.

Men låt oss inte förtala historiens domstol, den är mycket allvarligare än den borgerliga domstolen. KPDs likvidering är bara ett steg. Den kommer inte att stanna där. Om andra sektioner lär den tyska läxan, förtjänar de rättmätigt historiens milda dom. Annars är de dömda. På så sätt ger historiens marsch de andra sektionerna tid att tänka om. Vi, Vänsteroppositionen, är bara de historiska uttolkarna av utvecklingen. Därför bryter vi inte med Tredje internationalen.

”Men hur kan vi bygga ett nytt parti i Tyskland utan att bryta med Komintern?”, genmäler de som trots allt vill tvinga in den historiska processens motsägelser i formella regler. Vi måste säga att den sidan av frågan är den minst viktiga i våra ögon. Inte ens när vi uteslöts ur Komintern och vi deklarerade oss som en fraktion av den, stod frågan om stadgar högst på listan. För oss är det en fråga om politisk kurs, inte om bokföring. Om någon Kominternsektion lyckas återuppbygga sig på en sund bas, kommer vi naturligtvis att utnyttja den som utgångspunkt för att påskynda återuppbygget av hela Komintern. Då kommer också vår formella status att avsevärt förbättras. Men om den stalinistiska byråkratin skulle lägga Sovjetunionen i ruiner, då kommer ingen att återropa statuterna – det blir då nödvändigt att bygga en Fjärde international.

Låt oss emellertid återvända till Tyskland. Under de första dagarna i mars, hade KPD fortfarande en centraliserad apparat, tiotalet tidningar, tusentals celler, tiotusentals medlemmar, miljoner väljare. Vi deklarerade oss själva som en del av det partiet och därigenom tog vi ansvar för partiet som helhet gentemot omvärlden. Förvisso inte som ett försvar av den stalinistiska apparaten utan för de lägre enheterna. Med deras hjälp hoppades vi att i tid, dvs före katastrofen, kunna förnya partiets ledarskap. Nu när den officiella apparaten, kringskuren av sina egna principer och sin illegalitet, är tvingad att fullständigt förvandla sig till en stalinistisk agentur, kan vi inte längre påverka den via de lägre nivåer från vilka den är helt avskuren.

Det är sant att den stalinistiska pressen världen över talar om KPDs ”pånyttfödelse” under jord (den illegala Rote Fahne, flygblad, mm, mm). Att lokalorganisationerna skulle sätta sig i rörelse efter en tillfällig förvirring, visste vi i förväg. Att apparaten hos ett sådant stort parti, förfogande över många funktionärer och stora summor pengar, kan ge ut en ansenlig mängd litteratur illegalt och halvlegalt – det är inget förvånande med det. Men vi måste upprepa än en gång: KPD har ingen illegal apparat länkad till massorna. Det det har, är resterna av den gamla organisationen, som pga Hitler befinner sig i en illegal ställning. Det är inte samma sak. Om KPD är aktivt idag beror det på att Hitler bara har börjat sitt bödelsjobb, och att reaktionen ännu inte sjunkit djupt ner i partiet. Men bägge dessa processer är igång idag. De kommer att fortsätta parallellt med varandra, ömsesidigt närande och påskyndande varandra.

För ett illegalt kommunistiskt parti, är det nödvändigt med speciellt utvalda människor som förstår katastrofens omfattning och som har ett klart perspektiv och en fast övertygelse. Ett sådant urval kan bara göras på grundval av en oeftergivlig kritik av det förflutna. De stalinistiska organisationernas kollaps, oundviklig i sig själv, kommer att lösgöra livselementen och bana vägen för skapandet av ett illegalt revolutionärt parti.

”Men”, invänder en av de tyska kamraterna, ”*politiskt* är partiet förstås ett lik – *organisatoriskt* lever det.” Just denna formulering avslöjar bäst min opponents felaktiga inställning. Ett parti som är dött politiskt, kan inte vara vid liv organisatoriskt, eftersom en organisation bara är ett verktyg för politiken. Men om partiet är dött, måste vi *öppet föra ut diagnosen*, till alla arbetare, med alla slutsatser som följer på den. Vilken del av det gamla arvet som kommer att överföras till det nya, vilka former övergången tar sig, vilka stadier det nya partiet kommer att genomgå, vilka relationerna kommer att bli mellan nybyggarna och det gamla gardet – alla dessa är mycket viktiga frågor som måste besvaras mot bakgrund av utvecklingen av hela situationen. Men för att svaret inte ska bli falskt eller illusoriskt, måste vi utgå från vad historien oåterkalleligt fastställt: Det stalinistiska partiet är politiskt dött. Tvetydigheter och undanflykter är otillåtna – de skulle bara kasta oss av från vår egen väg.

Samma kamrat skriver: ”Parollen om *reform* är meningslös, eftersom vi nu inte vet vad eller hur vi ska reformera. Men vi är också emot parollen om ett nytt parti, då vi anser att det gamla partiets öde ännu inte är beseglat.” Den ena motsägelsen staplas på den andra, trots att författaren är en observant och skarpsinnig kamrat. Om partiet är ”politiskt dött”, så är dess öde beseglat. Apparaten kommer inte att återuppväcka det. Erfarenheten har bevisat att en apparat kan ta död på det levande, men inte skaka liv i det. Om parollen om reform av det gamla partiet är ”meningslöst”, så återstår bara parollen om ett nytt parti.

Opponenterna är mest rädda för styrkeförhållandena: Vi Bolsjevikleninister deklarerar som likviderat en stor organisation som ännu idag förmår ge ut tio gånger så mycket litteratur och spendera tusentals gånger mer pengar än vi, och ändå ”proklamerar” vi ett nytt parti i den lilla Vänsteroppositionens namn. Att ställa frågan på det här sättet är detsamma som att från topp till tå dränka sig i apparat-fetischism. Idag, liksom igår, är vår främsta uppgift att forma kadrer. Men det är huvudsakligen inte ett organisatoriskt problem, det är ett politiskt problem: kadrer formas på grundval av ett bestämt perspektiv. Att än en gång sätta liv i parollen om partireform betyder att mot bättre vetande sätta ett utopiskt mål, och därigenom leda vår egen kader till nya och allt svårare besvikelser. Med en sådan kurs skulle Vänsteroppositionen bara bli ett bihang till ett parti i upplösning, och vi skulle försvinna från scenen tillsammans med det.

En av opponenterna, som håller med om att det gamla partiet är likviderat och till och med i princip erkänner det oundvikliga i att skapa ett nytt parti, strävar efter uppskov, ett slags moratorium. Hans argument är följande: Bara 10 procent av partimedlemmarna, även om de är de mest värdefulla, är kritiskt inställda och beredda att lyssna till oss; De övriga 90 procenten, huvudsakligen nyrekryterade, har ännu inte alls förstått partiets misstag. Av detta följer att vi måste förklara för dessa 90 procent, steg för steg vad som har hänt, och först därefter börja bygga ett nytt parti. Detta är ett abstrakt propagandistiskt och inte politiskt – eller för att tala filosofiskt, ett rationalistiskt och inte ett dialektiskt – angreppssätt på problemet.

Det skulle förstås vara utmärkt om vi kunde placera 90 procent av de unga kommunisterna i en stor skola och ge dem en hel termins undervisning. Men tyvärr, dessa 90 procent drogs in i Hitlers skola. Redan idag är de inte bara halvvägs bort från partiet, utan från politik överhuvud. En del kommer att gå till fascismen, än fler kommer att bli likgiltiga. Dessa processer kommer att utvecklas under de nästkommande veckorna och månaderna – kontrarevolution, liksom revolution, verkar snabbt. Under inflytande av partiets upplösning, massaktivitetens bortdöende, apparatens politiska sterilitet – kommer de bästa elementen i det gamla partiet fortsätta fråga sig själva och andra: Vad ska man göra? Att i en sådan situation erbjuda dem parollen om ”reform”, skulle bara betyda att man drev med dem. I stunder av djup kris måste vi utgå från, inte de snabbt skiftande stämningarna hos partiets bas, utan från objektiva förändringar i den politiska situationen. Många av dessa kommunister som ännu idag är rädda för att bryta med sin byråkrati, kommer imorgon att beskylla oss för att ha fört

dem bakom ljuset, för att ha bevarat myten om det gamla partiet. När de lämnar oss går de till Brandler eller till anarkisterna. Brandleriterna, som vi har hört, påkallar redan behovet av ett nytt parti. Det bevisar att de, trots sin opportunism, ändå är politiker. Om vi, med vår revolutionära plattform, skulle visa oss doktrinära, så kommer opportunistiska politiker alltid att lyckas skjuta oss åt sidan.

Vad blir, i praktisk mening, vår relation till den stalinistiska organisationen i Tyskland under nästa period? Den frågan är naturligt nog den som intresserar kamraterna mest. Måste vi, frågar våra opponenter, bryta med det gamla partiets lokalorganisationer? Nej, det vore absurt. Vi måste rekrytera revolutionärerna från alla arbetarorganisationer och främst i det gamla partiets basorganisationer i den utsträckning de finns. När den Tredje internationalen utropade det fullständiga brottet med den Andra, förhindrade inte detta kommunisterna att under en anseelig tid jobba inom de socialdemokratiska partierna, och till och med erövra majoriteten i det franska partiet tillsammans med *l'Humanité*. Vår kurs mot ett nytt parti kan inte och får inte förhindra oss att arbeta i det gamla partiets organisationer.

Men, hör vi en invändning som säger, själva parollen om ett nytt parti gör att vi får basmedlemmarna mot oss. Konflikter är möjliga. Men vi hade också konflikter tidigare trots parollen om ”reform”. Vi behöver dock inte tvivla på att i de aktiva cellernas interna liv mer tid kommer att ägnas åt relationerna till deras egen centralkommitté än till frågan om vårt nya perspektiv. Här kan vi förvänta oss allt skarpare konflikter. Centralkommittén kommer att försvara Stalin och sig själv, där ligger dess huvudmål. Arbetar-kommunisten kommer att kräva ärliga svar och klara perspektiv. Så länge vi försvarade ståndpunkten om reform, förespråkade vi inte disciplinbrott. Nu har situationen förändrats radikalt. Vi föreslår i basorganisationerna att man slutar dela ut värdelös officiell litteratur, en bojkott av apparaten, en brytning med centralkommittén. Vi gör allt detta på ett taktfullt och känsligt sätt, beaktande nivån hos varje grupp och omständigheterna. Men huvudlinjen är ett nytt parti. Och man behöver inte hysa något tvivel om att trots vår linje kommer våra relationer med de revolutionära partienheterna, i en ny situation, under illegalitet, att vara ojämförligt mycket vänligare än i den föregående perioden då vi bara var fraktion.

Vi får inte glömma att det inte är en fråga KPD enbart. Socialdemokratins politiska kollaps, gör uppkomsten av ett nytt ”oberoende” parti mycket trolig. Kan vi anta för ett ögonblick att den stalinistiska apparaten förmår attrahera vänstersocialdemokrater, eller ens påverka dem i revolutionär riktning? Det är uteslutet på förhand. På grund av dess dogmatism såväl som dess förflutna, som den inte vill och inte kan förneka, kommer stalinisterna bara att bromsa den socialdemokratiska oppositionens utveckling genom att spela rollen som fågelskrämma i Wels’ tjänst. Även från denna synvinkel sett intar perspektivet på ett nytt parti sin givna plats på dagordningen.

Bakom flertalet av de politiska och logiska invändningarna, lurar ett outtalat sentimentalt övervägande: Den stalinistiska apparaten står i fascismens skottglugg. Många hängivna och osjälviska kamrater försöker med all sin styrka rädda organisationen. Är det tillåtet att undergräva deras kamp under sådana förhållanden? Detta argument kan bäst uttryckas med hjälp av två rader från en dikt av en rysk poet: ”Bevarandet av illusionen är mycket viktigare för oss än den bittra sanningens mörker.” Men Pusjkins filosofi är inte marxismens. När vi i början av århundradet bekämpade småborgerliga illusioner och äventyrlighet hos Socialrevolutionärerna, bröt många bra människor, inte bara bland narodnikerna utan även bland våra egna led, indignerat med den leninistiska tidningen Iskra – vilken, kan ni tänka er, tillät sig att obarmhärtigt kritisera terrorismen vid den tiden då terroristerna dog i bödelns snara. Vi svarade: syftet med vår kritik består just i att dra bort de revolutionära hjältarna från den individuella terrorismen och leda in dem på masskampens bana. Den illegala apparaten, som bihang till Manuilskij-Stalin, kan inte ge det tyska proletariatet annat än nya nederlag. Vi

måste säga detta öppet och utan dröjsmål för att rädda hundratals och tusentals revolutionärer från ett fruktlöst slöseri med sin energi.

L. Trotskij

Översättning: *Mats Bladh*

Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt

15 juli 1933

Inriktningen på att reformera Komintern

Från dagen den bildades har Vänsteroppositionen sett som sin uppgift att reformera Komintern, att återuppliva den genom marxistisk kritik och internt fraktionsarbete.

I en rad länder framför allt Tyskland, har de senaste årens händelser med överväldigande styrka visat den ödesdigra karaktären hos den byråkratiska centrismens politik. Men den stalinistiska byråkratin, beväpnad med extraordinära resurser, har inte utan framgång lyckats ställa sin kasts intressen i motsättning till den historiska utvecklingens krav. Resultatet har blivit att Kominterns utveckling har löpt, inte mot återuppväckelse utan mot sönderfall och splittring.

Men inriktningen på ”reformerings”, tagen som helhet, var inte något misstag: Den representerade ett nödvändigt steg i utvecklingen av den marxistiska grenen av Komintern; Den gav ett tillfälle att träna kadrer av bolsjevik-leninister; och det var inte utan att den lämnade sina spår i arbetarrörelsen i sin helhet. Den stalinistiska byråkratins politik stod under den här perioden ständigt under Vänsteroppositionens tryck. De progressiva åtgärder som Sovjetregeringen anammade, och som motverkade Thermidor-offensiven, var bara partiella och senkomna lån från Vänsteroppositionen. Liknande manifestationer, dock i mindre skala, kunde iakttas i alla Komintern-sektioners verksamhet.

Det ska tilläggas att graden av degeneration hos ett revolutionärt parti, som regel inte kan bestämmas i förväg, baserat på enbart på symptom. Faktiska bekräftelser i form av händelser är oersättliga. Förra året var det ännu teoretiskt omöjligt att betrakta det som absolut uteslutet att Bolsjevik-leninisterna, på grund av klasskampens skärpning, skulle lyckas med att förmå Komintern att ta upp kampen mot fascismen. Det samtidiga försöket av SAP i Tyskland att inta en oberoende hållning, fick inget inflytande på händelseutvecklingen, därför att massorna – i det kritiska ögonblicket – väntade på signaler från sina gamla organisationers politiska ledarskap. När Vänsteroppositionen bedrev fraktionspolitik och skolade sin kadrer i erfarenheterna av den politiken, dolde vi dock aldrig – för oss själva eller andra – att ett nytt nederlag för proletariatet som en följd av centrismen, oundvikligen skulle få en avgörande betydelse, och skulle i sin tur kräva en drastisk omprövning av vårt ställningstagande i frågan: fraktion eller parti?

Bytet av inriktning

Det farligaste som kan hända i politiken är att man blir fånge i sina egna paroller – de som var giltiga igår men tömda på innehåll idag. Teoretiskt sett lämnade KPDs kollaps fortfarande två vägar öppna för den stalinistiska byråkratin: Antingen en total omvärdering av politiken och styret; Eller tvärtom, en fullständig strypning av alla tecken på liv i Kominterns sektioner. Vänsteroppositionen leddes av denna teoretiska möjlighet när den, efter att ha lyft fram parollen om ett nytt parti i Tyskland, lämnade frågan öppen om Kominterns öde. Det var

emellertid uppenbart att de kommande veckorna skulle ge ett svar och alltför lite hopp om att det skulle bli ett gynnsamt sådant.

Allt som hänt sedan den 5 maj – Resolutionen från EKKIs presidium om situationen i Tyskland; Alla sektioners tysta acceptering av denna skamliga resolution; Den anti-fascistiska kongressen i Paris; Den officiella linjen från KPDs centralkommitté i exil; Det österrikiska kommunistpartiets öde; Det bulgariska kommunistpartiets öde; etc -allt detta vittnar slutgiltigt att ödet, för inte bara KPD utan också för hela Komintern, bestämdes i Tyskland.

Ledarskapet i Moskva hade inte bara proklamerat den politik som ledde till Hitlers seger som ofelbar, de hade också förhindrat all diskussion om vad som hade hänt. Detta skamliga förbud blev inte kränkt eller förkastat. Inga nationella kongresser; inga internationella kongresser; inga diskussioner på partinivå; inga diskussioner i pressen! En rörelse som inte vaknar när fascismen dundrar fram, och som fogligt underkastar sig sådana kränkande handlingar från byråkratins sida, demonstrerar därmed att den är död och att ingenting någonsin kan återuppväcka den. Att säga detta öppet och officiellt är vår direkta plikt gentemot proletariatet och dess framtid. I allt vårt kommande arbete är det nödvändigt att ha som utgångspunkt den officiella Kommunistiska internationalens kollaps.

Realism kontra pessimism!

Det faktum att två partier, det socialdemokratiska och det kommunistiska, vilka växte fram med 50 års mellanrum och båda utgick från den marxistiska teorin och proletariatets klass-intressen, kunde nå ett så sorgligt slut – det ena genom totalt förräderi, det andra genom bankrott – kan skapa pessimistiska stämningar även bland avancerade arbetare. ”Var finns garantin att inte en ny revolutionär grupp går samma öde till mötes?” De som kräver garantier i förväg borde i allmänhet hålla sig borta från revolutionär politik. Orsakerna till socialdemokratins och den officiella kommunismens fall måste sökas, inte i marxistisk teori eller i bristande kvalitet hos de som tillämpade den, utan i de konkreta förutsättningarna i den historiska processen. Det är inte frågan om att ställa abstrakta principer mot varann. Det handlar istället om levande sociala krafterns kamp – med dess ofrånkomliga upp- och nedgångar, dess organisationers förfall, där hela generationer går förlorade, och nödvändigheten som därför uppstår att mobilisera nya krafter på ett nytt historiskt stadium. Det finns ingen utstakad väg för proletariatets revolutionära uppsving. Med de ofrånkomliga uppehållen och partiella reträtterna, är det nödvändigt att gå framåt på en väg korsad av oräkneliga hinder och täckt av det förflutnas spillror. De som skräms av detta borde stiga åt sidan.

Men hur kan man förklara att vår gruppering, vars analys och prognos har bekräftats av den verkliga utvecklingen, växer så sakta? Orsaken måste sökas i klasskampens utveckling. Fascismens seger tar sitt grepp om tiotals miljoner. Politiska prognoser når bara tusentals eller tiotusentals, vilka dessutom känner trycket från miljonerna. En revolutionär tendens kan inte skörda stora segrar samtidigt som proletariatet lider enorma nederlag. Men det utgör inget försvar för att stå handfallen. Just i perioder av ebb formas och härdas kadrer vilka senare kommer att kallas att leda massorna i ett nytt angrepp.

Nya vändningar

De försök att skapa ett ”andra parti” eller den ”Fjärde internationalen” som har gjorts mer än en gång i det förflutna, sprang fram ur den sekteristiska erfarenheten hos isolerade grupper som var ”desillusionerade” på bolsjevismen, och som följaktligen misslyckades varje gång. Vi tar inte vårt eget ”missnöje” eller vår ”desillusionering” som utgångspunkt, utan klasskampens objektiva utveckling. Alla omständigheter i den proletära revolutionens utveckling

kräver obönhörligt en ny avantgardeorganisation och ger också de nödvändiga förutsättningarna för det.

Upplösningen av socialdemokratin pågår nu parallellt med Kominterns kollaps. Hur djupgående reaktionen inom proletariatet än är, så måste hundratusentals arbetare i hela världen redan fråga sig hur den framtida klasskampen och en ny organisering av krafterna kommer att se ut. Ytterligare hundratusentals kommer att ansluta sig till dem i en nära framtid. Att begära av dessa arbetare, av vilka en del lämnade Komintern i förtrytelse medan en majoritet inte tillhörde Komintern ens i dess bästa år, att de följer den stalinistiska byråkratins ledarskap som är oförmögen att glömma eller lära någonting, är att ägna sig åt donquijoteri och att hindra det proletära avantgardets formering.

Otvivelaktigt kommer det, bland de stalinistiska organisationernas medlemmar, att återfinnas ärliga kommunister som kommer att hälsa vår nya linje med rädsla och till och med ilska. En del av dem kommer kanske tillfälligt överge en sympatisk inställning till oss för en fientlig. Men det är nödvändigt att inte låta sig ledas av sentimentala och personliga överväganden, utan på masskriterier.

Samtidigt som hundratusentals och miljoner arbetare, speciellt i Tyskland, lämnar kommunismen delvis för fascismen och huvudsakligen in i likgiltighet, går tiotusentals socialdemokratiska arbetare, påverkade av samma nederlag, åt vänster – till kommunismen. Det kan här, emellertid, inte bli tal om att de accepterar det hopplöst misskrediterade stalinistiska ledarskapet.

Ända till nu har dessa vänstersocialistiska organisationer varit emot oss pga vår vägran att bryta med Komintern och bygga självständiga partier. Denna viktiga oenighet är nu borta pga händelseutvecklingen. Därför har diskussionen om formella organisatoriska frågor övergått till det programmatiska, politiska planet. Det nya partiet kan växa större än det gamla bara om det, genom att stå fast vid besluten vid Kominterns fyra första kongresser, är kapabelt att i sitt program, strategi, taktik och organisation ta hänsyn till de senaste tio årens förfärliga läxa.

Bolsjevik-leninisterna måste delta i öppna diskussioner med de revolutionära socialistiska organisationerna. Som grund för diskussionerna ska vi föreslå de elva punkter som antogs av vår förkonferens (efter en ändring av punkten om "fraktion och parti" enligt de nuvarande tesernas anda). Vi är givetvis beredda på att diskutera alla andra programmatiska förslag omsorgsfullt och på ett kamratligt sätt. Vi måste och skall visa att principiell oförsonlighet inte har något med sekteristisk snobbism att göra. Vi ska visa att marxistisk politik består i att få reformistiska arbetare attraherade av revolutionära tankar, och inte i att förskjuta revolutionära arbetare till fascismen.

Formeringen av starka revolutionära organisationer i flera länder -organisationer befriade från allt ansvar för de reformistiska och centristiska byråkraternas brott och misstag och beväpnade med det marxistiska programmet och ett klart revolutionärt perspektiv – kommer att starta en ny era i världsproletariatets utveckling. Dessa organisationer kommer att attrahera alla de genuina kommunistiska element som ännu inte kan få sig själva att bryta med stalinist-byråkratin, och ännu viktigare, de kommer gradvis att samla den unga generationen arbetare under sin fana.

Sovjetunionen och SUKP

Sovjetunionens existens, trots den mycket långt gångna degenereringen av arbetarstaten, förblir ännu ett faktum av omätbar revolutionär betydelse. Sovjetunionens sammanbrott skulle leda till en fruktansvärd reaktion i hela världen, kanske för decennier framöver. Kampen för

att bevara, rehabilitera och stärka den första arbetarstaten hänger oupplösligt ihop med världsproletariatets kamp för den socialistiska revolutionen.

Den stalinistiska byråkratins diktatur växte fram som ett resultat av Sovjetunionens efterblivenhet (böndernas flertal) och den proletära revolutionens tröghet i väst (frånvaron av oberoende revolutionära proletära partier). Den ledde i sin tur inte bara till degenerationen av proletariatets diktatur i Sovjetunionen, utan också till en fruktansvärd försvagning av det proletära avantgardet i hela världen. Motsättningen mellan Sovjetstatens progressiva roll och stalinistbyråkratins reaktionära roll, är en av många manifestationer av "lagen om den ojämna utvecklingen". I vår revolutionära politik måste vi ta denna historiskt givna motsättning som vår utgångspunkt.

Sovjetunionens så kallade vänner (vänsterdemokrater, pacifister, Brandleriter, och dylika) upprepar Kominternfunktionärernas argument att kampen mot den stalinistiska byråkratins, främst kritiken av dess falska politik, "är kontrarevolutionär". Det är byråkratins politiska lakejers ståndpunkter, men aldrig en revolutionärs. Sovjetunionens kan försvaras både internt och externt enbart med hjälp av en korrekt politik. Alla andra överväganden är antingen sekundära eller helt enkelt lögner.

Det nuvarande SUKP är inte ett parti, utan en dominerande apparat, kontrollerad av en okontrollerad byråkrati. Både inom och utom SUKP pågår omgrupperingar av de spridda styrkor från dess grundläggande delar: det proletära och det Thermidorianskt-Bonapartistiska. Över båda dessa står den centristiska byråkratin som för ett utrotningskrig mot Bolsjevik-leninisterna. Även om de då och då hamnar i starka konflikter med sina halv-allierade, Thermidorianerna, så banar stalinisterna väg för dem genom att krossa, strypa och korrumpera Bolsjevikpartiet.

Om Sovjet inte kan nå socialismen utan en proletär revolution i väst, så kommer inte de ryska Bolsjevik-leninisterna med bara sina egna styrkor, att kunna återskapa Bolsjevikpartiet och rädda proletariatets diktatur utan återuppbygget av en genuin proletär international.

Sovjetunionen och Komintern

Att försvara Sovjetunionen mot hotet om militär intervention har blivit en uppgift mer kaut än någonsin. De officiella sektionerna av Komintern är lika impotenta i det här sammanhanget som alla andra. I deras munnar har försvaret av Sovjet blivit en rituell fras, tömd på allt innehåll. Kominterns otillräcklighet döljs av ovärdiga komedier, som antikrigskongressen i Amsterdam och antifascistkongressen i Paris. Kominterns faktiska motstånd mot imperialisternas militära intervention kommer att visa sig var ännu mer otillräckligt än dess motstånd mot Hitler. Att hysa några illusioner i det fallet vore att gå med förbundna ögon mot en ny katastrof. Det aktiva försvaret av Sovjet kräver genuint revolutionära organisationer, oberoende av stalinistbyråkratin, stående på egna ben och med stöd från massorna.

Grundandet och tillväxten av sådana revolutionära organisationer, deras kamp för Sovjetunionen, deras konstanta beredvillighet till en enad front med stalinisterna mot intervention och kontrarevolution -allt detta kommer att ha en enorm betydelse för Sovjetrepublikens interna utveckling. Stalinisterna kommer, om de behåller makten, att få allt mindre möjligheter att slingra sig undan den enade fronten när farorna, både inhemska och utländska, blir alltmer akuta och när världsproletariatets oberoende organisation blir en starkare kraft. De nya styrkeförhållandena kommer att försvaga byråkratins diktatur, och stärka Bolsjevik-leninisterna i Sovjetunionen och uppvisa ett långt bättre perspektiv för arbetarrepubliken i dess helhet.

Bara skapandet av en marxistisk international, totalt oberoende av den stalinistiska byråkratin och i politisk konfrontation med den, kan rädda Sovjetunionen från kollaps genom att binda samman dess öde med ödet för den världsomfattande proletära revolutionen.

”Likvidationism”

Byråkratiska kvacksalvare (och deras lakejer t ex Brandleriterna) talar om vår ”likvidationism”. De repeterar aningslöst och samvetslöst ord tagna ur bolsjevikernas gamla vokabulär. Likvidationism var beteckningen på den tendens som, under ”konstitutionell” tsarism, förnekade behovet av ett illegalt parti. De ville ersätta revolutionär kamp med kontrarevolutionär ”laglighet”. Vad har vi gemensamt med likvidatörerna? I det här sammanhanget är det mycket mer lämpligt att påminna om ultimatismerna (Bogdanov, m fl), som fullt ut förstod behovet av en illegal organisation men gjorde om den till ett instrument kännetecknat av en hopplöst felaktig politik. Efter krossandet av revolutionen såg de som den första uppgiften att förbereda ett väpnat uppror. Lenin tvekade inte att bryta med dem, trots att det fanns en hel del oklanderliga revolutionärer bland dem. (De bästa av dem återvände senare till Bolsjevikerna).

Lika falska till karaktären är stalinisternas (och deras lakejer Brandleriternas) påståenden om att Vänsteroppositionen håller på att åstadkomma en ”augustikonferens” mot ”bolsjevism”. Här hänvisas det till ett försök 1912 (ett av många) att ena Bolsjeviker och Mensjeviker. (Låt oss komma ihåg att Stalin gjorde ett sådant försök, men inte i augusti 1912 utan i mars 1917!). För att den analogin ska ha minsta mening, vore det nödvändigt för det första att erkänna den stalinistiska byråkratin som bolsjevismens bärare; För det andra vore det nödvändigt för oss att ställa frågan om enandet av Andra och Tredje internationerna. Det går inte att prata om vare sig det ena eller det andra! Kvacksalvarnas analogi är avsedd att dölja det faktum att de brandleritiska opportunisterna försöker ställa in sig hos de stalinistiska centristerna på en grund av ömsesidig amnesti, medan Bolsjevik-leninisterna ställer sig uppgiften att bygga det proletära partiet på en principiell grund, prövad i de största slagen, segrarna och förlusterna, i den imperialistiska epoken.

På den nya vägen

Syftet med dessa teser är anmoda kamraterna att stryka över det avslutade historiska skedet, och att skissa nya perspektiv att arbeta efter. Men det som sagts ovan innebär inte att de omedelbart förestående praktiska uppgifterna, de konkreta förändringarna i politiken, eller tempot och metoden att slå in på den nya vägen, skulle vara förutbestämda. Bara efter att en principiell enighet har blivit säkrad med avseende på de nya perspektiven – och våra tidigare erfarenheter säger mig att vi kommer att uppnå en sådan enighet – kommer det ställas konkreta taktiska frågor på dagordningen, tillämpliga på förhållandena i varje särskilt land.

I vilket fall är det som står under diskussion nu inte en omedelbar proklamation av nya partier och en oberoende International, utan förberedelserna för dem. Det nya perspektivet kännetecknas framförallt av att allt prat om ”reformer” och kraven på att återupprätta de oppositionella i de officiella partierna, måste överges då de är utopiska och reaktionära. Det dagliga arbetet måste anta en oberoende karaktär, bestämd av våra egna möjligheter och styrkor och inte de formella kriterierna på en ”fraktion”. Vänsteroppositionen upphör totalt med att känna sig, och agera som, en ”opposition”. Den blir en oberoende organisation som banar sin egen väg. Den bygger inte bara sina egna fraktioner i de socialdemokratiska och stalinistiska partierna, utan genomför också oberoende arbete bland partilösa och oorganiserade arbetare. Den skapar sin egen bas i fackföreningarna, oberoende av den stalinistiska byråkratin fackliga politik. Den deltar i valen under egen fana, när omständigheterna är gynnsamma för det. I förhållandet till reformistiska och centristiska arbetarorganisationer (inklusive de

stalinistiska) vägleds den av generella principer om enhetsfrontspolitik. Framför allt tillämpar den enhetsfrontspolitiken i syfte att försvara Sovjet mot intervention utifrån och kontra-revolution inifrån.

Översättning: *Per-Erik Gustafsson*

För nya kommunistpartier och en ny international

27 juli 1933

Fram till nu har vi fungerat som en fraktion av den Tredje internationalen. När vi blev uteslutna, såg vi oss som en fraktion, och vårt mål var att reformera den Kommunistiska internationalen. Det var ett helt ofrånkomligt stadium. Även om den del av oss, för en tid sedan, var övertygade att Komintern var dömd till ett slutligt nederlag, skulle det ha varit omöjligt för oss att proklamera oss själva som en ny International. Det var nödvändigt att visa vad vi gick för, vad våra idéer var värda, träna våra kadrer. Det kunde vi bara göra som en fraktion. Det var ett ofrånkomligt stadium.

Vi måste avsluta detta, internationellt såväl som nationellt. Vi föreställde oss en tänkbar utveckling där de historiska händelser som i förväg förklarats av oss, tillsammans med vår kritik, skulle skapa en radikal förändring i Kominterns politik. Dessa stora händelser har inträffat. Vi hade fallet Kina, men på den tiden var Oppositionens kritik fortfarande en oskriven bok, och arbetarna i väst hörde väldigt lite av den. Vi hade fallet Tyskland. Vi följde händelserna steg för steg, och vi förutsåg dem mer eller mindre exakt. Detta var den klassiska situationen för reformering, om den var möjlig.

Den 5 april [1933], efter resolutionen från Kominterns exekutivkommitté, skulle vi ha proklamerat: Den Kommunistiska internationalen är död! Vi förlorade flera månader som, trots allt, hade betydelse. Varför denna försening? För det första på grund av att vår deklaration om behovet ett nytt parti skapade oenighet inom vår egen grupp. Problemet var att få till stånd en avgörande vändning utan att splittra oss. Det första steget var proklamera ett nytt tyskt parti. Sedan var det också nödvändigt att se hur den tyska katastrofen skulle påverka Kominterns andra sektioner.

Vår avvaktande hållning förklaras av vikten av försiktighet i en sådan vändning. Påverkan från den tyska katastrofen, måste av nödvändighet orsaka en förändring i Komintern, antingen i riktning mot reform eller ökad splittring. Komintern kan inte fortsätta att vara vad den var vid randen till den tyska katastrofen. Den väg som Komintern nu valt är definitiv. Det går inte att hoppas på mirakel. Den är dömd till nederlag. Idén om reformering måste överges, nationellt och internationellt, för Komintern i dess helhet, eftersom den inte är något annat än en skrupellös byråkratisk kast som kommit att bli arbetarklassens värsta fiende. Det är absolut nödvändigt att befria det proletära avantgardet från den stalinistiska byråkratins diktatur.

Vad är kärnan i den här vändningen? Vi upphör att vara en fraktion; vi är inte längre Vänsteroppositionen; vi blir embryon till nya partier. Vår aktivitet begränsas inte längre av fraktions-tanken. Det borde ge oss oskattbara fördelar. De stalinistiska organisationerna försvagas mer och mer. Arbetarklassen kastar Komintern ur sin famn. Vi vore dömda att misslyckas om vi fortfor att vara bundna till Komintern. En del organisationer, en del grupper, opponerar sig mot oss bara för att vi är för reformering. Självklart är många av dem förvirrade, men det finns också sunda element bland dem som inte väljer vår väg. Vi måste befria oss från den stalinistiska byråkratins formella förmyndarskap över oss.

Är det frågan om att proklamera skilsmässan nu? Det går inte att göra det nu. Vi har inte tillräcklig styrka. En strömning åt vänster pågår nu inom Socialistpartierna. Vi borde orientera

oss mot dessa strömningar. Den Kommunistiska internationalen skapades av gårdagens centristiska element som blev revolutionära. Den allmänna situationen var mycket gynnsammare 1918. Utvecklingen gick snabbare. Nu står vi ansikte mot ansikte med arbetarrörelsens största nederlag. Även om utvecklingen går långsammare nu, går socialdemokratin mot bankrutt samtidigt som Komintern går mot bankrutt – och allt detta på grund av den katastrofala bankrutten för det kapitalistiska samhället.

Vi är embryon i bildandet av revolutionära organisationer. Såsom, t ex, konferensen i Bryssel som SAP ordnade, och liknande grupperingar i andra länder. Vi bör svara ja på deras inviter. Om vi säger: det är nödvändigt att vara en fraktion inom Komintern, då kommer en enad front att ta ställning mot oss i en fråga utan betydelse. Vi måste agera annorlunda. Vi måste gå dit och säga: ”Ni förebrår oss för att vara reformister. Nu är vi i ett nytt historiskt skede där den reformistiska politiken är uttömd. Låt oss inte diskutera åsikter från det förgångna. Den skillnaden existerar inte längre.”

Översättning: *Per-Erik Gustafsson*

De fyras deklARATION

Om nödvändigheten av och principerna för en ny international

Fullt medvetna om det stora historiska ansvar som lades på dem, har de undertecknade organisationerna enhälligt beslutat förena sina styrkor i en samverkan för att pånyttföda den revolutionära proletära rörelsen i internationell skala. Som grund för sin aktivitet fastslog de följande principer:

1. Den imperialistiska kapitalismens dödliga kris, som ryckt undan grunden för reformismen (socialdemokratin, Den Andra internationalen, byråkratin hos den Internationella Fackföreningsfederationen), ställer oavvisligt frågan om brytningen med den reformistiska politiken till förmån för den revolutionära kampen om makten och upprättandet av proletariatets diktatur som det enda sättet att förvandla ett kapitalistiskt samhälle till ett socialistiskt.
2. Den proletära revolutionen är till sin natur av internationell karaktär. Proletariatet kan bygga ett fullständigt socialistiskt samhälle bara på basen av en global arbetsdelning och global samverkan. De undertecknade avvisar därför kategoriskt teorin om ”socialism i ett land”, vilken undergräver fundamentet för proletär internationalism.
3. Inte mindre energiskt måste Austro-marxisternas, centristernas och vänsterreformisternas teori förkastas, som tar den socialistiska revolutionens internationella karaktär som förevändning för att förespråka en avvaktande passivitet i det egna landet – och därmed överlämna proletariatet i händerna på fascismen. Ett proletärt parti som undviker maktövertagandet under nuvarande förhållanden, begår det värsta av förräderier. Ett segerrikt proletariat i ett land måste stärka sin nationella diktatur genom socialistisk uppbyggnad, som med nödvändighet blir ofullständig och motsägelsefull tills dess arbetarklassen tar den politiska makten i åtminstone några av de avancerade kapitalistiska länderna. Samtidigt måste en segerrik arbetarklass i ett land rikta alla sina krafter på att sprida den socialistiska revolutionen till andra länder. Motsättningen mellan maktövertagandets nationella karaktär och den internationella karaktären hos det socialistiska samhället kan bara lösas genom djärva revolutionära handlingar.
4. Den Tredje internationalen, som växte upp ur Oktoberrevolutionen, som slog fast den revolutionära politikens principer under imperialismens epok, och som gav världsproletariatet de första lektionerna i den revolutionära kampen om makten, föll offer för en rad historiska motsättningar. Socialdemokratin förrädiska roll och omognaden och den bristande erfaren-

heten hos de kommunistiska partierna, ledde till sammanbrottet för efterkrigstidens revolutionära rörelser i öst och i väst. Den proletära diktaturens isolering i ett efterblivet land gav utomordentligt stor makt till en alltmer konservativ och nationellt begränsad sovjetisk byråkrati. Komintern-sektionernas slaviska beroende av det sovjetiska ledarskapet, ledde i sin tur till en ny serie svåra nederlag, till byråkratisk urartning av de kommunistiska partiernas teori och praktik och till dessa organisationers försvagning. Dessutom visades Komintern vara inte bara oförmöget att fullfölja sin historiska roll, utan blev också mer och mer ett hinder för den revolutionära rörelsen.

5. Fascismens frammarsch i Tyskland ställde arbetarklassens organisationer inför ett avgörande test. Socialdemokratin bekräftade än en gång den benämning Rosa Luxemburg en gång gett den, och avslöjades för andra gången som "ett stinkande lik". Besegradet av reformismens organisationer, idéer och metoder är en nödvändig förutsättning för arbetarklassens seger över kapitalismen.

6. Händelserna i Tyskland avslöjade lika kraftfullt Tredje internationalens kollaps. Trots dess fjortonåriga existens, trots erfarenheterna vunna i gigantiska strider, trots Sovjetstatens moraliska stöd och de stora propagandainstrumenten – avslöjade Tysklands Kommunistiska Parti under förhållanden av svår ekonomisk, social och politisk kris, förhållanden som är exceptionellt gynnsamma för ett revolutionärt parti, en absolut revolutionär oförmåga. Det uppvisade därmed slutgiltigt att trots många medlemmars hjältemod, det var fullständigt inkapabelt att fullfölja sin historiska roll.

7. Världskapitalismens ställning; den fruktansvärda krisen som kastade arbetarmassorna in i ett elände utan motstycke; den revolutionära rörelsen bland de förtryckta koloniala massorna; fascismens världsomspännande hot; perspektivet av en ny era av krig som hotar minera hela den mänskliga kulturen. Sådana var förhållandena som slutgiltigt krävde sammansvetsandet av den proletära förtruppen i en ny (Fjärde) International. Vi undertecknare förbinder oss att rikta all vår kraft till bildandet av denna International på kortast möjliga tid, som ska byggas på den stadiga grund som utgörs av de teoretiska och strategiska principer fastslagna av Marx och Lenin.

8. Medan vi är beredda att samarbeta med alla organisationer, grupper och fraktioner som faktiskt utvecklas från reformism och byråkratisk centrism (stalinism) i riktning mot revolutionär marxistisk politik, vill de undertecknade samtidigt deklarerat att den nya Internationalen inte kan tolerera försoning med reformism eller centrism. Den nödvändiga enheten av arbetarrörelsen kan inte uppnås genom att fördunkla skillnaden mellan reformistiska och revolutionära uppfattningar eller genom anpassning till stalinistisk politik, utan enbart genom att bekämpa de bägge bankrutta internationalernas politik. För att hålla fast vid sin uppgift får inte den nya Internationalen tillåta sig några avvikelser från de revolutionära principerna vad gäller upproret, proletariatets diktatur, statens sovjetkaraktär, mm.

9. På grund av sin klassbas, sitt sociala ursprung, genom sin obestriddigt dominerande egenomsform, är Sovjetunionen ännu idag en arbetarstat, dvs ett instrument för att bygga ett socialistiskt samhälle. Den nya Internationalen kommer att ha inskrivet på sin fana att en av sina viktigaste uppgifter är försvaret av Sovjetstaten mot imperialism och inhemsk kontrarevolution. Just det revolutionära försvaret av Sovjetunionen ställer oss inför den oavvisliga uppgiften att befria de revolutionära krafterna över hela världen från det stalinistiska Kominterns skadliga inflytande, och att bygga en ny International. Bara under förutsättningen av de proletära organisationernas totala oberoende av Sovjetbyråkratin, och ett outtröttligt avslöjande av dess falska metoder inför de arbetande massorna, är ett framgångsrikt försvar av Sovjetunionen möjligt.

10. Partidemokrati är en nödvändig förutsättning för de revolutionärt proletära partiernas sunda utveckling i nationell och internationell skala. Utan friheten att kritisera, utan val av funktionärer på alla nivåer, utan medlemmarnas kontroll av apparaten, är inget verkligt revolutionärt parti möjligt.

Behovet av sekretess under illegala förhållanden ändrar fullständigt ett revolutionärt partis interna liv och försvårar, för att inte säga omöjliggör, breda diskussioner och val. Men även under de svåraste förhållanden och omständigheter, kvarstår de grundläggande kraven på en sund partistruktur: hederlig information om partiet, kritikfrihet och en verklig inre enhet mellan ledning och partimajoritet. Genom att trycka ned och krossa de revolutionära arbetarnas vilja, förvandlade den reformistiska byråkratin socialdemokratien och fackföreningarna till kraftlösa organisationer trots att medlemsantalet räknades i miljoner. När den stalinistiska byråkratin ströp den inre demokratin, ströp den också Komintern. Den nya Internationalen, liksom de partier som ansluter sig till den, måste bygga hela sitt interna liv på basen av demokratisk centralism.

11. Undertecknarna utsåg en permanent kommittébestående av delegerade representanter som den gav följande direktiv:

- a) att utarbeta ett programmanifest som ska fungera som plattform för den nya Internationalen;
- b) att förbereda en kritisk analys av den nuvarande arbetarrörelsens organisationer och tendenser (teoretisk kommentar till manifestet);
- c) att utarbeta teser om alla de fundamentala frågorna för proletariatets revolutionära strategi;
- d) att företräda de undertecknade organisationerna i hela världens ögon.

Undertecknas:

E Bauer – Internationella Vänsteroppositionen (Bolsjevik-Leninisterna)

J Schwab – SAP (Socialistiska Arbetarpartiet i Tyskland) P J Schmidt – OSP (Oberoende Socialistpartiet i Holland)

H Sneevliet – RSP (Revolutionära Socialistpartiet i Holland).

Översättning: *Mats Bladh*

Ord- och namnförklaringar

Amsterdam-kongressen var en internationell kongress mot kriget, initierad av stalinisterna, hölls i Amsterdam i juni 1932. En annan kongress med samma deltagare hölls 1933, denna gång riktad mot fascismen. Även om den ägde rum i Paris kallas den också ibland för en Amsterdam-kongress.

Andra internationalen organiserades 1889 som efterföljare till den Första internationalen. Den var en lös sammanslutning av nationella socialdemokratiska och arbetarpartier, som förenade både revolutionära och reformistiska strömningar. Dess progressiva roll upphörde 1914, när merparten av dess nationella partier (sektioner) förbröt sig mot de mest grundläggande socialistiska principerna och stödde sina egna imperialistiska regeringar i det Första världskriget. Den föll samman under kriget men återupplivades som en helt igenom reformistisk organisation 1923.

Anglo-ryska kommittén var en allians som 1925-27 ingicks mellan det ledningen för det brittiska LO (TUC) och sovjetiska fackföreningar.

Arbetarna och böndernas demokratiska diktatur förutsågs före 1917 av Lenin som den statsform som skulle följa på tsarismens störtande. Han såg framför sig revolutionen som borgerlig till sin natur, ledd av en koalition av arbetare och bönder, som skulle ta makten och demokratisera landet utan att överskrida de kapitalistiska produktionsförhållandenas gränser. Han ändrade uppfattning när revolutionen närmade sig, och i samband med sin återkomst till Ryssland i april 1917 förändrade han bolsjevikpartiets inställning. Nu gällde kampen socialismen och en arbetarregering, proletariatets diktatur. (Se Michel Löwys artikel "Från Hegels Logik' till Finlandsstationen i Petrograd" i Fjärde Internationalen nr 4/87.) Senare återupplivade stalinisterna denna formel (och andra till innehållet liknande, såsom "blocket grundat på fyra klasser") för att rättfärdiga klassarbetet med borgarklassen, i synnerhet i den koloniala världen.

Arbetarstat se under proletariatets diktatur.

Asturiska upproret i oktober 1934 organiserade den starka arbetarrörelsen i Asturien i Spanien en generalstrejk och kämpade mot den arme som sänts dit för att avbryta strejken. 3000 människor dog.

Austro-marxism var en vänstersocialdemokratisk strömning som fanns mellan de båda världskrigen. Strömningen inspirerades av det österrikiska socialdemokratiska partiet, lett av Otto Bauer och Karl Renner

AWP (American Workers Party) ett parti lett av A. J. Muste. Gick 1934 samman med den amerikanska vänsteroppositionen, CLA, för att bilda WPUS.

Bauer, Eugen (Erwin Ackerknecht) (1906-1988). En av ledarna för den tyska sektionen av IKL och medlem av det Internationella sekretariatet 1932. Anslöt sig till SAP 1934.

BOC (Bloque Obrero y Campesino = Arbetar- och Bondeblocket) ett vänsterparti i Katalonien och på Balearerna i Spanien, samarbetade med den Iberiska Kommunistiska Federationen, ledd av Joaquín Maurín. Gick 1935 samman med ICE för att bilda POUM.

Bolsjeviker och mensjeviker var de två största tendenserna i det Ryska Socialdemokratiska Arbetarpartiet under dess andra kongress 1903. Bolsjevikerna, ledda av Lenin, och mensjeviker, ledda av Martov, blev senare två separata partier, som stod på var sin sida av barrikaderna under revolutionen 1917. Trotskij anslöt sig till mensjeviker 1903, men bröt med dem efter politiska meningsskiljaktigheter 1904. Under det följande årtiondet försökte han återföreina partiet, tills han 1917 gick med boljsevikerna.

Bonapartism var ett centralt begrepp i Trotskijs skrifter under 1930-talet. Han såg två typer av bonapartism – borgerlig och sovjetisk. Den borgerliga bonapartismen uppkommer, sade han, under perioder av akuta samhällskriser, vanligtvis i form av en regering som försöker höja sig själv över nationen och de stridande klasserna för att bättre kunna bevara det kapitalistiska systemet: "Det är ett militärt-politiskt system... nödortfigt skylt av parlamentarismens dekorationer". Den borgerliga varianten av bonapartism får inte jämföras med fascism, trots att båda tjäna kapitalets intressen. Trotskijs mest utförliga skrifter om den borgerliga bonapartismen finns i *The Struggle Against Fascism in Germany* (finns översatt till svenska: [Kampen mot nazismen i Tyskland](#) på marxistarkiv.se) Hans syn på den sovjetiska bonapartismen fann sin slutgiltiga form i essän *The Workers' State, Thermidor and Bonapartism*.

Bordiguister, anhängare till Amadeo Bordiga (1889-1970), en av det Italienska Kommunistpartiets (PCI) grundare, som efter att ha uteslutits från PCI 1930 ledde en vänsterfraktion under 1930-talet.

Brandler, Heinrich (1881-1967) var en av grundarna av det Tyska Kommunistpartiet och dess viktigaste ledare när partiet misslyckades utnyttja situationen under den revolutionära krisen 1923. Brandler gjordes till syndabock av ledningen i Kreml och avsattes från parti-ledningen 1924. Han bildade en fraktion, den Kommunistiska Parioppositionen (KPO), som slöt upp bakom Högeroppositionen i Sovjetunionen, och uteslöts från det Tyska Kommunistpartiet (KPD) och Komintern 1929. 1930 organiserade Brandlers anhängare en internationell grupp (IVKO). De fortsatte som oberoende organisation fram till Andra världskriget.

Brockway, Archibald Fenner (1888-1988) framträdande ledare för det brittiska Labourpartiet, redaktör för *The New Leader*, antikolonialist, valdes in i ledningen för ILP 1933 och organiserade IAG och senare Londonbyrån.

Bucharin, Nikolaj I. (1888-1938) var en gammalbolsjevik, tillsammans med Preobrazjenskij författare till *Kommunismens ABC*. 1923 svängde han till höger och förenade sig med Stalin och Zinovjev mot Trotskij (det s k triumviratet). 1926 efterträdde han Zinovjev som ordförande i Komintern men bröt 1928 med Stalin och ledde en högeropposition. 1929 uteslöts han och kapitulerade strax därefter utan att vinna någonting på det. Han avrättades efter den tredje serien Moskva-rättegångar 1938.

Cannon, James P. (1890-1974), ledare för det tidiga Kommunistpartiet i USA och grundaren av den amerikanska trotskistiska organisationen.

Carillo, Santiago (f. 1915) ledare för Socialistisk Ungdom i Spanien under det tidiga 30-talet. Efter en resa till Moskva 1936, ledde han organisationen in i ett samgående med det kommunistiska ungdomsförbundet och blev senare ledare för det Spanska Kommunistpartiet (PCE).

Centrism är ett begrepp som används av Trotskij för att beskriva tendenser inom den radikala rörelsen som står mellan eller vacklar mellan reformism, som arbetarbyråkratin och arbetararistokratin står för, och marxismen, som representerar arbetarklassens historiska intressen. Eftersom den centrismiska tendensen inte har någon självständig social bas, måste den värderas utifrån sitt ursprung, drivkraften i den och den inriktning den tar eller tvingas ta av händelsernas tryck. Fram till 1935 såg Trotskij stalinismen som en speciell variant – byråkratisk centrism. Sedan ansåg han begreppet vara otillräckligt för att beskriva den sovjetiska byråkratins utveckling. I ett brev till den amerikanske revolutionären James Cannon den 10 oktober 1937 skrev han: ”En del kamrater fortsätter att beskriva stalinismen som ‘byråkratisk centrism’. Denna karaktärisering är nu helt passé. Internationellt är stalinismen inte längre centrismisk, utan den värsta formen av patriotism och socialpatriotism. Se exemplet Spanien!”

Chiang Kai-shek (1887-1975) Kinesisk officer, efterträdde Sun Yat-sen i ledningen för Kuomintang och blev president i den kinesiska republiken 1927.

CLA (Communist League of America) Vänsteroppositionen i USA från 1929 till 1934, tills den gick samman med AWP för att bilda WPUS.

Coyoacán, förort till Mexico City där Trotskij bosatte sig 1938.

Dimitrov, Georgi (1882-1949) ledare för det Bulgariska Kommunistpartiet, utsågs att arbeta i Komintern efter det bulgariska upprorets nederlag 1923, var i Berlin när Hitler tog makten 1933. Arresterades och anklagades av Hitler för att ha planlagt branden i Riksdagshuset, men frikändes. Blev därefter en sorts anti-fascistisk hjälte inom Komintern och presenterade rapporten om folkfronten på Kominterns sjunde kongress 1935.

DNA (Det Norske Arbeiderparti) anslutet till Andra internationalen, sedan till den Tredje internationalen 1919-1923, återförenades med en utsplittring från det Norska Socialdemokratiska partiet 1927 och deltog i bildandet av IAG 1932. Gick ur IAG 1935, kort före det ingick i regeringen.

Enhetsfronten är en taktik som först användes av bolsjevikerna i Ryssland före den ryska revolutionen och som vidareutvecklades på Kominterns andra kongress 1920. Den är utformad så att den ger arbetarklassen tillfälle att slåss tillsammans mot den gemensamma fienden, också när arbetarklassen är splittrad mellan revolutionära och reformistiska organisationer. Den gör det också möjligt för revolutionära partier att genom en gemensam kamp komma i kontakt med medlemmarna i andra arbetarorganisationer, och i bästa fall vinna deras sympatier. Det avgörande villkoret för att denna taktik skall kunna användas är enligt bolsjevikerna att det revolutionära partiet hela tiden bevarar sitt oberoende och rätten att kritisera andra som ingår i enhetsfronten. Under åren 1928 till 1934 förhindrade Komintern att en enhetsfront med socialdemokraterna och andra strömningar ingicks. Men under hela denna period fortsatte Komintern hävda att man var för enhetsfronter, förutsatt att de var ”*enhetsfronter underifrån*”, d v s att de förhandlades fram och bildades tillsammans med medlemmarna i de icke-stalinistiska organisationerna och inte med dess ledningar. Detta förbehåll var tillräckligt för att torpedera varje möjlighet till faktiska enhetsfronter. Detta var ett typiskt exempel på vad Trotskij kallade byråkratisk ultimatism: praktiken att utfärda förhållningsorder och paroller till arbetarna utan hänsyn till deras nivå av medvetenhet, erfarenheter eller strävanden. Detta innefattade också hotet om att stalinisterna skulle utebli om direktiven eller parollerna inte accepterades.

Fischer, Ruth (1895-1961) ledare för det Tyska Kommunistpartiet (KPD) från 1923 till 1925, uteslöts 1926. 1928 bildade hon tillsammans med Maslow och Urbahns Leninbund, en vänsterkommunistisk strömning (”zinovjevanhängare”) men gick ur kort efter. I exil i Paris anslöt hon sig till IKF 1933. Gick ur 1936, och delade Sneevliets kritik.

Frölich, Paul (1884-1953) ledare för det Tyska Kommunistpartiet (KPD), därefter i Brandlers KPD-opposition och sedan i SAP.

GR (Gauche Révolutionnaire = Revolutionära vänstern) vänsterströmning inom SFIO, grundat 1934 och lett av Marceau Pivert. Uteslöts 1938 och bildade PSOP.

Graef, Max var under en kort tid österrikisk oppositionell – inom ”partiets internationella grupp” – innan han beslöt sig för att ansluta sig till stalinismen.

IAG (Internationale Arbeitsgemeinschaft = Internationella Arbetsgemenskapen) en strömning av vänstersocialdemokrater, oppositionella kommunister och centrister, grundat 1932 och sedan anslutet till London-byrån, som den oftast kallas. Dess kongress i februari 1933 bevisades av: brittiska ILP, holländska RSP och OSP, tyska SAP, polska NSPP, svenska Socialistiska Partiet, Iberiska Kommunistiska Federationen (Maurin), österrikiska ”Röda fronten”, franska ”Arbetarenhetens vänner” lett av Jacques Doriot, de revolutionära ungdomsorganisationernas internationella byrå, norska Mot Dag och det Italienska Socialistpartiet (maximalister).

ICE (Izquierda Comunista de España = Spanska Kommunistiska Vänstern) den spanska Vänsteroppositionens namn efter 1932.

IKF Internationella Kommunistiska Förbundet/Bolsjevik-Leninister, det namn som den Internationella Vänsteroppositionen antog i augusti 1933.

ILP (Independent Labour Party) grundades 1893 på ett socialistiskt program, blev en av hörnstenarna i det brittiska Labourpartiet när detta bildades 1906. Dess utveckling vänsterut fick Labourpartiet att utsluta det 1932. Hade fem medlemmar i parlamentet och var anslutet till London-byrån.

IVO Internationella Vänsteroppositionen, en internationell omgruppering av antistalinistiska revolutionära kommunistiska strömningar från 1929, föregångaren till IKF och Fjärde internationalen.

Internationella Sekretariatet den ledning som valdes på den Internationella Vänsteroppositionens och dess efterföljares kongresser.

Kamenev, Leo (1883-1936) gammelbolsjevik, var tillsammans med Zinovjev allierad med Stalin i det inledande korståget mot "trotskismen" (1923-25), och sedan tillsammans med Trotskij mot stalinismen (1926-27) tills Vänsteroppositionen besegrades och dess ledare uteslöts. Kapitulerade tillsammans med Zinovjev i december 1927 inför Stalin och togs till nåder 1928. Utesluten igen 1932 och kapitulerade på nytt 1933. Han och Zinovjev dömdes till tio års fängelse 1935 och avrättades efter den första Moskva-rättegången 1936.

Kienthal; se *Zimmerwald*.

Kilbom, Karl (1885-1961) en av grundarna och ledarna för Sveriges Kommunistiska Parti (SKP) och senare för Komintern (från 1924 till 1929). Uteslöts för "höger"-avvikelser. SKP splittrades 1928 i en stalinistisk del ledd av Hugo Sillen och Kilboms del, som 1937 fick namnet Socialistiska Partiet. Gick mot slutet av 30-talet tillbaka till socialdemokratin.

Kommunistiska internationalen (Komintern) se *Tredje internationalen*.

KPD (Kommunistische Partei Deutschlands) Tysklands Kommunistiska Parti.

Kuomintang (*Guomindang*) var det borgerligt-nationella kinesiska parti som grundades av Sun Yat-sen 1911 och som efter 1926 leddes av Chiang Kai-shek. Det stalinistiska Kominterns Exekutivkommittébeordrade kommunisterna att gå in i detta parti. Under den kinesiska revolutionen (1926) leddes partiet militärt av Chiang Kaishek som tillhörde partiets högerflygel. Trots att han aktivt bekämpade sina kommunistiska "allierade" hyllades han av stalinisterna som en stor revolutionär. Han låg bakom aprilkuppen 1927, en blodig massaker på Shanghais kommunister och fackföreningsmän. Trots detta ville stalinisterna att de kinesiska kommunisterna fortfarande skulle arbeta inom Kuomintang men överflyttade nu sina förhoppningar på Vänsterkuomintang som leddes av Wang Chin-wei. Han var lika misslyckad i den roll som "revolutionär" som Komintern gett honom. Hans program, liksom Chiangs, gick inte längre än till att till varje pris bevara den kinesiska borgarklassen. Endast sex veckor efter Chiangs kupp i Shanghai attackerade Wang arbetarna i Wuhan. Stalins allierade dränkte den kinesiska revolutionen i blod.

Landau, Kurt (1903-1937) var under kort tid medlem i den tyska och österrikiska Vänsteroppositionen. Han sköts av stalinisterna i Spanien under inbördeskriget.

Lenin, Vladimir Iljitj (1870-1924) återupprättade marxismen som revolutionär teori och praktik under den imperialistiska epoken. Han tog initiativet till den politiska tendens som blev känd som bolsjevismen, den första som byggde upp det parti som behövdes för att leda arbetarklassens revolution. Han var den förste marxist som fullständigt förstod och förklarade den oerhörda betydelsen av koloniala och nationella strider. Ledde den första segerrika arbetarrevolutionen 1917 och var ledaren för den nya Sovjetstaten. Grundade den Kommunistiska internationalen. Förberedde en strid mot byråkratiseringen av det Ryska Kommunistpartiet och Sovjetunionen, men dog innan han hann inleda den.

Liebnecht, Karl (1871-1919) medlem i Internationella Socialistiska Ungdomsförbundet 1907, ledde den socialistiska oppositionen i det Tyska Socialdemokratiska Partiet mot att partiet stödde den tyska sidan under Första världskriget. Uppmanade till bildandet av en ny International och grundade det Tyska Kommunistpartiet 1918. Mördades i januari 1919 på order från socialdemokraten Noske.

Louzon, Robert (1882-1976). Se under *Monatte, Pierre*.

Lovestone, Jay (f. 1898-1990) ledare för det Amerikanska Kommunistpartiet från 1925 till 1929. Utesluten 1929. Grundade ett parti som låg nära Brandlers strömning, Independent Labor League 1933. 1940 upplöstes organisationen. Lovestone blev rådgivare åt ledningen i den amerikanska fackföreningen AFL.

Luxemburg, Rosa (1870-1919) ledare för vänsterströmningen inom det Polska Socialistpartiet och det Tyska Socialdemokratiska Partiet från 1898. Sattes i fängelse för sina internationalistiska aktiviteter 1916. Uppmanade till bildandet av en ny International och grundade det Tyska Kommunistpartiet 1918. Mördades i januari 1919 på order från socialdemokraten Noske.

Maslow, Arkadij (1891-1941) ledare för det Tyska Kommunistpartiet från 1924 till 1926, uteslöts tillsammans med Ruth Fischer 1926 och följde hennes politiska bana.

Maximalister en strömning inom det Italienska Socialistpartiet som under 1930-talet leddes av Angelica Balabanova. De förespråkade att den Andra och Tredje internationalen skulle enas.

Maxton, James (1885-1946) medlem av brittiska ILP och parlamentsledamot.

Maurín, Joaquín (1897-1973) ledare för spanska CNT (Nationella Arbetarfederationen) och det Katalanska Kommunistpartiet under 1920-talet. Uteslöts 1931 och grundade BOC och POUM.

Mensjeviker se under *bolsjeviker*.

Mill, M. representerade den ryska oppositionen som medlem i Internationella Vänsteroppositionens administrativa sekretariat, mycket på grund av hans ryska språkkunskaper. Sedan han på grund av sitt manövrerande och sina personliga intriger avsatts från sin post 1932, blev han stalinistisk agent.

Monatte, Pierre (1881-1969) var syndikalist som för en kort tid var medlem i det franska kommunistpartiet på 20-talet och sedan lämnade det för att bilda Revolution Proletarienne (Proletär Revolution) 1924 och Syndikalistiska Förbundet 1926. Trotskijs polemik mot dem finns i Fjärde Internationalen nr 5/74 "Kommunismen och syndikalismen".

Muste, Abraham Johannes (1885-1967) protestantisk präst, organiserade arbetslösa och ledde det Amerikanska Arbetarpartiet (AWP). Gick samman med trotskisterna 1934 för att bilda WPUS. Lämnade partiet 1936 och utvecklades mot en folklig kristen pascifism.

Naville, Pierre (1904-1993) en av Vänsteroppositionens ledare i Frankrike från 1929 till 1940.

Der Neuer Mahnruf var den österrikiska Vänsteroppositionens tidskrift.

Nin, Andreu (1892-1937) ledare för Socialistiska Ungdomsförbundet och fackföreningen CNT i Katalonien i Spanien, förespråkade anslutning till den Tredje internationalen. Medlem av det Ryska Kommunistpartiet under 20-talet, ledare för Röda Fackföreningsinternationalen. Deporterades från Sovjetunionen 1930 och grundade Vänsteroppositionen – ICE – i Spanien 1932 och gick samman med BOC 1935 för att bilda POUM. Var justitieminister i regeringen i Katalonien 1936. Mördades av GPU 1937.

OSP (Onafhankelijk Socialistische Partij) Oberoende Socialistiska Partiet i Nederländerna, grundat av P. J. Schmidt 1932 efter en vänstersplittring från socialdemokraterna. Gick samman med RSP 1935 för att bilda RASP.

Paz, Maurice (1896-1985) fransk advokat, tidig anhängare till Vänsteroppositionen, medarbetare i tidskriften *Contre le Courant* (Mot strömmen). Besökte Trotskij då denne var i exil i Turkiet 1929 och bröt med oppositionen samma år på grundval av dess, vad han ansåg, orealistiska perspektiv. Gick med i det Franska Socialistpartiet och ingick i dess ledning.

PCF (Parti communiste francais) Franska Kommunistpartiet.

PCI (Partido Comunista Italiano) Italienska Kommunistpartiet.

Permanent revolution var en teori som vidareutvecklades av Trotskij efter den ryska revolutionen 1905. I teorin för han fram arbetarklassens ledande roll i efterblivna och underutvecklade länder. Trots att Lenin och bolsjevikerna accepterade teorins slutsatser om att det var arbetarklassen som lett den ryska revolutionen 1917, riktade stalinisterna sin eld mot den under 1920-talet, efter att de antagit teorin om ”socialismen i ett land”. Trotskij's försvar *Den permanenta revolutionen* finns på svenska på Bokförlaget Röda Rummet, Stockholm 1983.

Pivert, Marceau (1895-1958) fransk vänstersocialist, under 30-talet ledare för en vänsterströmning (GR) av SFIO, sedan av PSOP.

POI (Parti Ouvrier Internationaliste) Internationella arbetarpartiet, den franska sektionen av IKF, sedan av Rörelsen för Fjärde internationalen.

Politbyrå förkortning av politisk byrå, kommunistpartiets ledande organ, befullmäktigat att agera mellan centralkommitténs möten.

POUM (Partido Obrero de Unificación Marxista) Arbetarpartiet för marxistisk enhet, resultatet av sammanslagningen mellan IKL och BOC 1935, hade sin massbas i Katalonien.

Preobrazjenskij Eugene A. (1886-1937) sekreterare i bolsjevikpartiets centralkommitté 1920-21. Vänsteroppositionell, uteslöts från partiet 1927, åter medlem 1929, utesluten igen 1931 och åter igen tagen till nåder. Han vägrade att göra en ”bekännelse” under Moskva-rättegångarna och sköts utan rättegång.

Prinkipo ö utanför Turkiets kust nära Istanbul där Trotskij levde i exil 1929-1933.

Proletariatets diktatur har inom arbetarrörelsen ofta varit föremål för ideologiska tvister. Socialdemokratin har anklagat kommunisterna för att vara anhängare av förtryck och ofrihet då dessa förespråkade begreppet. Under Stalin-tiden kom den ”proletära diktaturen” för den kommunistiska världsrörelsen att bli lika med det politiska systemet i Sovjetunionen, partidiktaturen. Med ”proletariatets diktatur” avsåg dock den revolutionära arbetarrörelsens förgrundsgestalter som Marx och Lenin ingalunda avskaffandet av demokratiska rättigheter för de arbetande människorna. Tvärtom, den ”proletära diktaturen” innebar för dem att arbetarklassen upprättade sin egen statsmakt och använde dess koncentrerade styrka, dess lagar, domstolar och ordningsmakt för att frånta kapitalistklassen makten över produktionsmedlen. Staten var ett uttryck för klassvälde, för en klass makt, diktatur över en annan klass. Det kapitalistiska samhällets borgerliga stat innebar, oavsett förekomsten av parlamentarisk demokrati eller ej, borgarklassens diktatur över arbetarklassen. Arbetarnas nya statsmakt skulle på samma sätt betyda proletariatets diktatur över borgarklassen. Men, genom att arbetarklassen och dess förbundna utgör den stora majoriteten av befolkningen skulle arbetarstaten för första gången dra in befolkningens massor i ett verkligt allmänt och jämlikt deltagande i statens verksamhet och styre. Arbetarstaten skulle innebära att de demokratiska rättigheterna, som under kapitalismen är högst formella för de arbetande, först nu fick ett verkligt innehåll. Rösträtten skulle inte längre begränsas av den privata äganderätten till produktionsmedlen. Arbetarregeringens beslut skulle bestämma den samhällsägda produktionens inriktning. Folkrepresentationen skulle inte längre utgöras av ett tungrott parlament långt ifrån människornas kontroll. I stället skulle den nya statens beslutande

församlingar utses direkt från de miljöer där människorna lever och arbetar. Rådsrepubliken, där arbetarna, bönderna och soldaterna fritt valde sina ombud med rätt att när som helst återkalla dem, är den form som denna statsmakt tagit sig, från Pariskommunen 1871 och framåt. Den särskilda ämbetsmannakåren och politikerkasten skulle ersättas av folkvalda ombud utan materiella privilegier. Yttrande- och tryckfriheten skulle inte längre begränsas av det privata ägandet utan för första gången göras verklig för de miljoner som aldrig tidigare fått upphäva sin stämman. Tryckpressar, pappersframställningen, möteslokaler etc skulle göras till allmän egendom. Arbetarstaten som majoritetens verktyg skulle inte längre, med Lenins ord, utgöra en stat i egentlig mening. Den skulle dra in den stora folkmajoriteten i samhällets styre och, i takt med utvecklingen av den socialistiska produktionen, börja ”vittra bort”. Kapitalismens fullständiga avskaffande och ersättande av en högre samhällsordning, det kommunistiska klasslösa samhället, innebär klasskampens slut och därmed statens bortdöende som instrument för politisk makt och förtryck.

PSOP (Parti socialiste ouvrier et paysan) det franska socialistiska arbetar- och bondepartiet, grundat av Marceau Pivert 1938.

Radek, Karl (1885-1939) tillhörde före Första världskriget vänsterflygeln i de polska, tyska och schweiziska socialdemokratiska partierna. Under Lenins tid var han en ledande propagandist i Komintern och medlem av Vänsteroppositionen fram till 1929 när Trotskij deporterades till Turkiet. Han kapitulerade för Stalin och blev en av Kremles utrikespolitiska specialister. I den andra Moskva-rättegången 1937 dömdes han till tio års fängelse. Avrättades senare.

Reformism är teorin och praktiken om en gradvis, fredlig och parlamentarisk förändring (i motsats till revolution) som det bästa eller enda sättet att övergå från kapitalism till socialism. Reformister försöker därför tona ner klassmotsättningarna och uppmuntrar klassarbete. Logiken i denna inställning leder dem till att stå sida vid sida med kapitalisterna mot de arbetare och kolonialfolk som försöker göra revolution.

Riksdagshusbranden efter att ha utnämnts till Rikskansler den 30 januari 1933 provocerade Adolf Hitler fram en brand i riksdagshuset den 27 februari och lade falskeligen skulden på kommunisterna för att urskulda en massiv repression mot KPD.

Rosmer, Alfred (1887-1964) var en revolutionär syndikalist som samarbetade med Trotskij i Frankrike under Första världskriget. Han valdes in i Kominterns Exekutivkommitté 1920 och var en av det franska kommunistpartiets ledare tills han utslöts 1924. Han var medlem av Vänsteroppositionen och dess Internationella Sekretariat till 1930, då han gick ur på grund av meningsskiljaktigheter med Trotskij. Deras personliga vänskap återupprättades 1936. Rosmer skrev flera böcker om arbetarrörelsens historia. På svenska finns bland annat Moskva under Lenin, René Coeckelberghs Partisanförlag, Halmstad 1971.

RSAP (Revolutionair Socialistische Arbeiders Partij) det holländska Revolutionära Socialistiska Arbetarpartiet, resultatet av samgåendet mellan OSP och RSP 1935. Från början anslutet till både London-byrån och IKF.

RSP (Revolutionair Socialistische Partij) det holländska Revolutionära Socialistiska Partiet, grundat 1929 av Sneevliet på vänsterkommunistisk och syndikalistisk grund. Gick samman med OSP för att bilda RSAP 1935.

Röda fackföreningsinternationalen (Profintern) en internationell organisation för fackföreningar och strömningar inom fackföreningar som förkastat reformismen. Grundad 1921. Upplöstes 1935.

SAP (Sozialistische Arbeiterpartei Deutschlands) det Tyska Socialistiska Arbetarpartiet, grundat 1931 sedan SPD (socialdemokraterna) uteslutit vänsterflygeln från riksdagen.

Schmidt, Petrus Johannes (1896-1952) holländsk vänstersocialist, ledare för OSP.

Schutzbund Socialistpartiets arbetarmilis i Wien 1918 till 1934.

SFIO (Section française de l'Internationale ouvrière) det Franska Socialistpartiet lett av Leon Blum under 1930 talet.

Schachtman, Max (1903-1972) ledare för Kommunistisk Ungdom i USA, sedan för den trotskistiska organisationen i USA (CLA, WPUS, SWP). Bröt sig ur 1940.

Sneevliet, Henk (1883-1942) holländsk fackföreningsaktivist, vänsteranhängare, blev kommunist och representerade Komintern i Indonesien, sedan i Kina under det tidiga 20-talet. Efter återvändandet till Holland ledde han en liten vänsterfackförening. Uteslöts från kommunistpartiet 1929, grundade RSP och arbetade för bildandet av Fjärde internationalen. Arresterades och avrättades av de nazistiska ockupationstrupperna 1942.

Socialfascism Stalin var upphovsmannen till teorin om "socialfascismen". Denna innebar att socialdemokratin och fascismen inte var varandras motsatser utan tvillingar. Eftersom socialdemokraterna bara var en fascistisk variant, och eftersom alla utom stalinisterna var någon slags fascister (en liberal fascist, en arbetarfascist eller en trotskistisk fascist), var det omöjligt för stalinisterna att ingå i en enhetsfront tillsammans med någon annan strömning mot de verkliga fascisterna. Ingen teori hjälpte eller kunde ha hjälpt Hitler mer under åren fram till han tog makten 1933. Stalinisterna släppte slutligen teorin sent en natt 1934 utan någon anständig förklaring. Snart friade de inte bara till socialdemokraterna utan även till kapitalistiska politiker som den amerikanske presidenten Roosevelt och den franske premiärministern Daladier, vilka stalinisterna fortfarande kallade fascister tidigt 1934.

Socialismen i ett land en teori som proklamerades av Stalin 1924 och som senare inlemdes i Kominterns program och taktik. Under dess ideologiska täckmantel övergavs revolutionär internationalism till förmån för trångsynt nationalism och den användes för att försvara att kommunistpartierna över hela världen omvandlades till redskap för Kremles utrikespolitik.

Souvarine, Boris (1893-1984) var en av grundarna av det Franska Kommunistpartiet och en av de första författarna till en biografi över Stalin. Han uteslöts av stalinisterna under 1920-talet och vände sig mot leninismen under 30-talet. För Trotskij var han ett strålande exempel på den cynism och defaitism som kännetecknade de bolsjevikiska renegaterna.

Spartakos var namnet på en tidning som gavs ut av en grekisk organisation som varit ansluten till Vänsteroppositionen.

Stalin, Josef (1879-1953) blev socialdemokrat 1898, gick med i bolsjevikernas fraktion 1904, valdes 1917 för första gången till dess centralkommitté. 1917 förespråkade han en försonlig inställning till den Provisoriska regeringen, innan Lenin återvände och förändrade bolsjevikernas inställning till att gälla frågan om makten. Valdes till Folkkommisarie för nationaliteterna i den första sovjetiska regeringen och till Generalsekreterare i Kommunistpartiet 1922. Lenin begärde 1923 att han skulle avlägsnas från sin post som generalsekreterare eftersom han utnyttjade den för att byråkratisera parti- och statsapparaten. Efter Lenins död 1924 eliminerade Stalin efterhand sina främsta motståndare – och började med Trotskij – tills han under 1930-talet blev partiets och Sovjetunionens verkliga diktator.

Thalheimer, August (1884-1948) ledare för KPD, blev Brandlers viktigaste medarbetare under 1930-talet.

Thermidor var namnet på den elfte månaden i den franska revolutionens kalender. Den nionde thermidor (27 juli) störtades Robespierre och regeringen började gå åt höger på ett sätt som öppnade vägen för Napoleon Bonaparte och den första republikens fall. Trotskij jämförde ofta stalinismens politik med den thermidoranska reaktionen eftersom han menade att dess politik banade vägen för en kapitalistisk kontrarevolution. Fram till 1935 gjorde jämförelsen med thermidor för att beteckna att ett faktiskt maktskifte från en klass till en annan ägt rum. Sedan modifierade han teorin och använde thermidor för att beskriva en reaktionär utveckling som ägde rum ”på revolutionens samhälleliga grundvalar” och som därför inte förändrade statens klasskaraktär.

Tredje internationalen (*Komintern*) organiserades under Lenins ledning som den revolutionära efterföljaren till den Andra internationalen. Under Lenins tid hölls dess världskongresser vart fjärde år – den första 1919, den andra 1920, den tredje 1921, den fjärde 1922 – trots inbördeskriget och Sovjetunionens utsatta läge. Trotskij ansåg att dokumenten från Kominterns fyra första kongresser var de programmatiska hörnstenarna för Vänsteroppositionen och Fjärde internationalen. Den femte kongressen, då Stalins maskineri hade Komintern under kontroll, hölls 1924, den sjätte inte förrän 1928 och den sjunde först 1935. Trotskij kallade den sjunde kongressen Kominterns ”likvideringskongress”. Den sjunde kongressen blev också den sista innan Stalin upplöste Komintern 1943 som en vänlig gest till sina imperialistiska allierade. För en historieskrivning över Komintern se Fernando Claudins bok *Krisen i den kommunistiska rörelsen*, Bokförlaget Röda Rummet och Förlaget Barrikaden, Stockholm 1979 [på marxistarkiv.se: [Krisen i den kommunistiska rörelsen](#)].

Trotskij, Leo (1879-1940) blev revolutionär 1896 och samarbetade med Lenin om Iskra 1902. Bröt med Lenin 1903 på frågan om det revolutionära partiets karaktär och anslöt sig till mensjevikerna. Bröt med mensjevikerna 1904 och försökte under det följande årtiondet att återföreninga den ryska socialdemokratin. I 1905 års ryska revolution var han ledare för Petersburgs-sovjeten och utvecklade teorin om den permanenta revolutionen. 1915 skrev han Zimmerwald-manifestet mot Första världskriget. Anslöt sig till bolsjevikerna 1917, valdes till dess centralkommitté och organiserade bolsjevikernas uppror. Hans första post var som utrikesminister. Som krigskommissarie organiserade han Röda Armén och ledde den till seger under de tre åren av inbördeskrig mot de vita och imperialisternas intervention. Bildade Vänsteroppositionen 1923 och stred under det följande årtiondet för att få Kommunistiska internationalen och Sovjetunionen att återvända till Lenins internationalism och arbetardemokrati. Han besegrades av Stalin, utslöts från SUKP(b) och Komintern och utvisades till Turkiet 1929. 1933 gav han upp försöken att reformera Komintern och uppmanade till bildandet av en ny revolutionär International. Han såg arbetet med att bilda Fjärde internationalen som det viktigaste han gjort. Mördades av Stalins agenter i Mexiko 1940.

TUC (Trades Union Congress) brittiska LO grundad 1868.

Urbahns, Hugo (1881-1967), en av ledarna för det Tyska Kommunistiska Partiet, utslöts 1928 och var med om att bilda Leninbund, som var anslutet till Vänsteroppositionen fram till 1930.

USPD (Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands) Oberoende Tyska Socialdemokratiska Partiet, en vänstersplittring från SPD 1917. Dess majoritet gick samman med KPD 1920, resten gick tillbaka till SPD.

Weisbord, Albert (1900-1977) utslöts från det amerikanska kommunistpartiet 1929. Han organiserade en liten grupp, Kommunistiska Kampförbundet, som uttalade sin anslutning till IVO under det tidiga 30-talet även om dess politik vacklade mellan Höger- och Vänsteroppositionen. Weisbord bröt senare med marxismen och blev fackföreningsorganisatör i AFL.

Well, Roman (1901-1962) var pseudonymen för en av bröderna Sobolevicius, som kom från Litauen. Båda var stalinistiska agenter inom Vänsteroppositionen.

Vereecken, George (1898-1978) ledare för det Belgiska Kommunistpartiet, sedan för den belgiska Vänsteroppositionen, medlem av IKFs Internationella Sekretariat under det tidiga 30-talet.

Walcher, Jakob (pseudonym Jim Schwab) (1887-1970) ledare för KPD, låg nära Brandler, bröt med honom 1932 för att gå in i SAP, som han ledde från 1933.

WPUS (Workers Party of the United States) resultatet av sammanslagningen 1934 mellan AWP och CLA.

Zimmerwald schweizisk by och i september mötesplats för den första internationella socialistiska konferensen sedan 1914 som sammanförde aktivister från de krigförande staterna. Vänsteranhängarna på konferensen, ledda av Lenin, förespråkade bildandet av en Tredje international. Konferensen efterföljdes av ytterligare en i Kienthal 1916.

Zinovjev, Gregorij, E. (1883-1936) var en av de främsta bolsjevikledarna, Kominterns första ordförande och medlem av triumviratet Stalin-Kamenev-Zinovjev som härskade efter Lenins död 1924. Han och Kamenev förenade sig 1925 med Trotskijs Vänsteropposition. Han uteslöts tillsammans med oppositionen 1927 men gjorde avbön 1928. 1936 avrättades han som ett av Moskva-rättegångarnas första offer.

Några viktiga datum:

4 augusti 1914 det Tyska Socialdemokratiska Partiet, Andra internationalens stolthet, röstade för de krigskrediter som drog Tyskland – och världen – in i Första världskriget.

30 januari 1933 utnämndes Hitler till Rikskansler.

5 mars 1933 val till tyska riksdagen.

Sammanställning: *Lars Kaage* (uppdaterat *Martin Fahlgren*)